

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

NORSKA KONUNGASAGOR

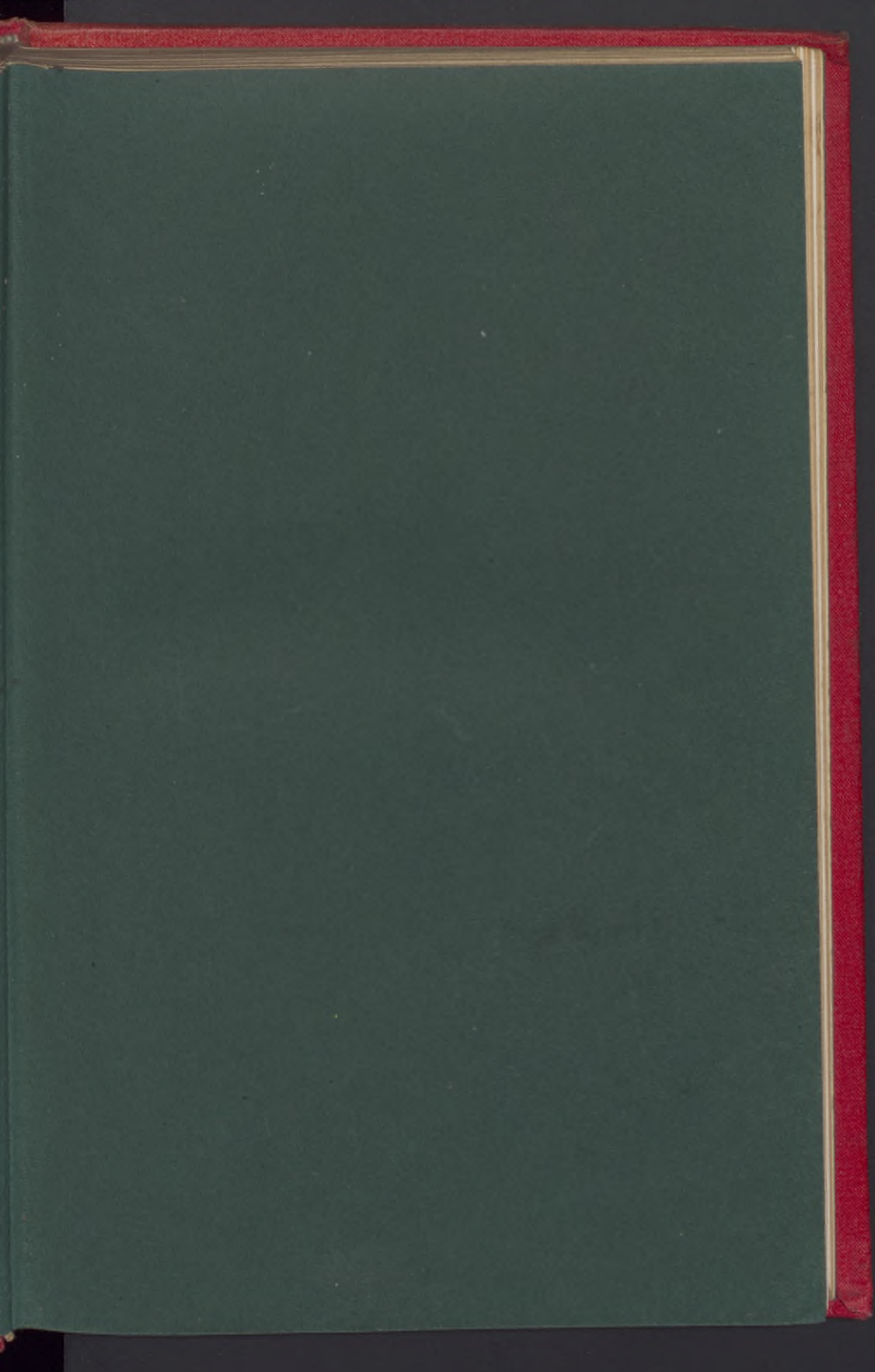

Allmänna Sektionen

Pedag.

Sv.

Barnb.

275

lv. 40
1971

P. A. NORSTEDT & SÖNERS UNGDOMSBÖCKER N:º 19.

NORSKA KONUNGASAGOR

BERÄTTADE

AF

HEDDA ANDERSON

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

NORSKA KONUNGASÄGOR

FRÅTTALDE

HEDDA ANDERSON

STOCKHOLM 1894

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

Innehåll.

1.

Harald Hårfagers saga.

	Sid.
Haralds föräldrar	1.
Haralds barndom	4.
Haralds ungdom	6.
Haralds eröfringar	8.
Konung Harald och bonden Åke	9.
Slaget vid Hafrsfjord	12.
Haralds giftermål och hoffif	13.
Utvandringen från Norge	15.
Harald Hårfager och Torolf Kvellulfsson	16.
Haralds sista lefnadsår	23.

2.

Håkan den godes saga.

Håkans födelse och barndom	25.
Håkan Adelstensfostre blir konung	29.
Håkans första strid med Erik Blodyx och hans söner	31.
Konung Håkan som landsfader	32.
Konung Håkan och hedendomen	33.
Nya strider mot Erikssönerna	38.
Håkan den godes sista strid	42.
Harald Gråfäll och Håkan jarl	46.
Håkan jarl i Danmark	51.
Håkan jarls strid med Harald Blåtand	54.
Håkan jarls strid med jomsvikingarne	56.

3.

Olof Tryggvessons saga.

Olofs barndom och ungdom	63.
Olof blir kristen	70.
Olof Tryggvesson i England	72.
Olof återkommer till Norge	74.
Olof söker införa kristna läran	78.

Olof Tryggvesson och Sigrid Storråda	84.
Olof och drottning Tyra	86.
Stämplingar mot Olof Tryggvesson	88.
Slaget vid Svolder	90.

4.

Olof den heliges saga.

Olofs barndom	99.
Olof Haraldssons vikingatåg	102.
Olof återkommer till Norge	104.
Olof blir konung i Norge	110.
Olofs strid mot hedendomen	112.
Olof Haraldssons oenighet med Olof Skötkonung	118.
Olof Haraldssons strider med sina undersåtar	124.
Olof Haraldsson och Knut den store	131.
Slaget vid Stiklastad	138.
Bonden Torgils onsrger om konung Olofs lik	144.
Olof Haraldsson blir Norges skyddshelgon	145.

5.

Sagan om Magnus den gode och Harald Hårdråde.

Magnus den godes första barndom	148.
Magnus får vänner i Norge	149.
Magnus blir konung i Norge	153.
Konung Magnus och Hårde-Knut	154.
Konung Magnus och hans fosterfäder	155.
Magnus blir konung i Danmark	158.
Konung Magnus och Sven Estridsson	159.
Harald Sigurdssons ungdomsår	164.
Harald Sigurdsson och Magnus den gode	167.
Harald Sigurdsson får del i Norge	172.
Böndernas missnöje och Harald Sigurdssons afundsjuka	174.
Magnus den godes död	177.
Harald Sigurdsson och stormännen	180.
Harald Sigurdsson drager till England	185.

I.

Harald Hårfagers saga.

Haralds föräldrar.

Före den konungs dagar, hvilkens saga vi nu skola berätta, var Norge indeladt i en mängd små områden eller riken, hvilka benämndes fylken. Och fylkeskonung kallades den man, som af folket blifvit vald eller som själf hade gjort sig till höfding öfver ett sådant område.

Då någon af dessa höfdingar lyckades att utvidga sitt rike genom att med vapenmakt eröfra grannens, blef han aktad som en stor och berömlig man. Fylkeskonungarne lågo därför ständigt i strid med hvarandra.

Den mäktigaste fylkeskonung på sin tid — omkring år 800 efter Kristi födelse — var Halfdan Svarte i Agder (södra delen af Kristiansands stift). Sitt tillnamn hade han fått däraf, att han hade svart hår, svart skägg och svarta ögon. En stor och stark man var han, tapper och stridslysten. Många kringliggande fylken lade han under sitt välde.

I Ringerike styrde på samma tid en fylkeskonung vid namn Sigurd Hjort — en dotterson till Sigurd Ormöga.

Sigurd Hjort hade tvenne barn, en son, som hette Guttorm, och en dotter, Ragnhild. Ragnhild var en dugande och klok kvinna. En bärsärk vid namn Hake ville därför hafva henne till hustru. Men hennes fader sade, att han ingalunda aktade gifva bort sin dotter åt en så ringa man. En konung eller konungason skulle han hafva till svärson.

Hake ämnade ej låta sig nöja med detta svar. Men han sade intet den gången utan drog fredligt hem till sitt land igen.

En tid därefter var Sigurd Hjort med några af sina män ute på jakt. Midt inne i skogen mötte honom Hake med ett följe af trettio kämpar. »Om det nu lyster dig, skola vi strida om Ragnhild», sade Hake. Och en häftig strid uppstod. Sigurd föll. Tolf af Hakes män stupade äfven. Hake själf blef sårad i den ena handen och fick också många andra sår. Men ej tappade han modet. Med blodet strömmande ur de öppna såren begaf han sig genast till Sigurds gård, tog Guttorm och Ragnhild med sig och förde dem hem till sig. Men så krank vardt Hake af sina sår, att hans bröllop med Ragnhild måste uppskjutas.

Då Halfdan Svarte vid julen sporde dessa nyheter, sade han till en af sina tappraste män: »Ej må Hake bärsärk äkta Sigurd Hjorts dotter. Mig anstår hon bättre. Tag med dig några handfasta män och drag till Hakes gård att hämta den unga tärnan. Jag vill själf taga henne till brud.»

Hårek — så hette sändebudet — utrustade hundrade män, drog med dem till Hakes gård och röfvade från Hake både Ragnhild och Guttorm. Hårek tältade på det

yppersta en vagn, satte de båda syskonen upp på den och lät några män draga dem öfver isen till Halfdan Svartes boning.

I vredesmod följde Hake efter de flyende, så långt han mäktade, men då krafterna sveko honom, stötte han svärdfästet i isen och kastade sig öfver spetsen, så att svärdet gick tvärt igenom hans kropp.

Men Halfdan Svarte stod vid stranden och tog emot sin brud och följde henne själf in i frustugan.

Med fröjd och gamman firade Halfdan och Ragnhild sitt bröllop ej långt därefter.

Ragnhild blef en huld maka och en god husfru. Det sades om henne, att hon var vida förståndigare än andra kvinnor samt att hon också stundom i sömnen fick varsel om kommande ting.

En natt drömde Ragnhild, att hon stod i sin örtagård och lösgjorde en törntag, som hade fastnat i hennes kläder. Därvid växte törntaggen och blef hasteligen ett träd, så väldigt, att det räckte upp till skyarna, under det att rötterna trängde djupt ned i jorden. Stammen, som var digrare än alla andra trädstammar, hade flera färger. Nedersta delen var röd som blod, högre upp var den fagert grön, och toppen var snövit. Grenarna voro så stora, att de bredde ut sig öfver hela Norge. Ja, än vidare, tyckte Ragnhild.

Hvad betydde väl denna dröm? En vis man uttydde den. Han sade till drottningen: »Att du lösgjorde en törntag ur dina kläder betyder, att du snart skall få en son. Att törntaggen förvandlades till ett digert träd med yfviga grenar betyder, att denne son skall blifva en så mäktig konung, att han ensam skall härska öfver hela Norge. Stammens olika färger beteckna din sons växlande lefnadsöden. Dess hvita topp visar, att din son skall varda grå af hög ålder.»

Snart därefter födde Ragnhild en son. Harald blef hans namn. Modern älskade honom högt, men fadern var honom ej huld. Han tänkte på den underliga drömmen och fruktade, att sonen en gång skulle taga makten ifrån honom.

Haralds barndom.

Vid Halfdan Svartes hof tilldrog sig en jul en underlig händelse. Då konungen på julkvällen satt till bords med alla sina män, försvann plötsligt all mat och dryck från bordet. Männen, som förstodo, att trolldom här var på färde, flydde med förfäran därifrån. Men konungen satt länge kvar, mörk i hågen.

Slutligen lät konungen gripa en finne, som sades vara kunnig i trolldom, och befallde honom att genast uppdagga, hur maten och drycken hade försvunnit. Men finnen nekade att uppdagga det. Konungen lät då binda och svårligen pina finnen, men intet hjälpte.

Finnen anropade den lille konungasonen om hjälp, och Harald bad sin fader gifva fången lös. Men fadern svarade nej.

Vanligen var Harald sin fader hörsam, men denna gång kunde han ej lyda. Mot sin faders vilja löste han fången och följde själf med, då denne flydde till fjälls.

Finnen och Harald vandrade en lång väg tillsammans. Slutligen kommo de till en finsk höfdings gård. Där stod gille den dagen, och Harald och hans följeslagare blefvo väl förplägade. Då gillet var slut, sade höfdingen: »Illa likade din fader, att jag lät taga julkosten ifrån

honom på julkvällen. Men berömligt var det af dig, att du bistod min hjälpare i nödens stund. Jag vill belöna dig därför genom att gifva dig ett godt råd. Detta råd lyder så: Vänd genast om hem igen, ty i din faders gård är det nu åter en, som behöfver dig. Aldrig skall du ångra det bistånd, du lämnar honom.»

Harald vände då åter till sin faders gård. Där fann han en väldig kämpe vid namn Dovre. Denne, som hade plundrat konungens skattkammare, var nu konungens fånge och låg bunden i stålfjättrar. Konungen, som hade dömt honom att hungra ihjäl, hade förbjudit en och hvar att gifva honom föda. Men Harald, som kände medömkan med fången, filade af hans fjättrar och bad honom gå.

Då konungen märkte, att Dovre hade undkommit, vardt han svårligen vred. Och när Harald bekände, att det var han, som hade löst honom, jagade konungen bort sin son och befallde honom att aldrig mer visa sig för hans ögon. »Drag du åstad till din vän Dovre», sade han, »och sök tröst hos honom.»

Harald flydde då åter till fjälls.

I fem dagar och fem nätter vandrade han ensam omkring i fjället. Men på sjetten dagen mötte han ändtligen Dovre. Denne tog honom med till sin boning bland bergen och behöll honom där i fem år. Under denna tid öfvade Dovre den unge konungasonen i allahanda idrotter och fostrade honom till en hurtig och oförfärad yngling.

Men då de fem åren voro förbi, sade Dovre: »Nu synes det mig, att jag nog har lönat dig, för att du räddade mitt lif. Drag åter till ditt land, ty din fader har nyligen blifvit död, och ditt är nu hans rike. Men lofva, att du ej rakar ditt skägg eller klipper ditt hår, förrän du blifvit enväldskonung öfver Norge.»

Harald lofvade det och begaf sig därefter skyndsamt till sin faders gård.

Då han kom hem, sporde han, att det var så, som Dovre hade sagt — hans fader var död.

På återvägen från ett gästabud hade Halfdan drunknat i Randsfjorden. Och strax blef Harald af folket korad till hans efterträdare.

Underrättelsen om Halfdan Svartes död bedröfvade alla hans undersåtar, ty Halfdan hade varit en vänsäll och rättvis man. Stormän från alla hans fylken kommo till Harald och bådö om den dödes kropp. Hvar och en ville hafva honom begrafd i sitt fylke. Liket måste därför styckas i flera delar, så att hvarje fylke fick sin del att begrafva.

Haralds ungdom.

Harald var en stor, stark och skön yngling samt förståndig och driftig. Men för ung var han ännu att ensam styra sin faders rike. Hans morbroder Guttorm åtog sig därför att stå honom bi med råd och dåd.

Strax efter Halfdan Svartes död kom Harald i fejd med de kringboende fylkeskonungarne. Dessa trodde det vara en lätt sak att taga väldet från en så ung konung. Men annat fingo de spörja. Vid Guttorms sida stred Harald manligen för sitt rike. Han lyckades ej blott att försvara det utan äfven att än mer utvidga det.

Hos en af Norges stormän, en rik bonde i Valders, fostrades vid denna tid en konungadotter vid namn Gyda. Hon var en fager och storsinnað mö. Till henne stod konungens håg, henne ville han äga. Han sände därför

några af sina förnämsta män till Valders för att bedja Gyda följa dem till konungens gård. Men då sändemännen framförde sitt ärende, svarade Gyda: »Hälsen I eder herre från mig, att jag ingalunda aktar att tillhöra en konung, som blott har några få fylken att råda öfver.»

Sändemännen sade, att ett sådant tal om deras konung tycktes dem alltför dristigt. De menade, att en så mäktig herre som Harald kunde anstå äfven den yppersta konungadotter.

Men Gyda höll fast vid sin mening.

»Sägen konung Harald», sade hon, »att jag ingalunda blifver hans maka, förrän han intagit hela Norge och däröfver råder lika fritt, som konung Erik råder öfver Sverige och Gorm öfver Danmark. Först då synes han mig värd att kallas konung.»

Med detta besked måste sändemännen återvända till Harald.

Då dessa till konungen hade framfört Gydas svar, sade de till honom: »Du må nu bestämma, herre konung, på hvad sätt den stolta mön skall straffas för sitt djärfva tal.»

Men konungen svarade: »Långt ifrån att vilja straffa den ädla jungfrun för hennes stora ord, må jag tacka henne, för att hon påmint mig om hvad min ära kräfver. Jag lofvar nu högtidligen inför den gud, som danat min kropp, att jag ej skall klippa mitt hår eller raka mitt skägg, förrän jag intagit hela Norge. Och detta mitt kungliga löfte vill jag hålla eller också dö.»

Guttorm tackade Harald för hans kungsord och lofvade att aldrig skilja sig från honom.

Haralds eröfringar.

Harald och Guttorm började nu strax att rusta sig till eröfringståg.

Först drogo de med en här norr ut öfver Dovrefjäll. Åtta fylkeskonungar besegrade de under detta första tåg. Hela nuvarande Trondhjems stift blef härigenom lagdt under Haralds välde. I hvarje fylke, som Harald intog, satte han en jarl. Denne skulle skipa lag och rätt bland folket. Bönderna, som förut varit fria män, blefvo nu dömda att årligen betala dryg skatt till konungen. Denna skatt skulle jarlarna uppbära, och en tredjedel däraf fingo de själfva behålla. Jarlarna blefvo härigenom rikare och mäktigare än fylkeskonungarne förut varit. Många stormän kommo därför till Harald och bådo att få blifva hans jarlar.

Norr ut i Numedal voro tvenne bröder konungar. De hette Härlög och Rollög. Dessa hade af stockar uppfört en liten hydda, som de betäckte med sten och kalk, så att den kom att se ut som en hög. Då denna var färdig, sporde de, att Harald med en krigshär var på väg till Numedal. Härlög lät då föra in i högen ett stort förråd af mat och dryck. Sedan gick han själf in i den och gömde sig däri för Harald med elfva af sina män.

Rollög däremot lät göra ett konungasäte ofvanpå högen. På fotapallen, där jarlarna brukade sitta, lade han dynor. Därefter samlade han alla sina män omkring sig och satte sig på konungasätet. Men blott en kort stund satt han där. Han tog i stället plats på fotapallen och förkunnade med hög röst, att han ärnade afstå konungasätet åt Harald och själf nöja sig med att blifva hans jarl.

Sedan for han Harald till mötes, erbjöd honom sitt rike och omtalade, att han själf åt sig hade utvalt jarlsätet.

Konung Harald tog då ett svärd, band det vid Rollögs sida, hängde en sköld på hans arm och gjorde honom till jarl öfver Numedals fylke. På detta sätt kom Numedalen under Haralds välde.

I Trondhjem, där Harald den tiden hade sitt konungasäte, höll han alla vintrar ett präktigt hof. Strax öster om sin kungsgård lät han också bygga ännu en gård eller by, som kallades Lade. Denna by gjorde han till jarlsäte. De jarlar, som styrde där, gáfvo ej konungen mycket efter i ståt och prakt. Högt ansedda voro de ock såsom konungens närmaste män. En af dessa ladejarlar — Håkan Grytgårdsson — blef till och med konungens svärfader.

De starkaste och manhaftigaste män från hvarje fylke insatte konungen i sin hird (lifvakt). Och väl ställde han för denna. Han lät bygga och ståtligt inreda ett väldigt drakskepp, där hans hirdmän äfven på vintarna hade sitt tillhåll, då de ej omgäfvo konungen.

Men hvarje vår drog Harald ut på eröfringståg med alla sina skepp och hela sin här. En vår styrde han väster ut, en annan söder ut. Beständigt segrade han och ökade på detta sätt sitt rike med det ena fylket efter det andra.

Konung Harald och bonden Åke.

Då Harald en vår med sin hird kom till Viken — Bohuslän — fick han där spörja, att svenske konungen, Erik Emundsson, var i färd med att lägga Vermland

under sig. Flera stormän och mycket annat folk i detta fylke hade redan underkastat sig Eriks välde och gifvit honom skatt. Och det sades, att Erik ej ärnade gifva sig, förrän han också hade intagit Viken.

Illa likade Harald dessa nyheter. Men han företog ej strax något hämndetåg mot Erik. Han straffade blott de bönder i Vermland, som hade visat sig otrogna. Några af dessa fingo böta med penningar, andra med lifvet.

Därefter reste Harald omkring i Vermland och gästade hos flera stormän.

Den mäktigaste storbonden i Vermland hette Åke. Äfven han inbjöd konungen till gästabad. Till samma dag inbjöd Åke också den svenske konungen. Båda konungarne lofvade infinna sig på utsatt dag.

Men Åke hade blott en gästabadssal, och den var gammal. Han lät därför bygga en ny och prydde den, liksom den gamla, på bästa sätt. Den nya gästabadssalen lät han behänga med nya bonader, men den gamla med gamla bonader. — Bonader kallades de väfnader, hvilka vid högtidliga tillfällen upphängdes för att skyla väggarna.

Då de båda konungarne infunno sig, var det tillredt för konung Harald och hans hird i den nya salen och för konung Erik och hans män i den gamla. Harald hade endast nya dryckeshorn, fat och skålar på sitt bord. Erik hade blott gamla, fastän lika dyrbara. Alla kärl voro förgyllda, prydda med bilder och blanka som glas. Mjödet var lika starkt och rätterna lika feta och kosteliga på båda konungarnes bord.

Då gästabadet var slut och konungarne voro färdiga till aftåg, gick Åke fram till Harald, ledande vid handen sin tolfårige son Ubbe.

»Herre konung», sade Åke, »om I finnen eder vara mig skyldig någon belöning för den välvilja jag nu visat

eder, så låt denne min son få mottaga den af eder. Jag gifver eder honom till tjänare.»

Konungen tackade Åke med mycken vänskaplighet och lofvade honom sin kungliga ynnest. Åke begåfvade därefter konungen med många dråpliga skänker, kysste honom till afsked och gick så till konung Erik.

Konung Erik stod färdig att resa, då Åke inträdde. Men Erik var mörk i hågen och låtsade ej märka sin värd. Åke förärade nu Erik lika kosteliga skänker, som han hade förärat Harald. Men Erik tackade ej därför utan kastade sig upp på sin gångare och red bort från Åkes gård.

Åke följde honom på vägen och sökte att blicka hans vrede med vänligt tal. Men konung Erik var tyst och red framåt med rynkad panna. Först då de kommo in i en mörk skog, talade Erik till Åke och sade: »Må jag spörja dig, Åke, hvi du skiftade din välfägnad mellan mig och Harald så, att Harald fick allt det bästa, då du ändå vet, att du är min man.»

»Jag tänkte», svarade Åke, »att undfägnad icke hade trutit vare sig dig eller dina män vid detta gästabud. Att du, som är gammal, bjöds att gästa i den gamla salen, var väl tillbörligt, likasom att Harald, som är ung, kom att gästa i den nya. Drycken och rätterna voro lika kostbara i båda salarna. Och beträffande det, att jag skulle vara din man, så kan jag lika godt säga, att du är min.»

Vid detta tal fattades Erik af en så häftig vrede, att han lyfte sitt svärd och högg ihjäl Åke. Därefter red han vidare.

Konung Harald åstundade att än en gång före sin afresa tala med sin värd. Åkes män gingo då att söka sin husbonde för att bringa honom konungens bud. Men högligen bestörta blefvo de, då de funno Åkes döda kropp

i skogen. Vål förstodo de dock, hvem som var Åkes baneman.

Då konung Harald fick veta, hvad som händt, manade han genast sina män till hämnd. Själff red han i spetsen för dem ut att förfölja Erik.

Erik blef på detta sätt jagad ut öfver gränsen mellan Götaland och Vermland. Harald lade därefter utan motstånd Vermland under sitt välde. Hvarhelst han råkade någon, som varit Eriks man, dräpte han denne utan förskoning.

Då Harald drog bort från Vermland, insatte han där sin morbroder Guttorm till styresman. Själff drog han åter till Trondhem.

Slaget vid Hafrsfjord.

I södra Norge funnos några mäktiga fylkeskonungar, som ännu ej hade blifvit besegrade.

Dessa ingingo förbund med hvarandra, utrustade en krigsflotta och beredde sig att försvara sina fylken mot Harald.

Då Harald sporde detta, bemannade han sina skepp med krigsfolk från alla sina fylken och för med dessa söder ut.

De förbundna fylkeskonungarne mötte honom med sina skepp, och båda flottorna styrde in i Hafrsfjord (den nuvarande Stavangerfjorden).

Här stod nu ett blodigt slag, som varade länge. Men slutligen vann Harald en fullständig seger och vardt därmed härskare öfver hela Norge.

Slaget vid Hafrsfjord stod år 872 efter Kristi födelse.

Skalden Torbjörn Hornklofve sjunger därom:

»Hör, hur han strider
i Hafrsfjorden
kungen, den karske,
mot Kötve, den rike!
Drakskeppen sträcka
mot stranden gapen.
Och pråktigt de prunka
med prydliga stäfvar.»

Haralds giftermål och hoffif.

Då Harald blifvit enväldig konung öfver Norge, tänkte han på den hälsning, han tio år förut hade fått från Gyda. Och han sade en dag till några af sina män:

»Dragen nu åstad till Hördaland och hänten mig hit den storsinta mö, som lofvat blifva enväldskonungens maka.»

Männen hämtade Gyda. Harald tog henne till maka och hade med henne fem söner.

Men Harald hade ej blott Gyda till hustru utan äfven många andra kvinnor, som brukligt var bland hedniska konungar. Den förnämsta bland alla dessa var Ragnhild den stora, dotter till en dansk konung.

Strax efter slaget vid Hafrsfjord var Harald på gästning hos Ragnvald jarl. Harald tog då ett bad och lät sedan reda sitt långa hår. Tio vintrar hade gått, sedan det sist blifvit kammadt och klippt. Harald hade under denna tid blifvit kallad Harald Lufva (den lurfvige). Men nu lät han jarlen klippa af det lurfviga håret. Och vardt Haralds hår därefter så skönt, att han fick tillnamnet Hårfager, hvilket han i historien kallas än i dag.

Vid sitt hof omgaf sig Harald med mycken prakt; och mäktiga stor var hans hird. Gärna samlade han omkring sig namnkunniga skalder. På dessa satte han högt värde. Städs hade de sin plats närmast högsätet i kungssalen.

Hur frikostig konungen var mot sitt hoffolk, kan höras af följande kväde af Torbjörn Hornklofve:

Rikligt riktas
de raska män,
som vid Haralds hof
med huner kasta.¹
Gods och gårdar
och goda klingor
samt trälar talrika
till dem höra.

Om den ynnest Harald bevisade skalderna kväder också Torbjörn Hornklofve:

På rustning och ringar
af röda guld
och svärd af silfver
det ses, att skalden
af Harald hålles
i högsta ära.

Att hofnarrar funnos äfven vid Harald Hårfagers hof kan man höra af följande kväde:

I kungens kamrar
ock andra komma
med lek och löjen
till Haralds lust.
På hälar de hoppa
och högljudt skämta
och grina, gyckla
för glada män.

¹ Med huner kasta = skjuta till måls.

Utvandringen från Norge.

Harald Hårfager var ännu i sin krafts dagar, då han blef enväldskonung. Mer än tvenne tiotal af år regerade han efter slaget vid Hafrsfjord. Men aldrig var det full fred i Norge under denna tid.

Haralds undersåtar voro ett styft och frihetsälskande folk, som ej ville underkasta sig konungens välde. Och Harald själf var en egenmäktig och hård herre, som var snar att straffa men sen att belöna.

Konung och folk lågo därför ständigt i fejd med hvarandra. Följden häraf blef en stor utvandring från Norge till andra länder.

Många släkter blefvo landsförvista af Harald Hårfager, och ännu flera flydde ur landet af egen drift.

Vid denna tid var ön Island nyss upptäckt. Dit styrde många af dessa utvandrare sin kosa. Men med tungt sinne var det de lämnade Norge. Så mycket de kunde medtogo de från det gamla hemmet till det nya i främmande land.

På sina skepp medförde de till och med de pelare, som hörde till högsätet i deras norska boningar. Det berättas, att de tvenne första utvandrarne, som med sin släkt styrde mot Island, kastade sina högsätospelare öfver bord, då de skönjde Islands kust, och att de sedan började bygga och bo på den plats, dit pelarna blifvit drifna af vågorna.

Därefter kom från Norge det ena skeppet efter det andra, lastadt med utvandrare, som slog sig ned på ön.

Före sin afresa från hemlandet nedref mängen storman det tempel, han hade förestått, fraktade timret med till Island och uppförde där af samma stockar ett nytt

tempel. Ja, äfven den jord, på hvilken gudabilderna hade stått, togo de utvandrande med såsom ett föreningsband mellan det nya hemmet och den gamla fosterjorden.

Många voro de afgudatempel med kringliggande byar, hvilka vid denna tid reste sig på ön Island, och många de hem, som där uppstodo, i hvilka norska seder och bruk städse voro rådande. Dessa bebodda trakter af ön indelades i fria samfund eller härad. Lagar stiftades, och rätt och ordning uppehölls af de mest ansedda stormännen.

Men det var icke blott ön Island, som vid denna tid blef befolkad af norska utvandrare. Äfven till Färöarna och Orkneyöarna togo stora skaror af sådana sin tillflykt och byggde där bo. Mycket drogo de dock omkring på vikingatåg och härjade stundom grymt på Norges kuster för att hämnas på kung Harald.

Harald Hårfager och Torolf Kvällulfsson.

Tvenne modiga män, Torolf Kvällulfsson och Bård den hvite, hade tappert kämpat för Harald Hårfager i slaget vid Hafrsfjord. De voro goda vänner allt ifrån barndomen och hade ständigt hållit tillsammans.

I slaget blefvo båda svårt sårade, och därefter lågo de länge på sjukbädden. Slutligen blef Torolf frisk, men Bård blef sämre för hvarje stund. Bård förstod då, att han skulle dö af sina sår. Han lät nu kalla konungen till sig och sade till honom: »Ett beder jag dig, herre konung, låt mig själf få råda öfver mitt arf! Mina jordgods och mina lösören åstundar jag gifva min vän Torolf Kvällulfsson, och min hustru och min son må han ock

taga i arf, ty ingen pålitligare man, än han är, har jag någonsin funnit.»

Konungen samtyckte till Bårds begäran. Och kort därefter vardt Bård död och begrafven.

Nu bjöd konungen, att Torolf skulle taga i arf Bårds jordagods och lösören samt att han också skulle hafva hans hustru och son, såsom Bård hade bestämt på sin sotsäng.

Och Torolf mottog strax sitt arfvegods.

Därefter for han till Bårds änka och sade till henne, att det var Bårds vilja och konungens bud, att hon skulle blifva hans hustru.

Änkan var försänkt i djup sorg. Men sin mans vilja och konungens bud måste hon lyda. Alltså firades snart hennes bröllop med Torolf Kvällulfsson.

Torolf blef nu en af de rikaste och mäktigaste stormän i hela Norge. Han förde lika stor stat på sin gård som konungen på sin. Och frikostig och gifmild var han mot hvar man.

Men andra stormän i Norge afundades Torolf hans stora makt och rikedom. Hans värsta fiender voro dock Bårds fränder. Dessa sade allt ondt om Torolf i konungens öra. Men konungen ville till en början ej lyssna därtill.

En sommar inbjöd Torolf Kvällulfsson konungen till ett gästabad. Konungen infann sig med ett följe af tre hundra män. Men då han kom fram till Torolfs gård, fann han, att Torolf hade fem hundra män omkring sig.

Ett så stort rum, att alla dessa kunde rymmas däri, hade ej Torolf. Han hade därför låtit inreda en kornlada till dryckessal, och där var äfven tillredt ett hög-säte för konungen. Men då Harald hade satt sig ned och såg den talrika skaran af gäster samt all den ståt och prakt, hvarmed Torolf omgaf sig, blef han röd af vrede. Konungen sade intet, men dyster och för-

stämd var han. Afunden hade trängt in äfven i hans hjärta.

Då gästabudet var slut och konungen begaf sig af från Torolfs gård, följde Torolf honom till stranden, där hans skepp lågo. Där låg äfven ett präktigt drakskepp, som tillhörde Torolf. Detta förärade Torolf konungen. Han försäkrade också, att han hade tillställt ett så ståtligt gästabud endast för att hedra sin konung. Och Harald kände sig åter blickad.

En tid därefter gästade Harald hos tvenne af Bårds fränder, bröderna Hårek och Rörek. Dessa voro svåriligen förtretade på Torolf, därför att han hade fått arvet efter Bård. Allt gjorde de för att skada honom. Efter måltiden sade Hårek till konungen: »Du må tacka din lycka, herre konung, att du med lifvet kom ifrån Torolf Kvällulfssons gästabud. Rätt var det af dig att låta dina beväpnade män hålla vakt omkring dig.»

Konungen betraktade Hårek med stränga blickar och sade: »Hur djärfves du föra slikt tal? Hvad anledning har du därtill?»

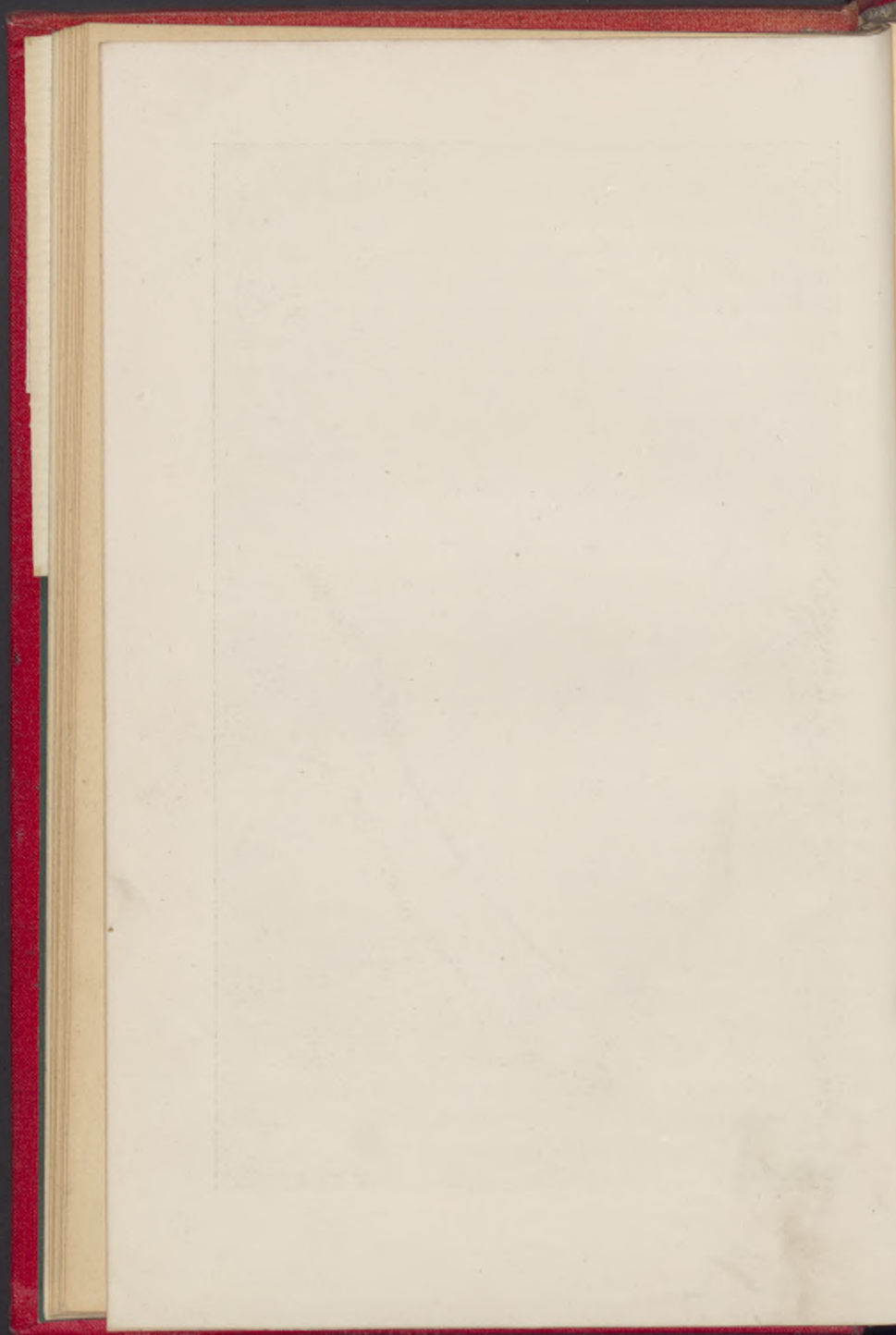
»Herre konung, må jag fritt säga min mening?» sporde Hårek.

»Tala!» befallde konungen.

Hårek lät nu konungen veta, att missnöjet var stort i landet. Konungens stränghet hade uppretat bönderna. »Finge dessa en modig man till anförare», sade han, »så skulle de alla resa sig mot dig. Och hvem är väl bättre skickad till detta värf än den sluge och mäktige Torolf Kvällulfsson?»

Hårek och Rörek sökte vidare intala konungen, att de fem hundra männen voro samlade hos Torolf för att vid gästabudet taga konungen af daga och att de blott hade uppskjutit sitt illdåd till ett lämpligare tillfälle.

»Därför råda vi dig, konung», sade bröderna, »att taga makten ifrån Torolf och att insätta honom i din hird. Där kan du bättre hafva ögonen på honom. Vi bröder skola sedan villigt öfvertaga hans höfdingadöme och blifva dig trognare än han.»

Brödernas ränkfulla ord gingo Harald djupt till sinnes. Men han behöll sina tankar för sig själf, som hans sed var, då viktiga nyheter bragtes honom.

Från denna dag kände sig Harald än vred och än blid mot Torolf Kvällulfsson. När han mötte Torolfs öppna blick och mottog de stora skatterna från Finnmarken, som denne alltid ärligt lämnade, då trodde han på hans vänskap. Men nästa dag lyssnade han åter till Håreks och Röreks förtal och blef å nyo misstänksam mot Torolf.

En dag kommo ändtligen konungen och hans stolte undersåte till tals med hvarandra om de onda rykten, som voro utspridda om Torolf.

»Det må du veta, herre konung», sade Torolf, »att de, som inför dig föra det talet, att jag är dig otrogen, äro lömska baktalare, som dyrt skola få plikta för sina lögner. Du borde väl minnas, konung, den tillit du hade till mig, då jag var i din hird.»

»Ja», svarade konungen, »den tiden skieckade du dig för visso väl. Bäst är därför, att du än en gång blir min hirdman, så att jag, bättre än nu, kan hafva ögonen på dig.»

Torolf rodnade af harm och teg en stund. Därefter kastade han en sorgsen blick på de huskarlar, som omgäfvö honom, och sade till konungen: »De förlänningar och de sysslor jag haft må du taga ifrån mig, konung; men från dessa mina huskarlar kommer jag ej att skilja mig, så länge jag äger föda att dela med dem!»

Därefter lämnade Torolf med sina män konungens gård.

Hårek och Rörek drogo nu in som styresmän i Torolfs höfdingadöme. Och Torolf samlade tillhopa alla sina kostbara tillhörigheter och flyttade till en annan del af landet. Men med lika stort följe och lika stor ståt lefde han här som tillförne.

Torolf Kvällulfsson började denna tid att drifva handel med allahanda varor, som han själf skaffade sig genom åkerbruk, jakt och fiske. Och han afsände en dag till England ett präktigt utsiradt skepp, lastadt med korn, sill, hudar, pälsverk med mera.

Hårek och Rörek hade emellertid ej lyckats indrifva skatten från Finnmarken. Finnarne, som hatade dem för Torolfs skull, hade vägrat att lämna dem skatten.

Bröderna gingo då inför konungen och sade, att Torolf Kvällulfsson hade gått förut och uppburit skatten i Finnmarken. »Finnarne hafva lämnat honom både sill, hudar, pälsverk och andra varor», sade de, »och allt detta är nu med ett präktigt skepp afsändt till England.»

Konungen trodde brödernas tal och vardt än mera vred på Torolf än någonsin tillförne. »Dyrt skall Torolf Kvällulfsson få plikta för slik bedräglighet!» utropade han, i det han lämnade de båda bröderna. Men dessa glädde sig åt att deras onda ord blifvit trodda.

I vredesmod sände konungen ett väl bemannadt skepp att förfölja Torolfs handelsfartyg. Detta upphanns, Torolfs varor blefvo tagna, skeppsmännen dödade och fartyget nedsänkt i hafvet.

Men härmed vardt det slut på Torolf Kvällulfssons tålmod. Ifrån den dagen traktade han blott efter att hämnas på konungen.

Först utrustade han sina skepp och for ut på vikingatåg. Därunder härjade han och gjorde strandhugg på

Norges kuster, till stor skada för Haralds rike. Och därefter röfvade han ett stort skepp, lastadt med allahanda dyrbarheter, som hörde Harald till.

Med allt detta byte seglade han sedan dristigt hem till sin gård och lefde där hela vintern i stor ståt.

Men konung Harald Hårfager var ej heller sen att hämnas.

Då Torolf Kvällulfsson, omgifven af sina huskarlar, en dag på våren satt hemma på sin gård, kom konung Harald dit med en stor skara beväpnade män. Med dessa omringade han gården och sporde sedan Torolf, om han nu hade lust att godvilligt gifva sig i hans våld.

Men härtill svarade Torolf nej.

Konungen lät då genast tända eld på Torolfs gård. Men Torolf slog sönder den tillbommade dörren och kom ut med alla sina män.

Nu uppstod en häftig strid. Och slutligen föll Torolf, fälld af konungens egen hand.

Då Torolfs fader, den gamle Kvällulf, fick veta, att hans son var död, vardt han djupt bedröfvad och ville ej låta trösta sig. I sin stora sorg kvad han då följande kväde:

»Min son, den fagre, är fallen,
fäld af våldet, det grymma.
Midt i sin lefnads middag,
månd han till Valhall fara.
Torolf hos Tor nu gästar,
men tung blir min ålders afton,
ty mätta sin hämndlust ej mäktar
maktlöse åldring.»

Dyrt lofvade sonen Skallegrim sin fader att hämnas Torolfs död. Men först begaf sig Skallegrim åstad till konungens gård för att af Harald utkräfva böter för sin broder.

Då Skallegrim trädde fram inför konungen, sade denne till honom:

»Skulle ditt ärende vara att kräfva böter för din broder, så må du inträda i min hird. Finner jag behag i din tjänst, så gifver jag dig måhända böter för Torolf, eller ock bevisar jag dig någon annan ynnest. Se blott till, att du ej, liksom din broder, gör dig ovärdig min gunst.»

Med stor förbittring i sitt sinne svarade Skallegrim: »Nogsamt är det känt, hvilken dråplig man min broder var. Men föga hugnad hade han af att tjäna dig. Jag, som är långt ringare än han, må därför ej pröfva min lycka i din hird. Aldrig blir jag din man, konung Harald.»

Konungen teg men blef blodröd af vrede. Då Skallegrim hade lämnat salen, utbröt konungen: »Ulfvasinnet hos den skallige resen träder tydligt fram. Stor skada kan han göra oss. Skynden ut att förfölja ulfven! Och när I hafven funnit honom, så dräpen honom utan förskoning.»

Haralds män stormade ut ur salen och rusade efter Skallegrim. Men denne kom undan på sitt skepp och seglade med förlig vind till sin faders gård.

Men den gamle Kvällulf och hans son funno ej längre någon ro i Harald Hårfagers rike. De rustade därför sina skepp och drogo med sitt husfolk och alla sina tillhörigheter till Island för att där bygga och bo.

På vägen till Island hände det sig, att de påträffade ett väl bemannadt skepp, tillhörande konungen. Anförarne voro desamma, som en gång hade tagit Torolfs handelsfartyg. Nu började den gamle Kvällulfs blod sjuda af hämndlust. Bärsärkagång kom öfver honom. En vild kamp uppstod, och båda anförarne på det kungliga skep-

pet stupade för den gamles hugg. Flera andra af konungens skeppsmän fingo också sin bane.

Men när bärsärkarseriet hade lämnat den gamle Kvällulf, var det slut med hans kraft. Han föll död ned på sitt skepp och blef följande dag af Skallegrim lagd i en kista och nedsänkt i hafvet. Men Skallegrim hamnade lyckligt på Island och satte bo där.

En af Torolfs andra fränder dräpte vid denna tid Torolfs fiender Hårek och Rörek. Och Skallegrim kände sig tillfreds, att hans broder var hämnad.

Harald Hårfagers sista lefnadsår.

När Harald Hårfager började blifva gammal, voro de flesta af hans söner stora och starka män, som ej hade håg att längre vara honom underdåniga.

Mycket förtröt det dem, att Harald ej gaf dem något land att styra. Med afund och illvilja betraktade de jarlarne, som hade mera att säga än de själfva. Och de beslöto att med våld taga makten ifrån dem.

Halfdan och Gudröd hette de djärfvaste och vildaste bland bröderna.

En vår samlade de en krigshär och drogo till Möre mot Ragnvald jarl, konungens bäste vän. Jarlen, som ej var beredd på anfallet, hann ej att värja sig utan blef af konungasönerna innebränd tillika med sextio män.

Gudröd gjorde sig därefter till jarl öfver Möre. Men föga ära vunno konungasönerna på denna bragd.

Då konungen sporde, att hans vän Ragnvald jarl var dödad, blef han svårligen vred. Med vapenmakt körde han genast bort sin son från jarlsätet i Möre och ditsatte i stället Ragnvalds son Tore.

Ragnvalds andre son, Enar, som var höfding på Orkneyöarna, hade blifvit anfallen af Halfdan. Enar hade flytt, och Halfdan hade tagit hans höfdingadöme.

Men snart kom Enar åter, åtföljd af en skara tappra krigare. Nu var hämnadens stund inne. På det grymmaste sätt dödade han Halfdan och tog sitt höfdingadöme tillbaka.

Men Guttorm och de öfriga bröderna fortforo ändå att ofreda konungens jarlar.

För att få slut på denna fejd beslöt då Harald att dela makten med sina söner. Åt hvar och en af dem lämnade han en del af landet att råda öfver. Och konunganamnet fingo de alla bära. Blott hälften af landets inkomster behöll Harald för sig själf. Den andra hälften fingo hans söner.

Men Harald var nu gammal. Sönerna visste, att han snart skulle dö. Hvem af dem skulle då blifva öfverkonung efter honom? Detta spörsmål vållade beständiga strider mellan bröderna.

Sonen Erik, som för sin grymhets skull fått namnet Blodyx, menade, att han var den, som skulle ärfva riket. Och hvar och en af de andra bröderna ansåg sig hafva lika rätt därtill.

Slutligen afgjorde Harald själf denna tvistefråga. Då han var åttio år gammal, tog han en dag sin son Erik vid handen, ledde honom upp i högsätet och utnämnde honom till härskare öfver hela Norge. Endast lydkonungar skulle hans bröder vara.

Tre vintrar därefter, år 933, vardt konung Harald Hårfager sotdöd på sin gård Hoga i Rogaland, där en minnesvård blifvit rest öfver honom.

Håkan den godes saga.

Håkans födelse och barndom.

På gamla dagar hade Harald Hårfager tagit sig ännu en hustru. Hon hette Tora och var från ön Moster. Tora var lång och smal till växten. Haralds söner, som ej kunde tåla henne, kallade henne därför på spe Tora Mosterstång, och de betraktade henne blott såsom konungens trälkvinna.

Men landets ypperste man, ladejarlen Sigurd, tog sig Tora an. En dag fick hon komma ombord på hans skepp, och han lofvade att föra henne till kungsgården Sjöhem, där konungen då vistades.

Under vägen blef det storm, så att skeppet en natt måste lägga till vid en berghäll. Och just under denna natt blef Tora moder till en son. Sigurd jarl vattenöste honom och gaf honom namnet Håkan.

I England regerade vid denna tid en konung vid namn Adelsten. Från honom kommo en gång några sändemän till Harald Hårfager. En af dessa trädde fram till konungen med ett svärd, blixtrande af guld och ädla stenar, och sade till honom: »Konung Adelsten sänder här ett svärd, som han beder dig, konung Harald, mottaga från honom.» Därmed lämnade han svärdet, och konungen

mottog det i handtaget. Men i detsamma utbröt sändebudet: »Nu, konung Harald, är du Adelstens man, ty du har mottagit hans svärd och fattat det så, som de göra, hvilka äro honom underdåniga.»

Harald förstod, att Adelsten härmed ville göra spe af honom, och stor var hans förbittring. Men innan han talade eller handlade, lät han vreden rasa ut inom sig, såsom hans sed var.

Då han åter vardt lugn, rådgjorde han med sina män om hvad han borde göra. Och alla funno det rådligast att låta sändemännen med fred draga till sitt land igen.

Men ej ärnade Harald underlåta att vedergälla Adelsten för hans ohöfviska förfarande.

Harald Hårfager hade i sin hird en kämpe vid namn Høk Högbyx, som var honom en trogen vän och tjänare. Till denne sade han en dag, strax efter sändemännens afresa: »Tag med dig min spåde son, Håkan, och drag till konung Adelsten i England med några handfasta män i ditt följe. Då du kommer till konungens hof, så träd fram inför konungen, sätt barnet i hans knä och hälsa honom ifrån mig, att han uppfostrar min trälkvinns barn.»

Høk Högbyx tog barnet och for, åtföljd af trettio män, till konung Adelsten.

När Høk med Håkan och sitt följe trädde fram inför konungen, hälsade denne honom välkommen och bad honom sätta sig ned.

Men Høk Högbyx steg i stället dristeligen fram till högsätet, satte Håkan i konungens knä och sade, såsom han var befalld: »Konung Harald beder dig, att du uppfostrar hans trälkvinns barn.»

Konung Adelsten blef så vred öfver denna hälsning, att han fattade sitt svärd och var nära att dräpa barnet.

Men Høk Högbyx sade: »Tänk på, att du har knäsat konungasonen, och att du därför bör ansvara för hans lif. Du kan ju döda honom, om dig lyster, men en svår hämnd har du då att vänta af Harald och hans söner.» Därefter tågade Høk och alla hans män ut ur kungsalen i god ordning. Den, som först hade trädt in, gick sist ut.

Då Høk Högbyx kom åter till konung Harald och berättade för honom, huru han hade uträttat sitt ärende, log Harald af förnöjelse. Hvar man visste ju, att den, som uppfostrade en annans barn, var ringare än det barnets fader.

Men aldrig mer oroade de båda konungarne hvarandra.

Emellertid begaf det sig, att den lille Håkan blef Adelsten kärare än någon af hans egna söner. Konung Adelsten var själf kristen. Han lät alltså döpa Håkan och uppfostrade honom sedan i den rätta tron samt i alla goda seder. Håkan blef också en fager yngling, ljuslett och guldhårig. Ingen af Harald Hårfagers söner liknade så sin fader som Håkan.

Huld och frikostig var konung Adelsten mot sin fosterson. En gång förärade han honom ett svärd, hvars handtag var af renaste guld, och klingan ej mindre kostbar. Håkan var då 12 år och redan så stark, att han med detta svärd högg tvärs igenom en kvarnsten. Svärdet fick däraf namnet kvarnbitaren och blef af Håkan buret allt intill hans död.

Håkan, hvilken högt älskades af alla, som kände honom, blef allt ifrån sin barndom kallad Håkan Adelstensfostre.

I Håkans hemland, Norge, stod det illa till under denna tid.

Erik Blodyx kunde efter sin faders död ej lida, att hans bröder hade något att säga i landet. Han bekrigade därför den ene efter den andre af dem och tog ifrån dem de lydriken, deras fader hade gifvit dem att råda öfver. Härvid för Erik Blodyx fram med den grymmaste hårdhet mot sina bröder och deras vänner.

Erik Blodyx var en stor och stark man samt skön till utseendet. Men svarta ondskefulla ögon hade han, och hård var han till sinnelaget. Många af de grymma dåd, han öfvade, kunna dock skyllas på hans hustru. Hon hette Gunhild och var en elak kvinna, som ofta eggade honom att begå onda gärningar.

Erik hade funnit Gunhild på följande sätt:

Då Erik en gång i sina unga dagar var ute på ett vikingatåg, påträffade hans män i en hydda vid finska kusten en ung kvinna. Och aldrig hade männen skådat dejligare mö.

»Hvad är ditt namn, fagra tärna», sporde männen, »och hvarifrån härstammar du?»

»Mitt namn är Gunhild», svarade kvinnan, »och jag är dotter till den mäktige Assur i Hålogaland. Min fader har sändt mig hit för att lära trolldom af tvenne mångkunniga män, som bo här. Båda mina läromästare vilja nu hafva mig till hustru. Men ej lyster det mig att äkta någon af dessa grymma män. Om de blott kasta sina ögon på en människa, så faller denna död till marken. Alla, som vågat sig hit, hafva de dödat. De äro nu ute på jakt, men komma de hem och finna er här, så skola de också strax förgöra eder.»

»Bäst är då, att vi genast draga våra färde», sade männen.

Men Gunbild sade: »Jag ville hellre gömma eder här i hyddan, så kunnen I till äfventyrs hjälpa mig att dräpa trollkarlarne.»

Och så gömde Gunbild Eriks män.

Strax därefter kommo trollkarlarne hem.

»Hvilka främmande män har du mottagit?» röto de till Gunbild. »Vi hafva sett människospår i sanden.»

»Ingen är här mer än jag», svarade Gunbild inställsamt och visade sig därefter så blid och kärlig mot de båda trollkarlarne, att de glömde allt utom henne.

När Gunbild väl hade förplägat sina värdar med mat och dryck, somnade de tungt in. Gunbild band då tillsammans deras händer och deras fötter. Därefter ropade hon på Eriks män, hvilka genast rusade fram ur sitt gömställe och dräpte de båda finnarne.

Männen förde nu Gunbild med sig till Eriks skepp. Och Erik fann så stort behag i hennes fägring, att han genast tog henne till hustru.

Håkan Adelstensfostre blir konung.

När Håkan Adelstensfostre hade fyllt sina femton år, nådde honom det budskap, att hans fader tvenne år varit död samt att stor ofrid rådde emellan Erik Blodyx och hans bröder.

Håkan gick då fram inför sin fosterfader och sade till honom, att han nu fann stunden vara inne att återvända till sitt land.

Konung Adelsten gaf honom folk och goda skepp och utrustade honom på det präktigaste till resan.

Många välmenta råd mottog också Håkan af sin fosterfader. »Skaffa dig vänner», sade han, »genom godhet

och gifmildhet. Tala förstånd med de gamla, men tag gärna del i de ungas lekar, och sitt aldrig surmulen vid gästabudsbordet.»

Men Håkan tänkte mest på huru han så snart som möjligt skulle kunna blifva Norges konung.

Med alla sina skepp styrde han till Trondhjem, till Sigurd Ladejarl, Norges visaste och mäktigaste man. Honom bad han om råd och hjälp. »Stor skall din makt vardas», sade han, »om du förhjälp mig till att blifva konung öfver min faders rike.»

Ladejarlen mottog honom med mycken vänskaplighet och lofvade att bistå honom.

Nu stämde Håkan och Sigurd folket till ting i Trondhjem. Sigurd stod först upp och talade till de mangrant församlade bönderna. Med kraftiga ord manade han dem att i stället för den grymme Erik Blodyx kora denne hans broder, Håkan Adelstensföstre, till sin konung.

Därefter reste sig Håkan. Ett mummel af belåtenhet hördes från de församlade. De äldsta bönderna hviskade till hvarandra, att de tyckte sig se konung Harald Hårfager i hans yngre dagar.

Nu höjde Håkan sin kraftiga stämma och talade själf till folket. Ville bönderna gå in på att kora honom till konung, sade han, så skulle de än en gång vardas fria odalmän, frälsta från all skatt till konungen.

Vid dessa ord utbröto bönderna i höga bifallsrop. Hela tingslaget skriade, att Håkan och ingen annan skulle vara deras konung.

Glad öfver denna framgång, samlade sig Håkan en hird och började draga genom landet.

Ryktet om hans löfte till bönderna hade spridit sig som eld i torrt gräs. Hvar han drog fram, blef han därför mottagen och hyllad som landets herre.

Håkans första strid med Erik Blodyx och hans söner.

Erik Blodyx vistades under denna tid i Viken. Dit styrde nu Håkan sin kosa. I öppen strid ville han uppgöra saken med Erik.

Denne försökte nu att samla en här för att värja sig och sitt land. Men blott några få män lyckades Erik få tillhopa. Alla stormän vände honom ryggen och gifvo sig under Håkans välde.

När Erik Blodyx såg, att han ej mäktade försvara sig, flydde han till Orkneyöarna med hustru och barn samt de få män, som ännu voro honom trogna.

På Orkneyöarna samlade Erik en här och drog med den mot England. Men konung Adelsten i England sände honom det budet, att han ej hade håg att strida mot en son till sin vän Harald Hårfager. Hellre ville han bjuda Erik att med fred råda öfver en del af hans rike. Men det villkoret utsatte Adelsten, att Erik skulle låta döpa sig, sin hustru, sina barn och sitt husfolk.

Erik gick in på detta villkor och nedsatte sig som herre öfver Northumberland. Men efter Adelstens död blef Erik förjagad af hans efterträdare och stupade i ett slag mot denne år 941.

När Erik Blodyx var död, intalade Gunhild sina söner att med hjälp af danskarne söka återtaga sin faders rike.

Danskarne förenade sig villigt med Erikssönerna och gjorde det ena anfallet efter det andra mot Håkan. Men i hvarje drabbning blefvo de slagna af Håkan, som var så djärf i striden, att han gick fram mot fienden utan både hjälm och brynja.

Slutligen satte Håkan sin broder Olofs son, Tryggve, att värja Viken, där Erikssönerna ännu härjade. Själfdrog han norr ut för att skipa lag och rätt i Jämtland, som nyss gifvit sig under hans välde.

Men Sigurd jarl satt kvar i Lade, där han råde med stor makt och myndighet.

Konung Håkan som landsfader.

När Håkan återkom från Jämtland, var det fred i riket. I många år fick Håkan ostörd af fiender styra i sitt land. Och såsom en god fader tager hand om sina barn, så ville nu konung Håkan taga hand om sitt folk.

I Håkans tid råde frid mellan bönder och köpmän. Ingen skadade den andres egendom. Och god äring gáfvo både åkrar och haf.

Men för öfrigt stod det illa till med ordningen inom landet. Lagar funnos väl sedan Halfdan Svartes dagar, men dessa hade blifvit förgättna under de många krigsåren. Med stor klokhetsamlade Håkan de glömda lagarna och gaf dem åter gällande kraft.

Norge indelades i tre tingslag: Eidsiva tingslag, som innefattade södra Norge, Gula tingslag västra Norge och Frosta tingslag norra Norge. Åt hvart och ett af dessa gaf Håkan en särskild lag att döma efter.

Väl ställde också Håkan med landets försvar. Norges kustland indelade han i vissa områden. Bebyggarna inom hvarje område skulle hålla ett väl utrustadt skepp. Dessa områden kallades därför skeppslag.

Strängeligen påbjöd också Håkan, att hvarje man i ett skeppslag skulle rusta sig till strid, så snart fienden visade sig.

Och på det att fienders inbrytande hastigt måtte spörjas kring riket, utgaf Håkan följande förordning:

Öfverallt i landet skulle på fjällen uppresas vårdkasar på ett visst afstånd från hvarandra. Där fienden först upptäcktes, skulle närmaste vårdkase antändas. När elden därifrån syntes till en annan vårdkase, skulle denna tändas, och så alltfört, tills alla vårdkasarna hade utvisat, att fienden var kommen. På detta sätt kunde underrättelsen om fiendens inbrytande på sju dagar spridas öfver hela Norge.

Månget godt råd gaf Sigurd Ladejarl sin unge konung, och stor vänskap rådde dem emellan.

På Lade hos sin vän firade Håkan en gång jul. Under denna helg föddes Sigurd Ladejarls yngste son. Konungen vattenöste honom och gaf honom sitt eget namn, Håkan.

Konung Håkan Adelstensföstre var icke blott en manhaftig och klok man utan äfven gladlynt och vänsäll samt foglig och mild mot alla.

Bönderna, som höllo honom mycket kär, kallade honom därför Håkan den gode.

Konung Håkan och hedendomen.

Vid sin ankomst till Norge var konung Håkan en god kristen. Men i detta land fanns ingen, som delade hans tro. Alla voro där hedningar, som blotade till främmande gudar. Äfven ladejarlen Sigurd var hedning och en ifrig blotman.

Harald beslöt därför att till en början hålla sin kristendom hemlig. Han fruktade att eljest förlora både jarlens och böndernas förtroende. Men städse var det hans uppsåt att en gång införa kristendomen i landet.

Efter några år, då han trodde sig vara mer säker om sitt folks kärlek, började han tala med sina närmaste män om Kristi lära. Och många af dessa blefvo så gripna af hans ord, att de upphörde med blotandet och läto döpa sig. Håkan fick härigenom flera stormän på sin sida. Han trodde därför stunden nu vara inne att göra Norge till ett kristet land, och han sände alltså till England efter en biskop och några andra kristna präster, hvilka skulle döpa folket.

Därefter sammankallade Håkan ett ting i Trondhjem och påbjöd där, att alla skulle låta döpa sig. Men bönderna svarade, att detta mål skulle afgöras på Frostatinget, där hela Frostatinget var församladt. De få män, som nu voro samlade, hade ej håg att fatta beslut i en så vanskelig sak.

Konung Håkan stämde då bönderna till Frostatinget. En mängd folk infann sig där.

Med stor ifver talade nu Håkan till tingslaget och sade, att det var hans bön och hans bud till män och kvinnor, rika och fattiga, gamla och unga, att de alla skulle tro på Jesus Kristus, Marias son, och låta sig döpas. Med allt blotande skulle de därefter upphöra samt genast öfvergifva sina gamla gudar. De skulle också lämna allt arbete hvarje söndag och hålla denna dag helig samt fasta hvarje fredag.

Då konungen hade slutat att tala, utbröt ett sorl af missnöje bland bönderna.

Var det konungens mening att taga mat och arbete ifrån dem vissa dagar? Hur skulle de då kunna odla sin jord? Och hvad skulle trälarne säga, om de ej hvarje

dag finge sin mat? Men konung Håkan var väl han som hans fader och farfader snål på maten, ropade de. Stort gny hördes på tinget.

Men slutligen vardt det tyst, och då uppstod en gammal bonde vid namn Åsbjörn och talade till konungen.

»Konung Håkan», sade han, »vi bönder trodde, att vi hade fått himmeln ned till jorden, då vi hade tagit dig till konung och af dig fått vår odaljord tillbaka. Men nu veta vi ej, om vi fått vår frihet eller om du på något underligt vis åter vill göra oss till trälar. Skulle vi kasta bort den tro, som blifvit bekänd af våra fäder och förfäder, hvilka varit långt gäfvare än vi? Dig hafva vi gifvit så stor kärlek, att vi låtit dig råda med oss öfver landet och dess lagar. Alla vilja vi också hålla den lag, som du här på Frosta-tinget gifvit oss. Och dig vilja vi hafva till konung, så länge någon af oss bönder finns i lifvet. Men då må du också, herre konung, vara hofsam mot oss och ej begära annat af oss än det, som är oss möjligt att villfara. Ärnar du däremot med hårdhet och öfvervåld söka genomdrifva dina rådslut, skilja vi bönder oss från dig och taga oss en höfding, som låter oss behålla den tro, som alltid varit oss till gagn. Välj nu, konung, mellan dessa villkor, innan tinget upplöses.»

Alla bönderna skriade, att såsom Åsbjörn hade sagt, så skulle det vara. Därefter steg Sigurd Ladejarl upp och sade:

»Konung Håkan går in på det villkor, I bönder hafven förelagt honom. Hans vilja är att aldrig skiljas från eder.»

Bönderna framställde då den fordran, att konungen också skulle deltaga i deras offerfester. Jarlen svarade ja härtill på konungens vägnar. Och därefter upplöstes tinget.

Då ladejarlen kom i enrum med konungen, förmanade han honom att aldrig mer sätta sig upp mot böndernas vilja. »Du ser själf, konung, att sådant ej duger här i landet», sade han.

Och konungen lofvade med tungt hjärta att ej mer söka frångå norrmännen tron på deras gamla gudar.

Gammal sed fordrade, att offerfest årligen skulle firas i det afgudahus, som hörde till kungsgården. Förut skulle bönderna dityra hvad som kräfdes till offren och till festens firande. Allahanda nötboskap samt hästar slaktades. Med blodet af dessa rödfärgades alla afgudahusets väggar, både de yttre och de inre, och därmed bestänktes äfven folket. Midt på golfvet brunno stora eldar. Öfver dessa hängde stora kittlar, i hvilka offerköttet kokades. Och dryckeshornen, som voro fyllda af öl, buros omkring i laget. Först dracks Odens skål, hvilken innebar en önskan, att konungen måtte vinna segrar, ära och stor makt. Sedan dracks Frös skål för fred och god årväxt, och därefter druckos många andra skålar, äfven för fränder och vänner.

På hösten efter det omtalade Frosta-tinget skulle en sådan offerfest hållas på kungsgården i Trondhjem. Men Sigurd jarl erbjöd sig att i stället hålla den på Lade. Folket kunde ingenting säga härom, ty den frikostige ladejarlen bestod själf allt, som fordrades till festen.

Äfven konungen kom till denna offerfest. Han vågade ej uteblifva.

Förut hade det varit konung Håkans sed att vid offerfester äta i ett litet hus för sig. Men nu tillåto ej bönderna detta. De skriade, att deras konung skulle sitta i högsätet midt ibland dem.

Jarlen bad då konungen intaga sin plats i högsätet. Och konungen måste lyda.

Då Odens skål var iskänkt, drack jarlen konungen till och lämnade honom sedan hornet. Konungen möt- tog hornet men gjorde korstecknet öfver det, innan han drack.

»Hvi gör konungen så?» sporde bönderna. »Betyder det, att han ännu ej vill blota?»

Sigurd jarl skyndade att svara: »Alla, som tro på sin egen makt och styrka, göra detta tecken. Det var åt Tor, som konungen på detta sätt ägnade sin skål. Hammartecknet var det, han gjorde.»

Nästa dag, då konungen skulle gå till bords, yrkade bönderna, att han skulle äta af hästköttet. Men därtill svarade han nej. Då manades han att åtminstone dricka spadet, hvaruti köttet var kokt. Men icke heller det ville konungen göra. »Så må du smaka på flottet!» ropade bönderna. Men konungen lät ej förmå sig till att förtära något ur offerkitteln. Häröfver blefvo bönderna så upp- bragta, att de redde sig till att anfälla sin konung. Men Sigurd Ladejarl trädde åter emellan och ställde allt till rätta igen.

»Konung Håkan», sade han, »du må åtminstone gapa öfver kittelhanken, som är betäckt af imman från offer- köttet.»

Håkan gick då fram, lindade en linneduk om kittel- hanken och gapade öfver den. Därefter satte han sig åter i högsätet. Men mörk i hågen var konungen, och misslynta voro äfven bönderna.

Längre fram på hösten stiftade åtta mäktiga höfdingar ett förbund med hvarandra mot Håkan. Fyra af dessa åtog sig att ur landet utrota den kristendom, som där börjat insmyga sig. De andra fyra skulle tvinga konun- gen att blota.

Kristendomsförföljelsen utbröt strax. Fyra höfdingar foro till Möre och dräpte tre af konungens präster samt

brände upp tre kyrkor, som konungen där låtit uppbygga.

Samma höst, som detta skedde, hölls en offerfest på Möre. Då konung Håkan och ladejarlen infunno sig där, voro bönder komna i stor myckenhet. Och genast trädde de fyra höfdingarne fram och fordrade, att kungen skulle blota. »Gör du ej detta godvilligt», sade de, »så skola vi veta att tvinga dig därtill.»

Åter måste jarlen framträda som medlare mellan konung och folk. »Foga dig efter böndernas vilja för fridens skull, herre konung», sade han. Och konungen lofvade att till någon del uppfylla böndernas begäran. Han åt några munsbitar af hästlefvorn och drack utan korstecknet alla de skålar bönderna iskänkte åt honom.

Då festen var slut, drog konungen genast bort med sin hird. Men med mörk uppsyn lofvade han att snart komma tillbaka för att tukta bönderna för deras själf-rådiga förfarande.

Ladejarlen bad, att konungen ej skulle tillräkna bönderna deras ohöfviska beteende, men konungen var så vred, att han ej ville lyssna till sin väns ord.

På sommaren sanlade konung Håkan en här, med hvilken han ämnade draga ut mot de stormodiga bönderna. Men annat fick nu Håkan att göra än att tukta sina egna undersåtar.

Nya strider mot Erikssönerna.

Just då Håkan var färdig att rycka ut med sin här, mottog han det budskapet, att Erikssönerna i ett slag vid Sotenäs hade jagat bort Tryggve Olofsson från Viken samt nu höllo på att tränga in i landet.

I stället för att aga sina bönder, måste nu Håkan anropa dem om hjälp. Genast sände han bud till ladejarlen och bad honom komma med en bondehär. Och skyndsamt kom denne till Håkans bistånd i spetsen för en stor skara bönder.

Allt groll mellan konungen och hans folk var glömdt. Hvar och en tänkte nu blott på att försvara fosterlandet.

Vid ön Karm möttes de fientliga härarna. De båda anförarne, konung Håkan och Guttorm Eriksson, gingo först i land. Striden blef skarp, ty härarna voro både manstarka och tappra. Men slutligen föll Guttorm för Håkans hugg. Efter stor manspillan flydde Erikssönerna då till sina skepp och rodde bort.

Men Erikssönerna förlorade ej modet. I konung Håkans tjugonde regeringsår styrde de åter mot Norge med en mäktig stor här, till största delen dansk.

Konung Håkan höll ett gästabud i Nordmøre, då han fick veta, att den stora fientliga hären låg vid Ulfversund i Nordfjorden. Håkan hade blott sin hird med sig samt några bönder, som voro hans gäster. Dessa sporde han om deras mening. »Hvad sägen I?» sade han. »Skola vi fåtaliga män genast gå ut mot den stora öfvermakten, eller skola vi först draga bort för att samla en här?»

En gammal bonde vid namn Egil Ullsärk, som i sina unga dagar hade varit starkare och modigare än alla andra, svarade konungen: »Under mången strid har jag kämpat vid din faders sida, stundom mot en mindre och stundom mot en större makt än vår, men alltid segrade kung Harald. Aldrig sporde jag, att hans vänner gifvo honom det rådet att fly. Icke heller gifva vi dig det rådet, konung Håkan, ty vi tycka oss hafva en dräplig höfding i dig. Och säkra följeslagare har du också i oss.»

Detta tal eggade konungens mod.

Med de män, han i hast kunde samla omkring sig, drog han strax ut mot fienden. Och med glädje slöt sig den gamle Ullsärk till konungens män.

»Jag fruktade en tid», sade Egil Ullsärk, »att jag skulle nödgas dö af ålder på min sänghalm. Men jag har nu det hoppet att få falla i striden vid min konungs sida.»

Erikssönerna hade tjugu skepp, alla väl bemannade. Konung Håkan hade blott nio.

Håkan sände bud till Erikssönerna, att han ville möta dem vid kusten af Nord-Möre på en slätt vid namn Rastarkalf. Och innan fienden hade infunnit sig där, var Håkans här uppställd och redo att börja striden.

Men då Erikssönerna något läto vänta på sig, framträdde Egil Ullsärk till konungen och begärde, att han måtte få tio män och tio märken — fanor — att ensam råda öfver.

Konungen biföll hans begäran.

På ena sidan gränsade slätten Rastarkalf till en långsträckt höjd. Bakom denna uppställde Egil Ullsärk de tio männen på ett visst afstånd från hvarandra. Och åt hvar och en af dem lämnade han ett märke, som skulle hållas så, att det syntes ofvanför höjden.

Då Erikssönerna med sin här hade landstigit och börjat ordna sig till strid, fingo de se de många märkena, som långt ifrån hvarandra svajade för vinden.

Med stor fruktan sporde höfdingarne hvarandra, hvad de borde göra. »Väldiga äro de härar, Håkan uppställt bakom höjden», sade de, »det skönjes grant af de många märkena. Till intet skulle det gagna att gifva sig i strid mot en sådan öfvermakt. Bättre att i tid draga sig undan.» Därmed flydde Erikssönerna ned till sina skepp igen med hela sin här.

Men konung Håkan och hans män förföljde de flyende och fälde därvid en stor myckenhet folk.

Då Erikssönerna kommo ut på fjorden, sågo de, att endast tio män med hvar sitt märke stodo bakom höjden. Och stor var deras förbittring öfver att de så nesligt blifvit narrade. »Låtom oss genast vända om igen till stridsplatsen!» ropade höfdingarne. »Ja, ja!» skriade alla norrmen med vild krigslust. Men danskarne fortsatte återtåget mot söder.

Med sina få norrmen anföllo Erikssönerna Håkan än en gång. Men Håkans här var nu starkare, och så hårdt trängde Håkan fram, att Erikssönerna ej längre mäktade värja sig. Då de sågo sina trogna norrmen falla åt alla sidor, flydde de åter med de få män de hade kvar. Till Danmark styrde de sin kosa och vistades där ännu en tid, men föga belåtna voro de med sitt tåg mot Håkan Adelstensfostre.

Men det var icke blott Erikssönerna, som detta tåg hade vållat stor manspillan. Äfven Håkan hade förlorat många tappra män. Den gamle Egil Ullsärk hade fallit och med honom en mängd andra oförfärade kämpar. Och själf var konungen svårt sårad.

Några af Erikssönernas skepp lågo kvar vid stranden. Dessa lät konungen draga i land. Och på ett af dem lade han sedan Egil Ullsärk och alla dem, som fallit vid hans sida. Därefter öfverhöljdes skeppet af jord och sten. På detta sätt bildades så kallade skeppshögar öfver fallna kämpar.

Många sådana skeppshögar uppsattes efter detta slag.

Håkan den godes sista strid.

Sex år efter striden vid Rastarkalf var konung Håkan en dag på sin kungsgård Fitja i Hörddaland. Han hade satt sig till bords för att intaga sin middagsmåltid, då de män, som vaktade vårdkasarna, fingo se en dansk flotta komma seglande söder ifrån. »Men hvem dristar att bringa konungen härsaga?» sporde de hvarandra.¹ Konungen hade vid strängt straff förbjudit sina män att i otid bringa härsaga. Men tydligt kände de nu igen den danska flottan. Illa hade det varit att längre tida för konungen.

Övind Finnsson hette en af konungens mest betrodda män. Han var också i frändskap med konungen samt mycket förfaren i skaldskap.

Till denne Övind vände sig vaktmännen och bådo honom underrätta konungen. Övind åtog sig uppdraget och bringade härsagan i följande kväde:

Söner af Blodyx begära
blodigt att hämnas.
Kungen hans korta måltidsro
knappast de unna.
Hårt är att härsaga bringa,
men hårdare tida,
då furstliga äran fordrar
att fort fatta vapen.

Konungen steg strax upp från middagsbordet och sade till Övind: »Dig, Övind, kan jag ej misstänka, att du i otid bringar oss härsaga.» Därmed skyndade han själf bort till vaktmännen och skönjde nu lika väl som

¹ Bringa härsaga = anmäla fiendens annalkande.

dessas, att det var en fientlig flotta, som närmade sig stranden.

Äfven denna gång sporde Håkan sina män om deras mening: »Det är tydligt», sade han, »att Gunhilds söner hafva en väldigare här nu än någonsin tillförne. Drista vi gå emot dem med den ringa hop af svärdvana män, som här kan samlas?»

Länge dröjde männen att svara, men slutligen tog Övind Finnsson till ordet: »Mig synes», sade han, »att det vore föga värdigt en konung, som hittills städse segrat i striden, att nu rädda sig genom flykt.»

Hela bondehopen instämde nu i Övinds tal och ropade, att de hellre ville falla än fly för danskarne.

Konung Håkan, som högligen gladdes öfver dessa modiga ord, bjöd nu sina män att genast rusta sig till strid. Själf påtog han sig brynjan, omgjordade sig med sitt svärd, Kvarnbitaren, satte på sitt hufvud en guldglänsande hjälm, tog spjutet i sin hand och sköld på armen. Därefter ställde han upp sin här och höll sig färdig till drabbning.

Harald Eriksson var höfding för danskarnes här. Och vid hans sida kämpade tvenne tappra bröder till drottning Gunhild. Konung Håkans styfvaste kämpe var en adertonårig yngling vid namn Torolf. Torolf den starke kallades han, och med konung Håkan själf kunde han mäta sig i både styrka och mod.

Danskarnes här var i detta slag fem gånger större än Håkans, men ej gäfvo norrmännen vika för öfvermakten.

Håkan och Torolf voro alltid i spetsen för hären, och hvar de gingo fram, vardt manfallet stort på danskarnes sida.

I stridens hetta kastade Håkan af sig brynjan. Hans förgyllda hjälm glimmade i solskenet. Det var lätt att

känna igen Håkan bland de andra kämparne. Fienden riktade därför alltid sina vapen mot honom.

Övind Finnsson satte en hätta öfver konungens glänsande hjälm för att skyla den. Men i detsamma hördes en af Gunhilds bröder skria högt: »Hvar är guldhjälmen? Gömmer han sig, normännens konung, eller har han tagit till flykten?» Härunder störtade han fram vid sin broders sida. Och bröderna höggo omkring sig och tjöto så vildt, som om de hade rasat i vanvett.

Då ropade konung Håkan: »Rätt, Gunhilds bröder! Rasen än vidare framåt, så skolen I för visso finna norr-männens konung!»

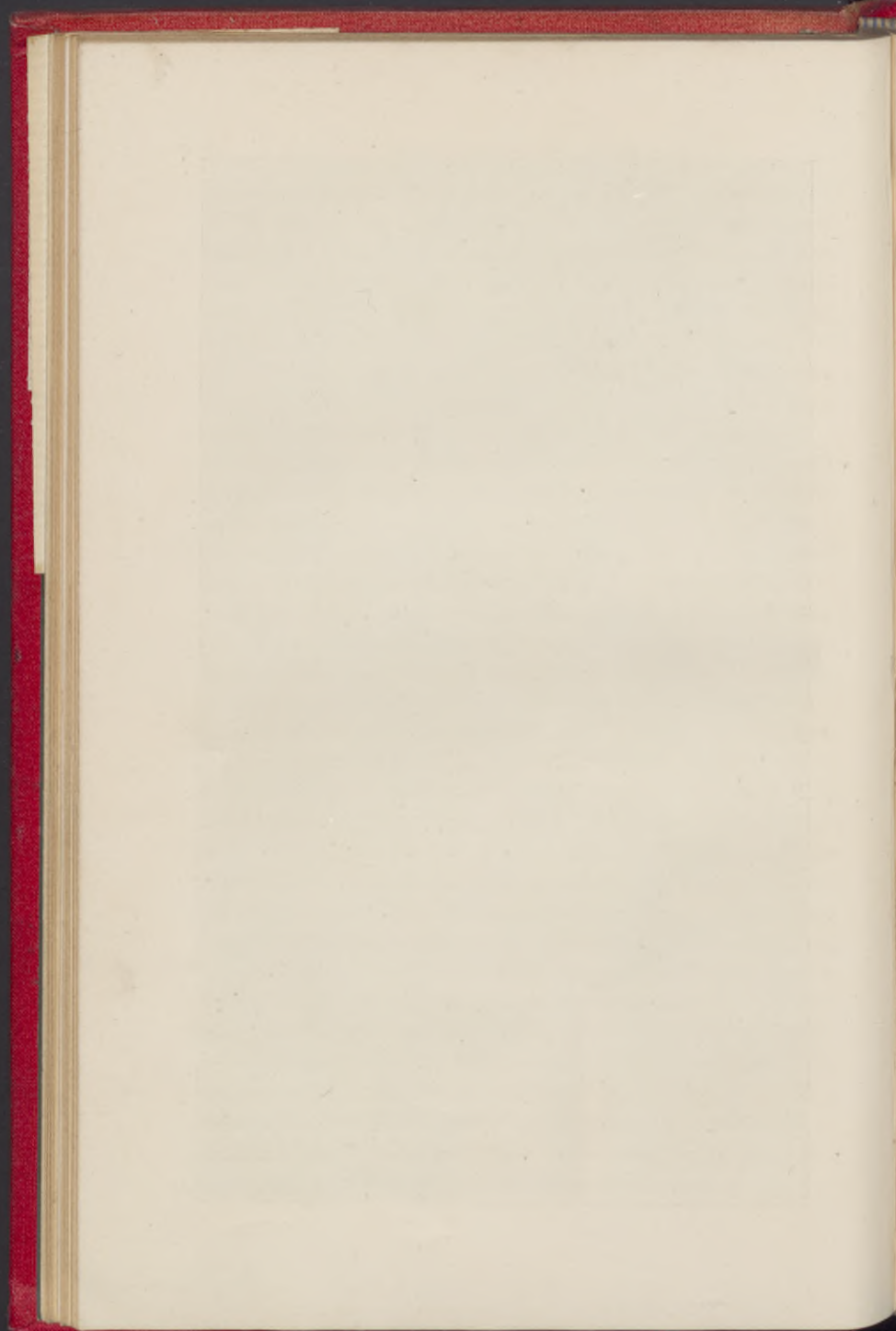
Strax därefter stodo bröderna midt emot konungen och måttade väldiga hugg åt hans hjälm. Den ene af dem var nära att träffa konungen, men Torolf skyddade honom med sin sköld. I detsamma klöfs den ene broderns hufvud af Håkans eget svärd, Kvarnbitaren. Och den andre brodern fälldes på samma gång af Torolf.

Efter de tappra brödernas fall förlorade danskarne modet och började fly. Håkan och hans män förföljde de flyende och nedhöggo många. Men nu kom en pil susande och träffade konungen i hans högra arm, så att svärdet föll ur hans hand. Det sades, att drottning Gunhilds skoputsare, Kisping, hade lupit fram i vimlet ropande: »Gifven rum för konungadödaren!» samt därefter afskjutit pilen.

En mängd af Erikssönernas folk förgicks under flykten. Många blefvo nedhuggna, och många kastade sig i vattnet. Men Erikssönerna själfva blefvo räddade. Oskadade kommo de ombord på sina skepp och styrde med hast bort ifrån valplatsen.

Men konung Håkan den godes lefnadsdag led nu mot sitt slut. Ur såret i armen flöt så mycket blod, att konungens krafter däraf blefvo uttömda.

Då det vardt afton, bad han sina män ro bort med honom till hans gård Alriksstad. Men då de kommo till den berghäll, på hvilken konungen var född, voro hans krafter så svaga, att hans män beslöto sätta honom i land där.

Varsamt lade männen ned konungen på berghällen och samlade sig sedan omkring honom för att höra hans sista vilja.

Håkan hade ingen son, blott en dotter vid namn Tora. »Jag lämnar därför mitt rike», sade han, »åt min broder Eriks söner, bedjande dem, att de med huldhet måtte omfatta mina fränder och vänner.» Därefter sade han: »Om lifvet skulle blifva mig förunnadt, så drager jag ändå bort till ett kristet land att där bota för mina brott mot den heliga jungfruns son. Bitter har min ånger varit öfver hvad jag brutit mot honom.»

Männen sporde honom, om han önskade blifva förd till England för att få hvila i vigd jord. Men konungen svarade: »Jag har lefvat som en hedning och förtjänar ej en kristens graf. Högläggen mig i hednalandet, hvar eder lyster!»

Därefter utandades Håkan den gode sin sista suck, och var han vid sin död omkring 50 år gammal.

Af både vän och fiende vardt Håkan Adelstensfostre sörjd och saknad. »Aldrig mer får Norge en konung, så huld och blid mot alla, som Håkan den gode.» Det talet hördes från hvar mans mun.

Håkans närmaste män förde sin konungs döda kropp till Sjöhem i Nord-Hördaland. Där lade de ned honom i full rustning i en väldig hög och talade sedan vid hans grift, såsom hedningarnes sed var, om hans intåg i Odens sal.

Skalden Övind Finnsson diktade öfver Håkan ett kväde, kalladt Håkanmål. Han beskriver däruti Håkans fall och hans mottagande i Valhall.

Harald Gråfäll och Håkan jarl.

Genast efter Håkan den godes död blefvo Erik Blodyx' söner konungar öfver Norge. Fem af dem voro då ännu i lifvet.

Den äldste och ypperste af dessa bröder hette Harald. Han var fosterson till danske konungen Harald Gormsson, kallad Blåtand, hvilken var honom mycket bevågen.

Denne Harald Eriksson var den af bröderna, som hade mest att säga i landet. Men allra mäktigast var Gunhild, konungamodern, som hon nu kallades. Henne måste alla sönerna lyda.

Då Håkan var död, förklarade Sigurd Ladejarl, att han ej ämnade lämna ifrån sig makten öfver Trondalaget.¹ Där ärnade han ensam styra. I Viken var Tryggve Olofsson den rådande. Icke heller han ville afstå sitt välde. Gunhilds söner fingo därför nöja sig med att råda öfver blott det mellersta Norge. Harald Eriksson gaf till och med Sigurd jarl och Tryggve sitt kungsord på att de med fred finge vara höfdingar öfver de delar af landet, som de nu rådde öfver.

Men konungamodern kunde ej lida, att någon mer än hon och hennes söner finge styra i riket.

»Underligt synes det mig», sade hon en dag till sina söner, »att I faren på vikingatåg till främmande länder men låten en jarl taga ifrån eder en så stor del af edert fädernearf här hemma. En ringa ting hade det varit för eder farfader, Harald Hårfager, att afdagataga en jarl.»

¹ Trondalaget — landet omkring Trondhjemsfjorden.

»Icke må du inbilla dig, moder, att det är lika lätt att afdagataga Sigurd jarl som att slakta ett får eller en kalv», sade Harald. »Många mäktiga fränder äger han, och dessutom har han alla tronderna på sin sida. Skulle dessa märka, att vi hade onda anslag mot deras jarl, så ginge det oss för visso mycket illa.»

Harald Eriksson hade rätt. Det var ej lätt för honom och hans bröder att komma åt jarlen, ty denne omgaf sig vanligen med ett stort följe, emedan han städse fruktade för Gunhilds söner. Ej heller kunde Gunhildsönerna påräkna hjälp af sina män, ty dessa voro dem gramse för deras snålhets och obarmhärtighets skull. Stor hungersnöd rådde under denna tid i landet, men konungarne voro så snåla, att de, i stället för att lindra nöden, gräfvde ned sina skatter i jorden.

Illa likade också bönderna konungarnes försök att med våld påtvinga dem den kristna läran. Flera afgudahus hade af konungarne blifvit uppbrända och en mängd gudabilder förstörda. »Till straff härför hafva vi fått nöd i landet», sade bönderna. Ja, alla olyckor, som timade i riket, skylldes de på kungamodern och hennes giriga söner.

Men föga brydde sig den härsklystna Gunhild om hvad folket tyckte. »Kunna vi ej med våld få bort jarlen», sade hon, »så måste det ske med list.»

Först bjödo de till, Gunhild och hennes söner, att ställa sig in med jarlen för att lättare komma åt honom. Harald sände bud med frikostiga gåfvor till honom samt hälsningar, att drottning Gunhild och hennes söner bådo honom besöka dem på deras kungsgård, ty de önskade att få ingå vänskapsförbund med honom, likasom föregående konungar hade gjort.

Men Sigurd jarl var dem för slug. Han anade genast oråd.

»Hälsen I edra konungsliga herrar», sade han till sändemännen, »att jag af göromål är hindrad att mottaga deras inbjudning.» Vänligt bemötte han dock sändebuden och skickade med dem till konungarne lika kostbara gåfvor som dem han hade mottagit.

Då Gunhild och hennes söner sågo, att de ej genom inställsamhet lyckades fånga jarlen, beslöto de att försöka andra medel.

Sigurd jarl hade en bror vid namn Grytgård, som var yngre och mindre ansedd än hans broder. Men han höll sig dock följe och samlade om somrarna stora rikedomar på sina vikingatåg.

Till denne sände nu Harald samma inbjudning, som han hade sändt jarlen och därtill lika stora gåfvor, som jarlen hade fått.

Grytgård, som blef mycket stolt öfver denna hedersbevisning, reste genast till kungsgården. Och konungamodern och hennes söner mottogo honom med mycken vänskaplighet.

Då de väl hade förplägat Grytgård med mat och dryck, förde de talet på hans broder, Sigurd Ladejarl. Föga hedrade det jarlen, sade de, att han ej hade upphöjt sin broder till högre värdighet. Annorlunda ville de behandla honom, om han vore deras man.

Grytgård, som städse hade afundats sin broder hans makt, blef genom detta tal uppeggad till än mera vrede mot honom. Gunhild och hennes söner fingo honom slutligen så fullt i sitt våld, att han lofvade hjälpa dem att taga ladejarlen af daga. Rikt begåfvad af konungarne, for Grytgård därefter hem.

Samma höst drog Sigurd Ladejarl med blott ett ringa följe på gästning till Agló.

Grytgård sände då bud till Gunhildsönerna, att nu vore stunden inne att anfalla jarlen.

Strax seglade Harald Eriksson och hans broder Erling med fyra skepp till Trondhjemsfjorden. Här mötte dem Grytgård, och under en stjärnklar natt seglade de till Aglo. I morgongryningen, medan alla ännu sofvo, kommo de till den gård, där jarlen gästade. Här stego de i land, tände eld på gården och innebrände sålunda jarlen och alla hans män.

Från den dagen rådde beständig fiendskap mellan Erik Blodyx' söner och Sigurd jarls släkt.

Sigurd jarls son Håkan var vid sin faders död 25 år gammal. Han ansågs vara en dråplig ung man, klok, modig och kraftfull. Ett skönt utseende hade han också samt en präktig växt.

Så snart Håkan hade sport, att hans fader var dödad, samlade han en här och drog ut mot konungarne. Många strider utkämpades nu mellan Håkan och Gunhilds söner. Men slutligen ledsnade bönderna vid den ständiga fejden inom landet. Stormännen tvingade de stridande att ingå förlikning med hvarandra. Och därvid bestämdes det, att Håkan skulle vardas jarl efter sin fader samt äga samma makt som han öfver hela Trondalaget.

Följande vår kungjorde Harald Eriksson och hans broder Gudröd, att de tillsammans ämnade draga ut på vikingatåg. Men före afresan höllo de som vanligt ett gille. Där dracks mycket och talades många fåfängliga ord. Snart kommo de båda bröderna i gräl med hvarandra, om hvem af dem, som var den ypperste. En af Haralds män sade, att Harald var en långt dråpligare man än Gudröd. Häröfver blef Gudröd svårligen vred och utropade, att hans genast ville bevisa, att han var en tapprare och modigare man än Harald. Därpå utmanade han sin broder till envig. Men ingen strid blef af den gängen, ty brödernas vänner stiftade fred.

De båda bröderna kunde ju efter detta gräl ej resa ut tillsammans. Gudröd seglade mot öster och Harald mot väster. Men snart vände Harald om och seglade mot öster äfven han.

Gudröd styrde emellertid till en halfö vid namn Sotnäs. Därifrån sände han bud till Tryggve, som var höfding öfver Viken, och manade honom att komma till Sotnäs för att sedan åtfölja honom på vikingatåg. Tryggve, som intet ondt anade, svarade ja härtill och seglade strax till Sotnäs med blott få skepp och ett ringa följe. Men knappt hade han lagt till, förrän Gudröd och hans folk anföllo honom och dödade både honom och alla hans män.

Nu uppenbarades det, att ovänskapen mellan Harald och Gudröd ej var verklig utan blott ett listigt påfund af Gunhild för att locka Tryggve i snaran.

Efter mordet vid Sotnäs samlade konungarne en här och anföllo Håkan jarl. Härda strider utkämpades. Slutligen segrade konungarne och voro nu ändtligen herrar öfver hela landet. Men Håkan jarl var ej fallen. Han hade blott tills vidare lämnat Norge och tagit sin tillflykt till konung Harald Blåtand i Danmark.

Bland Gunhildssönerna var Harald alltjämt den, som näst sin moder hade största makten i riket. Harald Gråfäll kallades han af folket. Detta binamn hade han fått på följande sätt.

Några skepp, tillhörande isländingar, kommo en sommar till Hardanger, där Harald då vistades. Skeppen voro lastade med skinn, som isländingarne voro angelägna att få sälja. Men inga köpare anmälde sig. Skeppets styrman, som från gamla tider kände konung Harald, gick då till honom och beklagade sig öfver att ingen köpte skinnen.

»Den olyckan skall jag snart afhjälpa», sade Harald. Därefter begaf han sig med några män ned till de is-

ländska skeppen, betraktade skinnen med stor beundran och bad slutligen styrmannen, att han skulle förära honom en gråfäll (pälskappa).

»Gärna, konung, gifver jag dig, om det så vore två», sade styrmannen. Och Harald iklädde sig genast sin gråfäll.

Innan konungen hade hunnit lämna skeppen, hade hvar och en af hans män köpt sig en kappa af isländingarne. Och under de följande dagarna kommo så många andra för att köpa gråfällar, att dessa ej räckte till åt alla.

Konung Harald fick emellertid för sin kappas skull i alla tider bära namnet Gråfäll.

Håkan jarl i Danmark.

Då Håkan jarl efter sin flykt från Norge hade hamnat i Danmark, kände han sig sjuk af sorg och förbittring. Han kunde till en början hvarken äta eller dricka. Och en lång tid låg han till sängs.

Men under denna tid var Håkan jarl ej sysslös. Beständigt uppgjorde han hämndeplaner mot Gunhilds söner. Hemligen sände han bud till sina vänner i Trondhjem, att de skulle dräpa Harald Gråfälls broder Erling. Vännerna lydte honom, och Erling blef dräpt.

Samtidigt med Håkan jarl vistades hos danske konungen en brorson till Harald Blåtand vid namn Harald. Denne var mäktig rik och kallades därför Guld-Harald. Men ännu rikare och mäktigare ville Guld-Harald blifva. Han traktade efter sin farbroders krona.

Guld-Harald rådgjorde gärna med Håkan jarl om sina planer, ty dem emellan rådde alltid stor vänskap.

En dag sade han till Håkan jarl: »Om Harald Blåtand ej godvilligt vill låta mig blifva konung i Danmark, så ämnar jag ej skona mina egna händer från att dräpa honom. Eller hvad råd gifver du mig i denna sak?»

Håkan svarade, att han ville tänka därpå.

Strax därefter kom Harald Blåtand till Håkan jarl och sade: »Guld-Harald traktar efter min krona, men aldrig gifver jag den godvilligt ifrån mig. Hellre låter jag dräpa Guld-Harald. Eller hvad råd gifver du mig i denna sak?»

Efter långt betänkande svarade Håkan jarl: »Mitt råd är, att du skaffar Guld-Harald ett annat rike, om du själf med fred vill råda öfver Danmark.»

»Hvilket rike skulle det vara?» sporde konungen.

»Norge», sade jarlen.

»Men icke kan jag taga riket från min egen fosterson, Harald Gråfäll?» invände konungen.

»Ingalunda är det min mening», sade den listige Håkan. »Locka du blott med fagra löften hit Harald Gråfäll, så skall jag för visso laga, att Guld-Harald själf gör det öfriga.»

Konungen och hans brörson lade sedan råd tillsammans, och efter något betänkande gingo de in på de planer, Håkan jarl hade uppgjort.

Harald Blåtand sände bud till sin fosterson Harald Gråfäll och erbjöd honom i vänskapliga ordalag att snarligen komma till Danmark för att återtaga de förläningar, som han och hans bröder där förut hade haft.

Harald Gråfäll, som fröjdade sig öfver detta bevis på danske konungens fortfarande bevågenhet, seglade strax med sex skepp till Danmark. Vid Hals i Limfjorden lade han till, ty där hade sändebudet sagt, att danske konungen skulle möta honom.

Men i stället att, som han väntade, blifva vänskapligt mottagen af sin fosterfader, möttes Harald af Guld-Harald, hvilken i spetsen för en här genast utmanade honom till strid om Norges krona.

Konung Harald försvarade sig med stor tapperhet men blef öfvervunnen af Guld-Harald och stupade i striden tillika med de flesta af sina män.

Då Guld-Harald hade gifvit sig af för att möta Harald Gråfäll, gick Håkan jarl inför Harald Blåtand och sade:

»Vid närmare betänkande fruktar jag storligen, att du, konung Harald, dyrt får plikta för den huldhet, du visat Guld-Harald. Icke kan han vara att lita på, som för ej länge sedan ärnade dräpa dig. Om du lofvar mig din vänskap, så vill jag rödja Guld-Harald ur vägen och göra dig själf till konung i Norge. Sedan skall jag blifva din jarl, styra landet för dig och gifva dig skatt. På detta sätt blir du en långt mäktigare konung än din fader.»

Detta tal behagade ej illa Harald Blåtand. Lätteligen gick han in på Håkan jarls förslag och tillstodde honom att handla efter eget godtfinnande.

Håkan jarl begaf sig strax på väg med sina skepp för att uppsöka och anfälla Guld-Harald. Denne låg ännu kvar i Limfjorden, utmattad efter striden med Harald Gråfäll. Här fann honom Håkan, öfvervann honom i en häftig strid och lät därefter upphänga honom i en galge.

Med hela sin flotta, som bestod af sju hundra väl bemannade skepp, styrde nu Harald Blåtand till Norge, åtföljd af Håkan jarl. Utan någon svårighet intog han landet, ty folket, som hatade Gunhild och hennes söner, ansåg honom som en befriare.

Därefter sattes Håkan till styresman öfver hela det nordliga Norge. Men i det sydliga fingo andra förnämliga män råda.

Själff drog Harald Blåtand åter till Danmark med alla sina skepp och allt sitt folk.

Då konungamodern sporde, att hennes son var dödad och Norge intaget af Harald Blåtand, flydde hon med de tvenne söner, hon ännu hade kvar, till Orkneyöarna. Men följande vår återkom sonen Ragnfred med en här och lyckades återeröfra fyra norska fylken. Öfver dessa rådde han till årets slut. Men sedan blef han bortjagad af Håkan jarl och måste fly med moder och broder ur landet. Denna gång togo de sin tillflykt till Skottland. Och därefter har sagan ej något vidare att förtälja om den listiga konungamodern och hennes söner.

Håkan jarls strid med Harald Blåtand.

I stället för den svåra missväxt, som hade tryckt landet under Eriksönernas regering, blef det under Håkan jarls tid goda år. Detta kom sig däraf, trodde folket, att Håkan tillbad de gamla gudarne och offrade till dem. Ja, Håkan blotade så ofta, att han af folket kallades Blot-jarlen. De afgudahus, som Erikssönerna låtit nedrifva, lät Håkan åter uppbygga. Och ifrigt sökte han utrota den kristendom, som börjat sprida sig i landet.

Men ej länge fick Håkan jarl med fred ligga hemma i Norge och blota till sina gudar.

Harald Blåtand kom i strid med kejsar Otto II i Tyskland och påkallade därvid jarlens hjälp. Håkan med sin norska här blef satt att värja Dannevirke.¹ Och med så stor framgång förde han denna strid, att tyskarne med oförrättadt ärende måste draga sig därifrån.

¹ En gränsvall mellan Danmark och Tyskland.

Då förlikning uppgjordes mellan Danmark och Tyskland, fordrade den tyske kejsaren, att Harald Blåtand skulle låta döpa sig och sitt folk samt införa kristna läran i båda sina riken, Danmark och Norge. Harald Blåtand vågade ej motsätta sig kejsarens vilja utan lät döpa sig och hela sin här.

Därefter sände han bud, att Håkan jarl skulle infinna sig i Danmark. Och då Håkan kom, tvingade Harald äfven honom att låta döpa sig samt befälde honom att införa kristendomen i Norge.

Håkan jarl sade intet emot konungen. Men då han mottog dopet, sjöd vreden i hans ädror, och vid alla gudar lofvade han sig själf att hämnas denna skymf.

Vid afresan från Danmark sände Harald Blåtand med Håkan några tyska präster och andra lärda män. Dessa skulle vara honom behjälpliga att införa den nya läran. Men Håkan hade ej seglat långt, förrän han satte alla de lärda männen i land.

Själf drog han norr ut och härjade i Harald Blåtands rike på båda sidor om Öresund.

Därefter anställde den nydöpte Håkan ett stort blot på den danska kusten. Midt under blotandet såg han tvenne skriande korpar flyga öfver blotstället. Dessa voro utsända från Oden, tänkte Håkan. Deras skri betydde, att Oden med välbehag mottog hans offer samt att han ville gifva Håkan lycka i förestående strider.

Uppmuntrad häraf, brände Håkan sina skepp, gick in i landet och härjade grymt, hvar han drog fram.

Sedan han vunnit sig nya skepp och stort byte, seglade han åter till Norge. Och nu förklarade han sig vara enväldig härskare öfver hela riket.

Då Harald Blåtand sporde nyheterna om Håkans förfarande, inbröt han med en krigshär i Norge, brände byar, dräpte folk och ödelade hela sträckor af landet.

Men föga gagn hade han häraf. Utan någon landvinning måste han draga sig tillbaka, då han hörde, att Håkan var på väg att möta honom med en vida manstarkare här än hans egen.

Håkan jarls strid med jomsvikingarne.

En skara tappra krigare hade ingått ett fast förbund med hvarandra och nedsatt sig på ön Wollin. Där hade de uppfört åt sig en väldig borg, benämnd Jomsborg. Och själfva kallade de sig jomsvikingar.

Stränga voro de stadgar, detta förbund hade att iakttaga. Sin höfding skulle de lyda i allt och följa, hvarthän han ville föra dem.

Ingen fick själf behålla det byte, han vunnit i strid. Allt skulle lämnas till höfdingen och af honom rättvist fördelas.

Ingen fick yttra ett ord, som vittnade om fruktan eller missmod.

Ingen fick intaga en kvinna i borgen.

Ingen fick hämnas en oförrätt. Hvarje tvist skulle biläggas af höfdingen.

Den, som bröt mot någon af dessa stadgar, utstöttes genast ur förbundet.

Till dessa vikingar vände sig Harald Blåtand och föreslog dem att draga till Norge och kufva hans fiende Håkan jarl.

Villigt gingo jomsvikingarne in på detta förslag, men före afresan höllo de, som deras sed var, ett gille, där många skålar druckos, dels till gudars och dels till tappra hjältars ära.

Slutligen inbars bragebägaren. Då denna tömdes, skulle hvar och en aflägga ett högtidligt löfte. Jomsvikingsarnes höfding hette Sigvald jarl. Han fattade först bægaren, drack för sin faders minne och aflade sedan sitt löfte. »Jag lofvar», sade han, »att inom tre vintrar dräpa Håkan jarl eller jaga bort honom från Norge eller också själf sätta lifvet till.»

Hans broder Torkel tömde därefter bægaren och sade: »Jag lofvar att aldrig upphöra att strida mot Håkan jarl, så länge min broder Sigvald kämpar mot honom.»

»Äfven jag lofvar att strida mot jarlen», sade en annan kämpe vid namn Bue, »så länge de fallna ej äro flera än de, som hålla sina hufvud uppe.»

Dylika löften aflade de alla.

Följande dag drogo jomsvikingarne mot Norge. Själfva julnatten kommo de till Jäderen och gjorde landgång där. En ung, högättad man vid namn Germund bodde i en gård högt uppe på ett loft. Då han hörde vapengny utanför och såg, att gården var omringad af krigare, hoppade han ned ifrån loftet. Men en af de förnämsta jomsvikingarne, Vagn Åkesson, högg i det samma med ett enda hugg af Germund den ena handen.

Germund lyckades dock komma undan och seglade strax till Nord-Möre, där Håkan jarl då vistades. Skyndsamt steg han fram inför jarlen och mälde, att jomsvikingarne voro i landet.

Håkans son Erik, som var jarl i Raumarike, hade nyss anländt för att bringa sin fader samma härsaga, men jarlen ville till en början hvarken tro hans eller Germunds ord.

»Hvad bevis har du att gifva för att din härsaga är sann?» sporde han Germund. Denne räckte då fram sin blodiga armstump och sade: »Se här ett bevis på att fienden är i landet.»

Håkan jarl tviflade ej längre. Skyndsamt beredde han sig till strid. Själf rodde han med ett enda skepp natt och dag från den ena fjorden till den andra för att uppbåda folket och ordna sin här.

Då jomsvikingarne seglade uppefter norska kusten, funno de en mängd folk samladt likasom till aftåg, hvar de foro fram. Men ingen visste, hvar Håkan jarl själf höll till.

Vid ön Had landade jomsvikingarne. Här plundrade de och förde till sina skepp både trälar och boskap samt dräpte alla stridbara män.

Då kom en gammal bonde fram till Bue och sade: »Icke är det att fara fram på manligt krigarvis att dräpa män och göra kor och kalfvar till sina fångar. Dråpligare fångst vore det för eder att få björnen, som just nu är i björngropen.»

»Hvad pratar du, gubbe?» sporde Bue. »Kan du måhända säga oss något om Håkan jarl?»

»Håkan jarl styrde i går till Hjørungavåg», sade bonden. »Blott tvenne skepp hade han då med sig, och intet hade han sport om eder hitkomst.»

»Aldrig hafva vi varit en seger närmare än nu», ropade Bue. »Låtom oss skynda till Hjørungavåg!»

Sigvald jarl manade till försiktighet. »Vi hafva ännu ej fattat räfven i svansen», sade han. »Svåriligen rädes jag, att bonden har narrat oss.»

Men Bue hånade Sigvald för hans fruktan. Och Sigvald blef tvungen att draga till Hjørungavåg.

Då jomsvikingarne kommo till Hjørungavåg, funno de strax, att Håkan jarl var där. Men ej, såsom bonden hade sagt, med blott tvenne skepp. Hela sin flotta hade han med sig. Af ett hundra åttio skepp bestod den och hans här af tio tusen man.

Väldiga kämpar voro jomsvikingarne, men ej mindre tappra voro norrmännen. Bland dessa må nämnas den

gamle Övind Finsson, Torkel Lera och Sigmund Bresteson. Genast drabbade härarna tillsammans, och häftig blef striden. Till att börja med kastades stenar och sköts med pilar. Sedan tillgrepos huggvapen. En mängd jomsvikings stupade men ännu flera normän. Det började snart se ut, som skulle Håkan jarl blifva öfvervunnen.

Den hedniske jarlen beslöt då att vända sig till trolldomsmakter för att få hjälp, ty på asagudarne vågade han ej längre lita. För en stund lämnade han striden och gick ensam upp på ett berg. Här uppsände han en bön till tvenne kvinnliga troll, som han brukade lita sig till, då nöd var på färde. Först lofvade han dessa att åt dem anställa ett människooffer, om han finge seger.

Men trollen svarade ej.

Då erbjöd han sig att offra en del af sin här. Men intet svar gäfvö trollen.

»Så lofvar jag då att offra min egen son», ropade jarlen i stor förtviflan, »om jag blott själf får lefva.» I detsamma började åskan mullra. Och då blef jarlen nöjd, ty detta var ett gynnsamt svar från trollen, det trodde han för visso.

Strax hämtade jarlen sitt käraste barn, en sjuårig son vid namn Erling, och offrade honom på berget. Med nytt mod återvände han sedan till stridsplatsen. Där var nu allt förändradt. Hela naturen hade kommit Håkan till hjälp. Åskan dånade, blixtar flammade och ett störtregn, blandadt med hagel, piskade jomsvikings i ögonen, så att de ej kunde se mot hvem de kämpade. Men snart bröt solen åter fram, och då sågo jomsvikings, att ett skönt troll var ombord på Håkans skepp. Från hvarje dess finger utflögo pilar, och för hvarje pil föll en jomsviking.

Nu gaf Sigvald jarl hoppet om seger förloradt och flydde med trettiofem skepp. »Men ej är det för människor

jag flyr», ropade han, »utan för trollens här; med sådan skändlighet aktar jag ej att strida.»

Efter Sigvalds flykt blef det slut med jomsvikingarnes krigslycka. Sigmund Brestesson högg armarna af Bue, som sedan kastade sig i hafvet. Och Erik jarl lyckades efter en häftig kamp tillfångataga den manhaftige Vagn Åkesson tillika med trettio af hans män.

Dessa fångar bundos med rep om fötterna och sattes på en liggande trädstam, den ene bredvid den andre. Vagn Åkesson ditsattes sist. Till honom sade då Torkel Lera: »Du, Vagn, har en gång vid bragebägaren gifvit det löftet att dräpa mig, men rimligare synes det nu vara, att jag dräper dig.»

Därpå började Torkel hugga ned Vagns män. Då han kom till den fjärde i ordningen, frågade han denne: »Hvad säger du om att dö?»

»Jag säger, att döden väl behagar mig», sade han. »Det måste ju gå mig, som det gick min fader, att jag en gång skall hädan.»

Äfven nästa man fick af Torkel samma fråga: »Hvad säger du om att dö?» Denne svarade: »Illa skulle jag hålla jomsvikingarnes lag, om jag fruktade döden.»

Mannen, som satt bredvid, svarade på Torkels fråga: »Väl täckes det mig att dö, ty jag dör med berömmelse. Men du, Torkel, skall lefva med vanära.»

Då Torkel hade ställt sin fråga till den nionde fången, svarade denne: »Likasom mina dräpta kamrater går jag hädan med friskt mod. Men icke vill jag låta slakta mig som ett får. Hugg mig rätt i ansiktet och se till, om jag blinkar därvid!»

Då Torkel så hade fällt aderton jomsvikingar, kom han med sin yxa till en ung man med ett långt och fagert hår. Då Torkel skulle hugga till, ropade ynglingen: »Akta mitt hår, det får ej blifva blodigt!» Därmed kastade

han upp håret öfver hufvudet och räckte fram halsen. Men i detsamma kom Erik jarl fram till ynglingen och sade: »Hvem är du, unge man?»

»Man kallar mig Sigurd», sade ynglingen, »och jag är Bues son.»

»Vill du mottaga fred?» frågade Erik.

»Det beror på, hvem den man är, som bjuder mig den», svarade den unge mannen.

»Jag är Erik jarl», sade Erik.

Den unge mannen mottog då fred och löstes af Eriks egen hand.

När Torkel såg, att Erik var så sinnad, att han kunde skona en fiendes lif, började han frukta, att också Vagn Åkesson skulle undkomma. Han sade därför till Erik. »Gärna för mig må du också lösgifva alla de öfriga fångarne, jarl Erik, blott icke Vagn Åkesson med lifvet kommer härifrån.» I detsamma sprang han fram till Vagn, lyfte yxan öfver hans hufvud och var nära att hugga till; men nu kastade sig en bunden jomsviking ned på marken och fattade i Torkels ben, så att Torkel stapplade och därvid släppte sin yxa. Vagn Åkesson tog genast upp den och gaf sin fiende Torkel banehugget.

Erik jarl gick då fram till Vagn och frågade, om äfven han ville mottaga fred.

»Ja, så vida du också frigifver alla mina kamrater, som sitta här bredvid mig», svarade Vagn, »eljest icke.»

Erik lät då lösa de tolf fångar, som ännu lefde, och gaf dem alla fred.

Håkan jarl hade suttit på en stock och med kallt blod åsett sina fienders afrättning. Men då han hörde, att Erik hade frigifvit så många jomsvikingar, blef han storligen vred. Håkan hade aldrig älskat sin son Erik, men efter denna dag hyste han agg till honom.

Slaget vid Hjørungavåg stod, som man tror, 986. Och det är ett bland de största och viktigaste slag, Norges historia har att omtala.

Då jomsvikingarne voro besegrade, drog Håkan jarl åter till Trondhjem och styrde landet med stor kraft och själfrådighet. Men föga älskad var han af norrmännen.

Olof Tryggvessons saga.

Olofs barndom och ungdom.

När Harald Hårfagers sonson konung Tryggve var dödad, började hans banemän att också trakta efter hans efterlämnade makas, drottning Astrids, lif. Detta sporde Astrids fosterfader, Torolf. Han gick då till Astrid och sade till henne: »Drottning Gunbild och hennes söner söka efter dig för att dräpa äfven dig, kom med på min båt, den är färdig att afsegla. Vi måste skynda bort härifrån.»

Astrid gick strax ombord på Torolfs båt. Torolf följde henne med sin sexårige son Torgils samt några af Tryggves män, som voro henne trogna.

Då de hade seglat en natt och en dag, kommo de till en liten ö långt ute i sjön. Där lade de till. Samma natt födde Astrid en son. Torolf vattenöste honom och gaf honom namnet Olof.

På ön lågo de sedan gömda öfver hela sommaren. Men då hösten nalkades och nätterna började blifva kalla, vågade Astrid ej längre stanna på ön med sin späde son. »Till min fader, Erik Bjudeskalle, måste jag nu fly», sade hon, »han skall ej förskjuta sina följda barn.»

Sent en afton kom Astrid med sitt barn och sitt följe till sin faders boning. Men hennes fader sade: »Jag vet, att Gunhildssönerna söka efter eder. I mån därför ej stanna i mitt hus. Här skulle edra fiender snart finna eder och förgöra eder. Jag vill skaffa eder en säkrare tillflykt.»

Långt inne i skogen låg en liten hydda. Dit fördes Astrid och hennes barn. Endast Torolf och Torgil följde dem.

Under hela vintern bodde flyktingarne i skogshyddan. Och god kost sändes dem dagligen från Erik Bjudeskalles gård.

Men då våren var kommen, klappade det en natt på hyddans dörr. Astrid gick att öppna, och hennes fader inträdde.

»Hvi är du så blek, fader?» sporde Astrid. »Har du onda nyheter att mäla?»

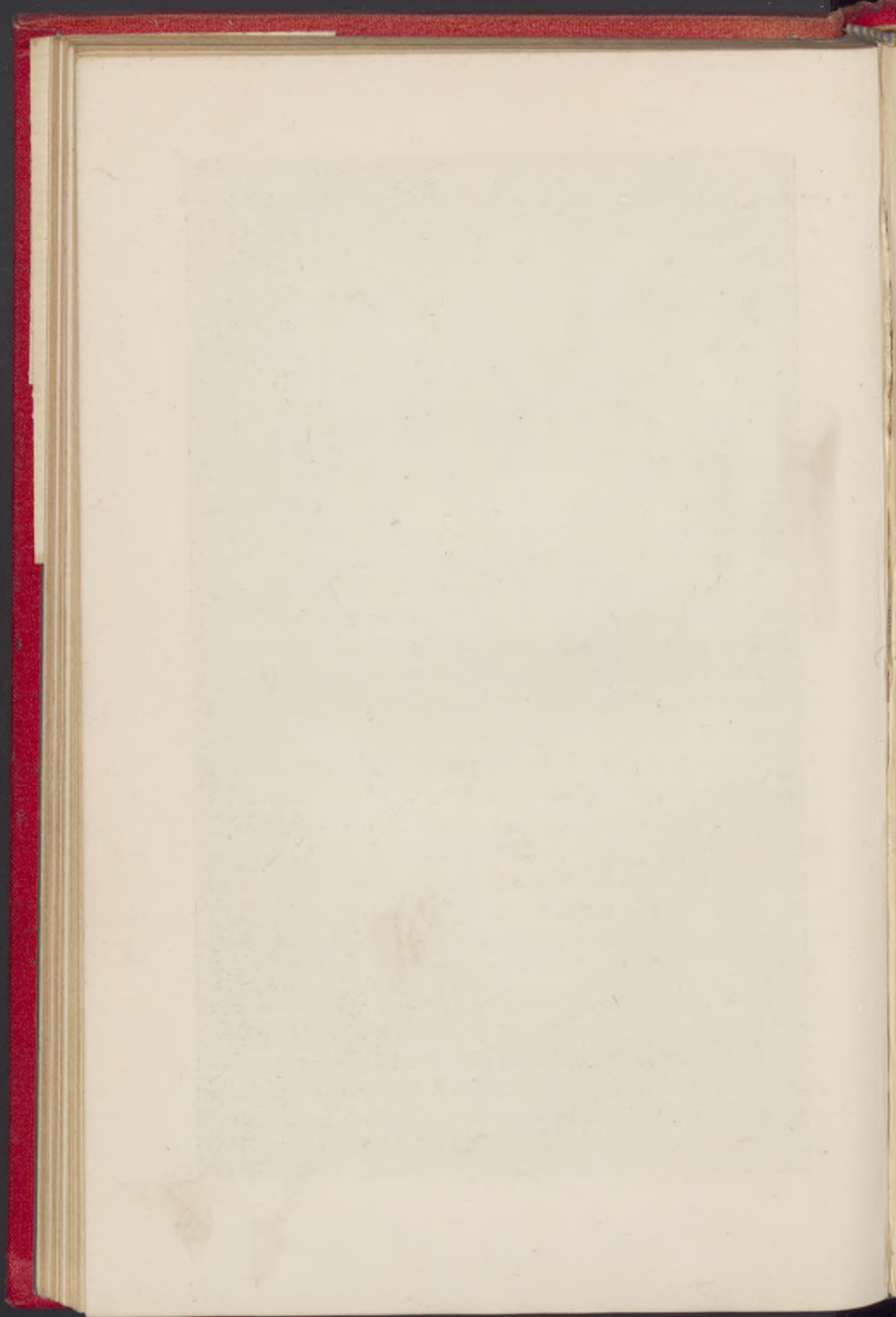
Erik svarade: »Trettio män af Gunhilds utsända hålla på att söka efter eder på min gård. I måsten skyndsamt bort härifrån. Till min vän Håkan den gamle i Sverige skolen I begifva eder. Han har stor makt i landet, och han skall för vår vänskaps skull gifva eder skydd.»

Förklädd till bondkvinna, tog Astrid nu sitt barn på armen och begaf sig af på vandring till Sverige. Torolf och hans son följde henne.

På kvällen gingo de in på en gård, till en bonde vid namn Björn, och bådo att få hvila där öfver natten. Men Björn var en hård man. Han körde strax ut dem och tillsade dem att aldrig mera komma igen. De måste då vandra vidare.

Senare på kvällen kommo de till en annan gård. Där bodde en bonde, som hette Torsten. Och som denne var en god man, mottog han dem med gästvänlighet och lofvade att gifva dem hvad de behöfde.

Gunhilds män voro emellertid nära att hinna upp flyktingarne. Samma kväll, som dessa hade varit inne hos Björn, kommo Gunhilds män till Björns gård. Genast sporde de Björn, om han hade sett till drottning Astrid och hennes barn.

»En illa klädd kvinna med ett barn på armen, åtföljd af en gubbe och en gosse, begärde nyss natthärberge här», sade Björn. »Men som jag ej kan lida tiggare, bad jag dem strax draga sina färde. Nu faller det mig dock i minnet», tillade han, »att kvinnan och barnet sågo förnämligare ut än mannen och gossen, som följde dem. Måhända var denna kvinna den, som I söken. Begifven eder skyndsamt till närmaste granngård, där, hos en bonde vid namn Torsten, skolen I för visso finna henne.»

En dräng från Torstens gård satt i Björns stuga och hörde detta tal. Han förstod däraf, att de gäster, Torsten hyste, voro förföljda. Han skyndade därför i förväg till Torsten och omtalade, hvad han hade hört.

Det var natt, då drängen kom hem, och flyktingarne sofvo redan. Men Torsten väckte dem och bad dem genast taga till flykten. »Begifven eder ned till sjöstranden», sade han, »och vaden ut till den lilla ö, som ligger ett stycke från stranden. Ön är beväxt med vass, döljen eder i den, tills jag kommer till eder.»

Astrid och hennes följeslagare gjorde, som Torsten hade sagt.

Nästa morgon kommo Gunhilds män till Torstens gård och frågade, om drottning Astrid med sitt barn hade varit där.

»En kvinna har visserligen haft härberge här i natt», svarade Torsten, »men i dag gryningen gick hon vidare genom skogen. Om I så önsken, skall jag hjälpa eder att uppsåra henne.»

Då de kommo in i skogen, sade Torsten till Gunhilds män: »Bäst är, att vi nu dela oss i två flockar. Om I dragen väster ut, så vill jag med mina män draga öster ut.»

På detta sätt hindrade Torsten Gunhilds män att komma flyktingarne på spåren. Med oförrättadt ärende måste alltså de utsända männen draga hem igen.

Men den hjälpsamme Torsten drog försorg om att drottning Astrid med sitt barn och sina tvenne vänner kom lyckligt öfver gränsen och in i Sverige, till Håkan den gamle.

I Sverige blef Astrid väl mottagen och lefde där en tid i ro. Men snart blef hon äfven här oroad af sina fiender.

En dag kommo några af Gunhilds män till Håkan den gamle med hälsningar från sin härskarinna, att Håkan till dem skulle utlämna den lille konungasonen Olof Tryggvesson, »ty Gunhilds mening är», sade de, »att själf uppfostra Olof och att sedan återgifva honom hans faders rike». Håkan den gamle svarade: »I höfviska ordalag hafven I framfört edert ärende, och det ländar er till stor heder. Men som Gunhild kungamoder allmänligen är känd för att vara full med svek och bedrägeri, tror ingen på hennes fagra löften. I mån därför strax veta, att Olof Tryggvesson aldrig skall komma i Gunhilds våld, så länge hans moder vill låta honom vara under mitt hägn.»

Med detta besked måste sändemännen låta sig nöja. När Astrid hade tillbragt två vintrar hos Håkan den gamle, meddelade hon honom, att hon vid ryska fursten Vladimirs hof hade en broder, som hette Sigurd, samt att hon kände sig storligen hägad att besöka honom. Håkan den gamle utrustade då ett skepp åt Astrid. Och Astrid begaf sig af med sin son, sin fosterfader och hans son på väg till Ryssland.

Då de hade kommit ett stycke ut på hafvet, blefvo de öfverfallna af estländska vikingar. Dessa dräpte en stor del af skeppsmännen och fördelade de öfriga emellan sig för att sedan sälja dem som trälrar. En viking vid namn Klerkon fick på sin del Olof, Torolf och Torgil. Då han fann, att Torolf var för gammal att duga till träl, dräpte han honom. Men Olof och Torgil förde han med sig till Estland och sålde dem där till en man vid namn Reas. Denne behandlade Olof, som om han hade varit hans eget barn. Men Torgil uppfostrade han till träl.

Då Olof var nio vintrar gammal, hände det, att hans morbroder Sigurd kom till Reas för att uppbära skatten åt Vladimir. Olof gick på gården och lekte, då Sigurd kom. Men när han fick se den främmande höfdingen, gick han fram och hälsade honom med stor höfviskhet.

»Hvem är du, min gosse?» sporde Sigurd. »Af ditt tal och ditt skick kan jag skönja, att du ej är härifrån landet. Hvem är din fader? Och hvar är du född?»

Olof berättade, hvem han var. Och Sigurd blef glad att hafva funnit sin systers son.

»Nu vill jag strax köpa dig af Reas», sade Sigurd, »och taga dig med mig till min furste, Vladimir.»

Men Olof sade: »Mycket godt har Reas gjort mig. Ej vill jag för min egen skull öfvergifva honom. Endast på det villkor, att du friköper min fosterbroder Torgil, vill jag följa dig.»

Köpet blef uppgjordt, och båda piltarne följde Sigurd till Ryssland.

Med stor huldhet vårdade sig Sigurd om sin systerson. Men han ville ej för någon omtala, hvem gossen var. Detta skulle dock snart blifva bekant.

Olof gick en dag på torget i den stad, där hans morbroder bodde. Midt ibland en stor skara folk fick

han då se den man, Klerkon, som hade dräpt hans moders fosterfader. I samma ögonblick vaknade hämndbegäret i Olofs bröst. Utan att betänka sig sprang han fram, lyfte en liten yxa, som han bar vid sitt bälte, och klöf i ett enda hugg Klerkons hufvud. Därefter skyndade han hem och berättade för sin morbroder, hvad han hade gjort.

Men där i landet rådde den lagen, att den, som under fredliga tider dräpte någon, skulle för detta dråp plikta med sitt eget lif.

Sigurd blef därför storligen förfärad, då han sporde, hvad Olof hade gjort. Folket samlade sig redan på torget och ropade efter hämnd för den dräpte mannen. Olofs lif ville de hafva som bot.

I sin nöd vände sig då Sigurd till Vladimirs gemål. För henne omtalade han, att Olof var en konungason, en ättling af den store Harald Hårfager, och bad henne taga honom i sitt beskydd.

Drottningen, som blef rörd öfver den unge konungasonens sorgliga öden, beslöt att rädda honom. Hon befalldes alla sina män att rusta sig till Olofs försvar. Men folket skriade ändå lika ursinnigt, att Olof skulle utlämnas. Då steg fursten själf fram och dömde Olof inför allt folket att erlægga mansbot i penningar för det dråp, han hade begått. Härigenom lugnades folket, och furstinnan själf erlade boten.

Från den stunden tog furstinnan den unge Olof Tryggvesson till sig. Och det sades, att hon älskade honom som sin egen son.

Genom sitt öppna och manliga sinnelag tillvann sig Olof också furstens bevågenhet. Och äfven folket höll honom kär.

Men i ett fall var Olof dem alla misshaglig. Han ville ej tillbedja de hedniska afgudabilderna eller offra till dem.

Fursten bad honom betänka, hur det skulle gå med honom, om han utsatte sig för gudarnes vrede. Men Olof svarade: »Ej må du tro, att jag fruktar dina gudar. De hafva ju hvarken syn, hörsel eller förstånd. Hvad ondt skulle de då kunna göra mig? För din skull vill jag dock afhålla mig från att smäda dem. Men tillbedja dem kan jag ej.»

Olof var endast tolf vintrar gammal, då han började törsta efter berömmelse. »Gif mig krigsskepp och manskap, fosterfader», sade han till Vladimir. »Du skall ej ångra det, ty jag lofvar att föröka ditt rike.»

Olof fick, hvad han begärde, och höll, hvad han lofvade. Redan samma sommar återvann han åt Vladimir flera skattländer, som denne förut hade förlorat.

Under många följande somrar drog Olof sedan ut i härnad, och alltid var lyckan honom bevågen. Vid nitton års ålder var han en beryktad hjälte, som redan hade tillvunnit sig både makt och rikedomar. Och stor ynnest åtnjöt han af så väl fursten som furstinnan.

Men Olofs lycka åstadkom också mycket ondt. Den uppväckte stor afund hos Vladimirs öfriga män. Dessa ville därför skaffa bort honom ur riket och började nedsetta och baktala honom inför fursten.

»Ser du ej», sade de, »att Olof Tryggvesson är en ränkfull man, som listeligen söker tillvinna sig din furstinnas kärlek?»

Till en början trodde ej Vladimir deras ord. Men då han af sina män ständigt hörde samma tal, blef han tyst och sluten mot sin fosterson samt betraktade honom ofta med vrede och misstänksamma blickar.

Då Olof märkte, att hans fosterfader ej mer var honom gunstig, gick han inför furstinnan och sade henne, att han ej längre ville stanna i riket. »Jag vill draga till Norden», sade han, »för att söka min lycka i mina förfäders land.»

Furstinnan bjöd Olof farväl med mycken huldhet och önskade, att han måtte varda en stor och berömlig man, hvarthän han än månne draga.

Olof Tryggvesson rustade nu sina skepp och seglade väster ut. Då han kom till Bornholm, härjade han där och vann rikt byte. Men i Venden¹ lade han till med sina skepp i endast fredliga afsikter.

Konungen i Venden hade en dotter vid namn Gera. Hon hade makten i det område, där Olof hade landat, och var allmänligen aktad som en klok och dugande kvinna.

När Gera sporde, att främmande män kommit till landet, inbjöd hon dem att varda hennes gäster öfver vintern. Inbjudningen mottogs, och Olof och Gera fingo under denna tid så stor kärlek till hvarandra, att de, innan våren kom, gifte sig.

Under tre vintrar styrde nu Olof sin makas rike med stor kraft och vishet. Men efter denna tid afled Gera. Detta vållade Olof så stor sorg, att han ej längre ville stanna i landet. Han drog då ut i härnad igen och härjade vida omkring i flera länder.

Olof Tryggvesson blir kristen.

På ett af sina många härnadståg kom Olof en höst till hafvet väster om England. Där lade han till vid en af Scillyöarna för att öfvervintra och rusta sig för kommande strider.

Snart sporde Olof, att på ön bodde en gammal eremit, som kunde förutsäga, hvad som skulle hända. Gärna ville Olof veta något om sina framtida öden. Men först

¹ Kusten af norra Tyskland.

ville han pröfva, huruvida den gamle eremiten var så vis, som man sade.

Olof utvalde den fagrade och ståtligaste af sina män, iklädde honom sina egna präktigaste kläder och bad honom gå till spåmannen och säga, att han var en ung konung, som åstundade att få veta något om sin framtid.

Mannen gjorde så. Men eremiten sade: »Icke är du konung, unge man. Men du lyder under en konung. Se till, att du är honom trogen.» Mer sade ej den gamle.

Då Olof fick veta, hvad eremiten hade sagt, tviflade han ej längre på hans visdom. Han gick nu själf till honom och sporde honom, hvad han hade att vänta af lyckan.

Eremiten sade: »En mäktig konung skall du varda, och stora verk skall du utföra. Själf skall du blifva kristen, och många andra skola genom dig blifva förda till tro och dop. Men innan detta sker, skall en strid uppstå vid dina skepp. Många af dina män skola då falla. Själf skall du, svårt sårad, blifva buren på en sköld ombord på din båt. Men efter sju dagar varder du helbrägd igen.»

Då Olof återkom från spåmannen, hade redan striden utbrutit. Fienden hade anfallit hans folk. Många af hans män föllo, och själf blef han, svårt sårad, på en sköld buren ombord på sin båt.

Då Olof åter blef helbrägd, gick han till eremiten än en gång och frågade honom, hvarifrån han hade fått sin stora visdom. Eremiten svarade, att de kristnas Gud uppenbarade för honom allt, hvad han bad honom att få veta. Därefter talade eremiten vid Olof så skönt om de kristnas Gud och om hans stora vishet, makt och kärlek, att Olof slutligen åstundade att blifva kristen.

Olof lät nu döpa sig och alla sina män och stannade sedan länge kvar på ön för att genom eremiten få mera kunskap i den nya läran.

Olof Tryggvesson i England.

Från Scillyöarna seglade Olof till England. Då han kom dit, gick bud omkring landet, att ett allmänt ting skulle hållas. Alla män, som funnos i riket, skulle där infinna sig, således också Olof Tryggvesson. En drottning vid namn Gyda var den, som sammankallade tinget. Hon hade varit gift med en mäktig jarl i England. Han var nu död, och Gyda styrde riket.

En höfding vid namn Elfwine ville gifta sig med Gyda. Men Gyda svarade, att hon måhända komme att välja sig en annan make, ifall hon funne någon, som hon likade bättre än Elfwine. Det var för att hafva många att välja på, som hon hade sammankallat alla män till ting.

Elfwine infann sig också på tinget, ståtligt prydd i präktiga kläder. Men Olof Tryggvesson, som också var där, bar sina sämsta kläder och öfver dem en luden kåpa.

Då alla voro samlade, gick Gyda omkring i tingslaget och betraktade noga hvarje man. Men längst dröjde hon framför Olof Tryggvesson. Slutligen sporde hon honom, hvad han mände heta och hvarifrån han var.

Olof svarade: »Mitt namn är Olof, och från främmande land är jag kommen.» Gyda sade: »Om du vill hafva mig, så är jag villig att taga dig till make.»

»Icke säger jag nej till slikt anbud», sade Olof. Och därmed var saken uppgjord.

Gyda var ung och dejlig att skåda, så var ock Olof. Den ena fann stort behag i den andra. Med lust och fröjd trolofvade de sig.

Men vred blef Elfwine öfver Gydas val. Hämnas ville han på Olof och utmanade honom därför till strid. Men Olof öfvervann honom, gifte sig med Gyda och lefde sedan flera år i England.

Under denna tid satt Olof dock icke hemma under sotad ås. Hvarje sommar drog han ut på härtåg.

En gång hade han gjort strandhugg i en stor by. En mängd kor hade han bland annat där tagit. Då dessa drefvos ned till stranden för att tagas ombord, trädde en gammal bonde fram till Olof och sade: »Jag är en fattig man, herre, låt mig få igen de fem kor, som äro mina. De äro det enda jag äger, utom min Vige», tillade han, och pekade på en stor vallhund, som gick bredvid honom.

»Du må taga dina kor», sade Olof, »om du blott kan skilja dem från de öfriga. Men hur skall det gå till?»

»Det skall Vige göra», sade bonden och gaf hunden ett tecken att drifva fram hans kor.

Vige rusade in i nötskocken och dref strax fram de fem kor, som hörde den gamle bonden till.

»Din Vige tycks vara en mäkta klok hund», sade Olof. »Vill du gifva mig honom?»

»Gärna», sade bonden, »ifall du vill lofva mig att väl behandla honom.»

Olof gaf bonden det fordrade löftet och därtill, såsom bevis på sin tacksamhet, en dyrbar ring.

Och Vige, som var den bästa af alla hundar, vardt sin nye herre trogen allt intill hans död.

Olof Tryggvesson återkommer till Norge.

I Norge styrde ännu Håkan jarl. Men han förde på äldre dagar ett så osedligt lif och visade sig mot norrmännen så hård och egenmäktig, att dessa både föraktade och hatade honom.

När ryktet om Olof Tryggvessons bedrifter nådde jarlen, blef han mycket förfärad. »Helt visst är denne den dödade konung Tryggves son», tänkte han. »Och han skall då snart komma hit och taga riket ifrån mig.»

För att få lugn sände jarlen sin vän Tore Klacka att söka upp den ryktbare Olof och bjöd honom att listeligen taga Olof af daga, om det visade sig, att han var son till konung Trygve.

Tore Klacka begaf sig af och träffade Olof i Dublin. Men ej var Tore mot jarlen en så pålitlig vän, som denne hade trott. Då Olof började spörja honom om tillståndet i Norge, omtalade han, hur hatad jarlen var, och uppmanade Olof på det ifrigaste att störta honom och själf taga riket.

Villigt lyssnade Olof till Tore Klackas tal, och ej länge dröjde det, innan han styrde mot Norge med sina fem längskepp.

Läglig tid var det för Olof att företaga detta tåg, ty just i de dagarna gjorde norrmännen uppror mot Håkan jarl. Jarlen ville med våld taga hustrun från en bonde vid namn Orm. Och denne uppfordrade då bönderna att anfälla honom.

När jarlen såg, att han ej mäktade försvara sig mot de uppretade bönderna, tog han sin tillflykt till en aflägsen dal och gömde sig där. Men vid nattetid gick han ut ur sitt gömställe och tillsade sina män att sprida

sig omkring i skogen. »Eder skall intet ondt vederfaras», sade han, »då jag ej är med eder.» Och männen gjorde, hvad jarlen befallde dem.

Jarlen själf tog en träl vid namn Tormod Kark med sig och gick ut på Gulälven, som var nyss tillfrusen. Där stötte han sin häst ned i en vak och lade sin kappa bredvid vaken för att inbilla folket, att han hade drunknat. Därefter gömde han sig med sin träl i en bergskrefva, som sedan fick namnet Jarlshålan.

Både jarlen och trälen föllo där i sömn. Men trälen vaknade snart i stor ångest. Han hade drömt, att en stor, svart man ville komma till dem i hålan, men att han slutligen hade stannat utanför och högt ropat: »Säg jarlen, att alla sund nu äro tillfrusna.»

Då trälen hade berättat sin dröm, sade jarlen: »Din dröm betyder, att mitt lif är i fara. Låtom oss skynda ut ur hålan.»

De smögo sig bort till en gård, där en kvinna vid namn Tora bodde, som var god vän till jarlen. Hon lofvade att dölja dem några dagar. »Men här på min gård är du ej i säkerhet», sade hon till jarlen; »jag vet blott en plats, där dina fiender ej kunna söka dig.»

»Hvilken plats skulle det vara?» sporde jarlen.

»Svinstian», svarade Tora.

»Låtom oss då begifva oss till svinstian», sade den en gång så stolte jarlen. »Lifvet måste jag framför allt bevara.»

Kark gräfdde en djup grop i svinstian. De båda flyktingarna stego ned i den. Och Tora tilltöppte öppningen med trästammar och jord. Därefter släppte hon in svinen, hvilka makligt lade sig till hvila öfver hufvudet på Norges mäktigaste man.

Just då Håkan jarl höll på att krypa ned i svinstian, styrde Olof Tryggvesson in i fjorden.

Jarlens son Erland drog då emot fienden med tre skepp. Men då han såg, att Olof mötte honom med fem, vände han om igen. Olof, som trodde, att jarlen var ombord på Erlands skepp, började förfölja de flyende, men då han var nära att upphinna dem, hoppade Erland och alla hans män i sjön för att simma till andra stranden. Olof kastade då en åra efter dem och träffade därvid Erland i hufvudet, så att han dog och sjönk ned i djupet. Flera af Erlands män blefvo ock dödade, och andra blefvo tagna till fånga. Af dessa fick Olof veta, att bönderna hade förjagat Håkan jarl samt att hans män voro kringspridda i skogen.

Så snart Olof hade lagt i land, kommo bönder hoptals till honom och bådо honom blifva deras konung. Men Olof sade, att han först ville söka upp den förjagade jarlen.

»Låt om oss då draga till Toras gård!» ropade en röst bland folket. »Där är han för visso gömd.»

Noga genomsöktes nu Toras gård allt ifrån loftet till källaren, men ej föll någon på den tanken att söka den stolte jarlen i svinstian.

Olof sammankallade nu ett husting på Toras gård och utlofvade en stor belöning åt den, som kunde lämna jarlen, död eller lefvande, i hans våld.

Detta tal hörde Håkan jarl, där han satt gömd under svinstian, och äfven hans träl hörde det.

Vid skenet af ett ljus, som han fått med sig i hålan, såg Håkan, att trälen skiftade färg och började se underlig ut, då han lyssnade till Olofs ord.

»Hvi är du stundom så blek», sporde jarlen, »och stundom så mörk i ditt anlete? Är det ditt uppsåt att förråda mig?»

Trälen nekade härtill. Men jarlen tillade: »På samma natt blefvo vi födda, du och jag, det blir för visso ej heller långt emellan våra dödsdagar.»

Frampå natten somnade trälen, men jarlen, som märkte, att han oroades af drömmar, väckte honom och frågade, hvad han hade drömt.

»Jag drömde», sade trälen, »att jag var på Lade och att Olof Tryggvesson hängde en guldkedja kring min hals.»

Håkan sade: »Det betyder, att Olof skall döda dig, om han finner dig. Akta dig för honom och var mig trogen, så skall jag bevisa dig stor huldhet.»

Ingen af de båda männen i gropen vågade sedan somna under natten, ty den ene fruktade den andre. Men då det vardt morgon, inslumrade jarlen. Och nu var det han, som plågades af drömmar. Häftigt vred han sig på sitt läger och utstötte vilda skrik. Trälen, som här af blef uppskrämd, rusade upp, grep en stor knif, som han bar vid bältet, stötte den i strupen på sin herre och skar sedan af honom hufvudet.

Med detta i handen begaf han sig strax af till Olof Tryggvesson och kräufde belöning för sitt dåd. Men Olof gaf honom förrädarens lön: han lät äfven honom mista hufvudet.

På nuvarande Munkholmen i Trondhjemsfjorden stod på den tiden en galge. I denna lät Olof uppsätta både jarlens och trälen's hufvud. Och så stor var böndernas förbittring mot jarlen, att de kastade sten på hans hufvud och därvid ropade: »Rätt så! Den ene nidingen må följa den andre!» Efter sin död blef Håkan af norrmännen alltid kallad »den onde jarlen».

Strax efter Håkan jarls död hölls allshärjarting i Trondhjem. Och hela tingslaget stod då upp och ropade, att det intet annat ville veta af, än att Olof Tryggvesson skulle varda dess konung.

Sedan for Olof omkring och lade det öfriga landet under sig. Och alla män i Norges rike slöto sig med

lydnad till honom utom Håkan jarls söner, Erik och Sven, hvilka båda lämnade landet. De flydde till Sverige, där konung Olof Skötkonung då var herre, och blefvo af honom mottagna med stor vänskaplighet.

Olof Tryggvesson söker införa kristna läran.

Sin första sommar i Norge tillbragte Olof i Viken, där hans fader hade varit konung. Många förnämliga män fagnade honom där med stor kärlek för hans faders skull. För dessa yppade Olof sin afsikt att i Norge införa den kristna läran. »Detta vore det högsta och bästa jag kunde göra för mitt land», sade han, »och jag ber eder vara mig behjälpliga därvid.»

Vännerna jakade till allt hvad han sade och gjorde allt hvad han ville.

Först döptes nu dessa hans vänner och sedan största delen af Vikens öfriga inbyggare. De, som satte sig emot dopet, lät Olof antingen dräpa eller drifva bort ur landet.

I Viken lefde på denna tid en rik och högättad man vid namn Luden. Ofta var denne ute på härnadståg men stundom äfven på köpfärder. En sådan köpfärd företog han en sommar till en stad i Estland. Där var då marknad, och utom andra varor såldes där en mängd trälar och trälinnor. Bland dessa var det en trälkvinna, som strax tilldrog sig Ludens uppmärksamhet. Ju mer han betraktade henne, dess mer tyckte han sig känna igen hennes ansikte. Slutligen kom han under fund med att det var Astrid, konung Tryggves änka, han hade framför sig.

Men ej såg Astrid ut som i forna dagar. Hon var nu klädd i en trälinnas torftiga dräkt. Håret var grånadt, ryggen böjd och ansiktet blekt och magert.

Luden gick fram till Astrid, omtalade hvem han var och frågade, hur hon nu hade det. »Tungt är att säga det», svarade Astrid, »men du må dock veta, att jag är trälkvinna och nu hitförd för att säljas.» Sedan bad hon Luden, som hon väl kände, att han måtte köpa henne och föra henne åter till Norge. Luden svarade: »Gärna vill jag köpa dig och föra dig åter till Norge men blott på det villkor, att du lofvar att blifva min maka.»

Som Astrid var i stor nöd och dessutom visste, att Luden var en dråplig man, gaf hon honom det begärda löftet.

Luden köpte då Astrid, förde henne till Viken och tog henne där till äkta.

Man kan lätt tänka sig Astrids och Olofs glädje, då de återsågo hvarandra. Men konungasagan har därom intet att förtälja.

Från Viken drog Olof till Rogaland¹ för att äfven där kristna folket. Han stämde alla bönder till ting, och talrikt infunno sig dessa. Men beväpnade voro de likasom till strid.

Före konungens ankomst rådslogo bönderna om huru de skulle kunna stå honom emot, ifall han ville tvinga dem att antaga den nya läran. Tre af sina målöraste män utvalde de till att svara konungen. Dessa skulle ärligt säga honom, att Rogalands bönder aldrig ämnade öfvergifva sina gudar, äfven om konungen själf påbjöde det.

När alla voro samlade, infann sig konungen och började tala till folket. Först bad han dem med vänliga ord antaga kristna läran. Men då bönderna ej gäfvö sitt bifall därtill utan i stället läto höra ett knotande

¹ Sydligaste delen af Norge.

sorl, hotade konungen dem med hårda straff, om de ej ville lyda.

En af de tre målföra männen stod nu upp för att tala mot konungen. Men då han skulle börja, fick han så svår hosta och andtäppa, att han ej kunde säga ett ord.

Då steg en annan af de tre upp för att motsäga konungen. Men äfven denne blef hindrad att tala. Han började stamma så löjligt, att hela tingslaget måste skratta. Och ej bättre gick det för den tredje att komma ut med hvad han menade, ty han hade blifvit så hes, att ingen hörde, hvad han sade.

Nu blefvo bönderna tysta och förstämda. De vågade ej längre försöka motsätta sig konungen utan sade ja till allt, hvad han bjöd dem. Innan tinget upplöstes, hade hela tingslaget mottagit dopet.

Nu drog konungen med sitt följe till Gula-tinget. Äfven här påbjöd han dopet, och äfven här rönte han motstånd till att börja med.

En gammal man vid namn Ölmod stod upp och sade: »Vi bönder hafva rådslagit oss emellan om detta mål. Och vi hafva kommit öfverens om, att ifall du, konung, med hot och pina vill tvinga oss till lydnad, så skall detta dig ej väl bekomma; ty då skola vi alla sätta oss upp mot dig. Men vill du gifva oss, det vi begära, och mot oss vara huld och vänskaplig, så skola vi med trohet tjäna dig.»

Konungen svarade: »Ja, väl må vi se till, att vi blifva ense med hvarandra. Hvad är det, I viljen begära af mig?»

Ölmod sade: »Du har en syster vid namn Estrid, som lämnades i Viken, då din moder flydde. Henne vilja vi, att du bortgifter med vår frände Erling. Vi anse honom vara henne väl värd, ty ej många män i Norge äro så dråpliga som han.»

»Detta frieri synes mig vara godt», sade konungen. »Men mig tycks dock, att min syster själf bör få vara med om att afgöra denna sak.»

Estrid eftersändes. Och konungen framförde själf till henne, hvad Ölmod hade föreslagit. Men Estrid svarade: »Liten hugnad hade jag af att vara konungadotter och konungasyter, om jag skulle bortgiftas med en så ringa man. Hellre väntar jag då några vintrar på ett förnämligare anbud.» Därmed slutade samtalet.

Några dagar därefter tog konungen en fågel, som Estrid ägde, lät afplocka honom alla fjädrarna och sände honom därefter till Estrid. Då blef Estrid förskräckt och sade: »Nu förstår jag, att min konungslige broder är vred. Bäst är, att jag låter honom råda öfver mig.» Och därmed gick Estrid till Olof och bad honom gifta bort henne med hvem han önskade. Hon ville i allt foga sig efter hans vilja.

Konungen lät då kalla till sig Ölmod, Erling och alla deras fränder och sade till dem: »Jag har beslutat ingå förlikning och frändskap med eder genom att gifva Erling min syster till äkta. Men detta sker med det bestämda villkor, att I alla tagen dopet.»

Ölmod, Erling och alla fränderna läto då döpa sig. Och när de öfriga bönderna sågo, att dessa stormän hade fogat sig efter konungens vilja, dristade de ej längre göra motstånd utan läto sig också döpas.

Sedan Olof sålunda hade lyckats få det ena tingslaget efter det andra kristnadt, seglade han åter till Lade. Där lät han taga ifrån afgudabilderna alla de prydnader och dyrbarheter, som hade blifvit dem gifna. Bland dessa var en stor guldring, som Håkan jarl låtit förfärdiga. — Och därefter krossade han alla bilderna och brände upp afgudahuset.

När bönderna sporde detta, rustade de sig till att möta konungen med härmakt. Men konungen drog en annan väg, än de hade tänkt, ned till Viken och undkom sålunda deras hämnd.

Hela denna vinter stannade Olof i Viken. Men då våren kom, vände han sig till Norges yppersta män, tronderna, för att omvända dem.

Konungen stämde dem alla emot sig på Frostatinget. Fullt beväpnade infunno de sig. Men alla betraktade de sin konung med dystra och hotande blickar.

Olof började, som vanligt, med att vänligt bedja dem afstå från sin afgudatjänst och låta döpa sig. Men då skramlade tronderna med sina vapen och skriade högt till konungen, att han genast skulle tiga. »Eljest vilja vi jaga bort dig från tinget», sade de. »Samma svar fick Håkan Adelstensfostre, då han förde slikt tal. Icke må du tro, att vi akta dig högre, än vi aktade honom.»

Då konungen såg, att trondernas här var vida starkare än hans egen, vågade han ej försöka att med våld genomdrifva sin vilja. Han låtsade därför, som om han hade gifvit med sig, och sade med blid stämma: »Låtom oss ej tvista! Jag vill draga med eder till edert afgudahus och se på, hur I firen eder blotfest. Sedan kunna vi komma öfverens om hvilken tro vi skola antaga.»

Dessa saktmodiga ord blickade trondernas vrede. Vänskapligt inbjödo de konungen att en tid därefter komma till Möre, där de då hade sitt midsommarblot. »Men för visso måste du också själf blota», tillade de med hotande blickar.

Före sin afresa till Möre, ställde konungen till ett stort gästabud på Lade och inbjöd alla de förnämsta tronderna. Dessa förplägades så rikligt, att de alla blefvo druckna. Men själf drack Olof blott måttligt.

Följande morgon höll konungen mässa, såsom hans sed var. Och sedan lät han blåsa till husting.

Alla gästerna infunno sig där och äfven Olofs stridsmän, hvilka på trettio skepp hade samlat sig i fjorden.

Sedan konungen hade intagit sin plats på tinget, reste han sig upp och sade till sina gäster:

»På Frostatinget bjöd jag er, tronder, att låta döpa eder. Men då bjöden I mig att blota tillsammans med eder. Och vi öfverenskommo att mötas på Möre vid midsommarblotet. Men är det så, att jag ändtligen skall blota, så vill jag göra det så präktigt som möjligt. Ingalunda nöjer jag mig med att blota med djur eller trälar, som mina undersåtar göra. Med landets yppersta män vill jag blota. Och utväljer jag nu eder till offer, I, som ären de förnämligaste bland tronderna.»

Härvid nämnde han alla sina gäster vid namn och lät strax gripa dem, sägande, att han ville offra dem för att få ett godt år.

De närvarande tronderna hade nu ingen annan utväg än att bedja konungen om nåd och sedan låta döpa sig.

Strax därefter infann sig Olof vid midsommarblotet, som han hade lofvat.

Alla kristendomens ifrigaste motståndare voro honom där till mötes, och en mäktig höfding vid namn Järnskägg var den, som förde deras talan.

»Nu vilja vi, tronder», sade han, »att du, konung Olof, blotar här, likasom andra konungar hafva gjort före dig.»

Och de öfriga tronderna ropade med högt vapenbrak, att det skulle ske så, som Järnskägg hade sagt.

Olof gick nu in i afgudahuset. Bland gudabilderna där såg han också Tor. Han var prydd med guld och silfver och syntes vara den mest hedrade af alla gudarne. Men Olof lyfte sitt svärd och högg till Tors bild, så att han föll ned och krossades.

De öfriga bilderna krossades af de män, som voro med Olof i afgudahuset, under det att andra af hans män ute på gården dräpte Järnskägg.

Tronderna hade nu ingen, som kunde föra deras talan. De visste intet annat råd än att låta sig döpa. Och så blef hela Trondalaget kristnadt.

På detta sätt fortsatte Olof Tryggvesson att med list och våld införa kristendomen i Norge. Men länge dröjde det, innan Norge med rätta kunde kallas ett kristet land.

Olof Tryggvesson och Sigrid Storråda.

I Sverige regerade vid denna tid en konung, benämnd Olof Skötkonung. Hans moder, Sigrid, som var änka efter Erik Segersäll, lefde på sina gods och var vida beryktad för sin klokhets och sina stora rikedomar.

En gång friade tvenne småkonungar till Sigrid. Den ene kom före, den andre kom strax efter till hennes gård. Men drottning Sigrid blef vred öfver deras djärfhet att fria till henne. »Jag skall lära småkonungar», sade hon, »att akta sig för slik dristighet.»

Då natten inbröt, lät Sigrid föra in sina båda friare i samma sal. Sedan tände hon eld på salen och innebrände dem.

Efter detta sitt stormodiga beteende blef Olof Skötkonungs moder kallad Sigrid Storråda.

Till denna Sigrid Storråda sände Olof Tryggvesson några af sina förnämsta män för att fråga henne, om hon ville blifva hans drottning. Sigrid svarade, att hon ville hafva ett möte med Olof, så att de tillsammans finge afhandla giftermålsfrågan.

Olof sände emellertid som gåfva till Sigrid Storråda den ring, som han hade tagit i afgudahuset på Lade. Sigrid mottog ringen och prisade mycket Olofs frikostighet. För alla sina män, som voro samlade i salen, visade hon sin präktiga gåfva. Och alla sade de, att de aldrig förr hade sett en så skön och dyrbar klenod.

Men samma tal förde ej drottningens tvenne guldsmeder, som också fingo se ringen. De betraktade den med stor misstänksamhet och sågo leende på hvarandra. Men ej vågade de inför drottningen säga hvad de tänkte. Drottningen lät då sönderbryta ringen. Och nu befanns det, att ringen var af koppar, endast öfverdragen med en tunn hinna af guld. Förbittrad häröfver sade Sigrid Storråda: »Olof Tryggvesson torde väl hafva förfalskat mer än denna ring.»

Kort tid därefter möttes Olof Tryggvesson och Sigrid Storråda för att afhandla giftermålsfrågan. Väl likade Sigrid sin friare och var nära att gifva honom ja. Men nu kom Olof fram med den fordran, att Sigrid skulle antaga kristna läran, och då vardt det slut på vänskapen. Sigrid svarade: »Icke lär jag öfvergifva den tro, jag haft och mina fäder före mig. Men gärna för mig må du själf tro på hvilket beläte du behagar.»

Öfver detta svar blef Olof så vred, att han utropade: »Hvarför skulle jag vilja äga dig, du hedna hund? Du, som kallar den Högste i himmeln ett beläte. Bespotta ej min Herres namn med ditt hedniska tal!» Och därvid slog han Sigrid i ansiktet med sin handske.

Sigrid Storråda steg nu hastligen upp och sade med vredgad stämma: »Detta slag skall blifva din bane.» Därmed skildes de åt.

Olof Tryggvesson och drottning Tyra.

Efter ovänskapen med Olof Tryggvesson gifte sig Sigrïd Storråda med konung Sven Tveskægg i Danmark.

Sven hade en syster vid namn Tyra, som var en kristen kvinna. Till henne friade en konung från Venden, som hette Burislav. Men han var hedning och därtill gammal och skrynklig. Tyra ville ej hafva honom till man. Tyra fördes då med våld till Burislav, som med glädje lät tillreda ett stort bröllop och gjorde henne till sin drottning.

Men Tyra kände sig så olycklig bland hedningarne, att hon hvarken åt eller drack. Ej kunde hon länge uthärda ett sådant lif.

Då sju dagar voro gångna, flydde hon en natt från kungsgården. Långe irrade hon sedan omkring i skogar och dalar på öde stigar. Men äntligen kom hon med en främmande skuta öfver till Norge. Där omtalade hon hvem hon var och begärde att blifva förd till konungen.

Olof Tryggvesson mottog Tyra med stor gästvänlighet och lofvade henne skydd i sitt rike. Och snart fann Olof så stort behag i Tyra, att han begärde henne till äkta. Tyra jakade därtill, och deras bröllop blef firadt. Men intet bud sändes härom till Tyras broder, Sven Tveskægg.

I Venden hade Tyra kvarlämnat stora rikedomar. Dessa ville hon nu hafva tillbaka. Med fagra ord bad hon Olof resa till Venden för att utkräfvä dem. Men Olofs vänner afrådade honom på det ifrigaste från att resa. De menade, att den förtörnade Sigrïd Storrådas man, Sven Tveskægg, skulle anfalla honom, då han droge genom hans land. »Låt ej din drottning öfvertala dig till denna färd!» sade de.

Men drottning Tyra gaf sig ej till freds utan yrkade alltjämt på resan.

En vårdag träffade konungen på en man, som hade sällsynta blommor att sälja. Konungen köpte då en fager blomma och gick att skänka den till drottningen. Men då han kom in i frustugan, satt Tyra där ensam och grät. När Olof ville gifva henne blomman, slog hon den ur hans hand och sade: »Andra skänker gaf mig min fader, Harald Blåtand, då han med svärdsudd intog hela Norge! Du däremot är så rädd för min broder, att du ej ens törs draga genom hans rike.»

Nu blef konung Olof storligen vred och utropade: »Blygs du ej att kalla mig rädd? Din broder, Sven Tveskägg, lär blifva den, som förlorar på ett möte oss emellan.»

Samma vår utrustade Olof Tryggvesson en flotta på sextio skepp. De tre största af dessa kallades Tranan, Ormen korte och Ormen länge. Alla voro de väldiga drakskepp och väl bemannade. Men Ormen länge var dock det yppersta af dem alla. Dess like i storlek och skönhet hade aldrig funnits i Norden. Med sex hundra af Norges tappreste män var det bemannadt. Ingen af dessa var öfver femtio år och endast en under tjugu. Denne hette Einar Tambaskälfver och var blott aderton år gammal. Det var för sin stora skicklighet i bågskjutning, som denne yngling hade tagits med på konungens skepp.

Ulf den röde och Kolbjörn Stallare nämnas också såsom tvenne af Olofs käckaste män.

Så rustad, drog Olof Tryggvesson ut mot Venden. Själf styrde han sitt ståtliga skepp. Och sin drottning, Tyra, hade han med sig ombord.

Lyckligt hamnade flottan på Vendens kust. Med stort följe gick Olof i land och upp till kungsgården. Buri-

lav mottog honom på höfviskt sätt. Och konung Olof framställde i fogliga ordalag sitt ärende. Fogligt svar fick han ock på sitt tal. Burislav lofvade att återlämna Tyras rikedomar. Och Olof började tänka på att rusta sig för hemfärd.

Stämplingar mot Olof Tryggvesson.

Ryktet om Olof Tryggvessons tåg till Venden nådde snart till Danmark. Sigrid Storrådas begär att hämnas på Olof Tryggvesson blef däraf upplifvad. Nu vore rätta stunden kommen att anfalla honom, menade hon, då han på hemvägen åter skulle draga genom Danmark.

När konung Sven Tveskäggs en dag kom in till sin gemål, fann han henne djupt bedröfvad.

»Hvarför är du så sorgfull?» frågade konungen. »Din kind är blek, och dina blickar äro dystra och hotfulla.»

»Väl må jag vara sorgfull», svarade drottningen, »som är förenad med en man, som ej vill hämnas vare sig sin makas oförrätt eller den han själf lidit.»

Mången gång förut hade konungen hört sin gemål med hat och bitterhet tala om den förolämpning, hon hade lidit af Olof Tryggvesson. Men ej visste han, hvad hon menade, då hon nu också talade om hans egen oförrätt.

»Hvad ondt har blifvit *mig* tillfogadt af Norges konung?» sporde han därför med stor förvåning.

»Aktar du icke det som en förnärmelse mot dig», sade Sigrid, »att Olof, dig oåtspord, tagit din syster till äkta och därmed gjort dig till sin svåger? Och är icke äfven det en vanära för dig, att han satt sig i besittning af Norge, ditt eget arfland?»

Sven svarade, att han för visso finge fördraga allt detta, »ty så öfvade äro Olof och alla hans kämpar i striden», sade han, »att ingen kan betvinga dem. Öfvermodigt vore det af mig att angripa en så mäktig fiende.»

»Ej behöfver du ensam angripa honom», sade Sigrïd. »Sänd bud till min son Olof Skötkonung i Sverige och till den fördrifne Erik jarl. De hafva båda mycket att hämnas och skola helt visst hjälpa dig. Icke förtjänar du att kallas en man, om du låter vår fiende färdas fram och åter genom ditt rike utan att antingen fördrifva honom eller dräpa honom.»

Konung Sven lät öfvertala sig att göra, hvad hans hämndgiriga drottning ville. Han ingick förbund med Olof Skötkonung och Erik jarl mot Olof Tryggvesson och tog äfven, på sin gemåls inrådan, till hjälp jomsvikïngarnes höfding, den listige Sigvald jarl. Denne sändes af Sven till Venden med tillsägelse, att han skulle fördröja Olof Tryggvessons hemresa från Venden, tills hans fiender låge fullrustade vid ön Svolder, där de ville möta honom.

När Sigvald jarl kom till Venden, ställde han sig listeligen in hos konung Olof och låtsade sig vara hans vän. Olof, som visste, att Sigvald nyss varit ovän med Sven Tveskäg, trodde på hans vänskap och begärde ofta hans råd.

»Ej bör du så snart lämna Venden», sade Sigvald. »Stanna här en tid med några få skepp, men låt de öfriga med fred draga hemåt.»

Konungen lydde Sigvalds råd och hemsände största delen af sin flotta.

Snart kom det ryktet till konung Olof, att den danske konungen hade sin flotta i sjön, så att ofrid vore att vänta på hemvägen. Men Sigvald sade: »Detta rykte är falskt. Tro ej, att Sven Tveskäg vågar börja strid mot

dig och dina tappra kämpar. Men om du blott ännu några dagar stannar här, så skall jag i alla fall med tio skepp följa dig på hemvägen. Jomsvikingars bistånd plägar ej vara att förakta.»

Olof tackade för löftet och stannade kvar ännu några dagar i Venden.

Under tiden rustade sig Olofs fiender, och ändtligen fick Sigvald jarl en dag hemligt besked om att de nu vore färdiga att möta Olof Tryggvesson vid ön Svolder.

På Sigvalds inrådan bröt nu Olof upp från Venden. Och Sigvald följde honom med sina tio skepp.

»Jag, som känner farvattnen, skall segla före med mina små skepp», sade Sigvald till Olof, »så att ej dina stora stöta på grund mellan öarna och skären.»

Men den förrädiske jarlen ledde Olofs skepp så, att dessa kommo rakt till ön Svolder, där fienden väntade dem.

Slaget vid Svolder.

Det var den nionde september år 1000, som Olof Tryggvesson och hans fiender möttes vid Svolder. Först landade den förenade flottan. Och som himmeln var klar och solen sken, gingo höfdingarne, Sven Tveskägg, Olof Skötkonung och Erik jarl, tillika med flera af deras män, upp på en höjd för att se sig omkring. De kunde därifrån på långt håll skönja den norska flottans antågande.

Först sågo de en mängd småskepp komma seglande, spridda och utan ordning, Men därefter kom ett stort, präktigt skepp. »Detta mände vara Ormen länge!» ut-

ropade båda konungarne. Men Erik jarl, som kände de norska skeppen, sade: »Härligare än så är Ormen länge.»

I detsamma kom ett ännu större skepp. »Här hafva vi dock Ormen länge!» utropade då åter de båda konungarne. Men äfven nu togo de miste. »Ännu präktigare än detta är Ormen länge», sade jarlen och bad konungarne bida på höjden än en stund.

Åter kom ett ståtligt skepp fram, men det var ej ett drakskepp. Då sade konung Sven: »Rädd månde nu Olof Tryggvesson vara, eftersom han ej vågar uppsätta drakhufvudet på sitt skepp.» Men Erik jarl sade: »Jag känner höfdingen på detta skepp, Erik Skälgsson heter han. Och bättre är det för oss att låta det skeppet segla förbi än att hafva det emot oss.»

Nu började männen säga sinsemellan, att Erik jarl till äfventyrs vore rädd. Och de båda otåliga konungarne utropade, att det vore en skam, som komme att spörjas vida omkring, om det skulle lyckas Olof Tryggvesson att segla förbi.

Men Erik jarl aktade ej på deras tal utan bad dem blott hålla sig lugna. Ormen länge vore snart att vänta.

Före Ormen länge kom dock ännu ett väldigt drakskepp. Detta var Ormen korte. Men Sven, som åter trodde sig se Ormen länge, utropade med stor fröjd: »Högt skall Ormen länge bära mig i kväll! Honom skall jag själf styra!» — »Om detta skepp också vore Olofs största, så kunde konung Sven ändå aldrig vinna det med sin danska här», svarade Erik jarl.

Då detta var sagdt, syntes öster ut i hafvet ett sken liksom af glimmande guld. Det kom från ett drakhufvud så stort och så härligt förgylldt, att dess glans spred sig vida kring sjön, då solen kastade sina strålar därpå.

Därefter framkom själfva skeppet, som strålade af guld och lysande färger. Skeppet var så långt, att det hade femtioåtta åror på hvarje sida. Och högre än alla andra voro dess skeppsbord. Detta var Ormen långe.

Det berättas, att de, som förut hade tvistat och varit stortaliga, tystnade vid denna syn och kände sig betagna af stor fruktan; ty mångens död hade detta skepp med sig.

Högt i bakstammen på Ormen långe stod Olof Tryggvesson. Iklädd röd rock och gyllene rustning, syntes han långt ifrån.

När Olof på afstånd varseblef, att fientliga flottor voro honom till mötes, sporde han sina män, om de kunde skönja, hvilka fienderna voro.

»De, som ligga midt emot oss, äro danskar, anförda af Sven Tveskägg», svarade männen.

»Af dessa blödiga krakar hafva vi intet att frukta», sade Olof. »Danskarne hafva ej något mod i sig. Men hvilka äro de, som ligga till höger?»

»Olof Skötkonung med svenskarne», blef svaret.

»Bättre vore det för de svenska hästätarne att sitta hemma och slicka sina offerskålar än att draga ut mot Ormen långe», sade konungen. »Sägen mig nu, hvilka de äro, som ligga till vänster.»

»Erik jarl med sina män», sade folket.

Då vardt konungen mörk i blicken.

»Erik jarl har rättmätig orsak att strida mot oss», sade han. »Hård blir kampen mot honom och hans män, ty de äro norrmen likasom vi.»

Några af kämparne på Ormen långe afrådde konungen från att strida mot så stor öfvermakt. »Vi kunna ännu komma undan», sade de. Men konungen ropade högt: »Låten strax fälla seglen! Jag har aldrig flytt och flyr icke heller nu. Gud må råda öfver mitt lif!»

Därefter befallde han, att de elfva skepp, han hade kvar i sin flotta, skulle läggas intill hvarandra med långsidorna och sedan sammanbindas. Ormen länge lades i midten, på ena sidan om Ormen länge lades Ormen korte, på den andra sidan Tranan, och på ömse sidor af dessa tre lades fyra af de öfriga skeppen.

Men då stamboarne¹ började sammanbinda Ormen länge och Ormen korte, ropade konungen, att det största skeppet skulle läggas fram bättre, så att det ej för sin längds skull komme att nå bortom de andra skeppen.

Då sade Ulf röde, som var stambo på Ormen länge: »Skall Ormen länge dragas fram längre, så varder det hett här i fören i dag.»

Därpå svarade konungen: »Icke visste jag, att jag hade en stambo, som var både röd och rädd.»

Ulf svarade: »Må du i dag värja bakstammen lika visst, som jag värjer framstammen.»

Öfver dessa ord blef Olof så förbittrad, att han lade pil på sin båge och siktade på Ulf. Men Ulf sade: »Vänd skottet åt annat håll, konung, där det bättre behöfs.»

Och konungen fällde bågen.

Strax därefter gafs tecken till anfall från de för- enade flottorna. Med stark rodd sköto dessa fram mot de norska skeppen. Stridslurarna skallade, och under högljudda härrop från båda sidor öppnades striden med en skur af pilar och spjut.

Sven Tveskäg med sina skepp trängde sig tätt intill Ormen länge. Olof Skötkonung och Erik jarl lade till vid de yttre skeppen.

Olof Tryggvessons skepp voro mycket högre än Sven Tveskägs. Danskarne förmådde ej värja sig mot norr- männens hugg, som tätt och skarpt kommo uppifrån.

¹ De krigare, som stredo i skeppets framstam.

Sven Tveskägg blef snart öfvermannad och måste med de män, han hade kvar, skyndsamt draga sig tillbaka.

Nu ryckte Sveakonungen med sina skepp fram mot Ormen länge. Och skarp blef striden. Den svenske konungen gjorde hårdt anfall, och norrmännen värjde sig med den största tapperhet.

Olof Tryggvesson sköt med pilar och slungade kastspjut, ofta två på en gång. Dessemellan gick han fram i huggstriden vid stammen och klöf mången svensk kämpes hufvud.

Slutligen blef manfallet så stort på sveakonungens sida, att han, liksom Sven Tveskägg, måste begifva sig bort från Ormen länge.

Under det att striden så rasade på kungsskeppet, kämpade Erik jarl på annat håll.

Erik jarls väldiga skepp kallades Järnbarden, emedan dess framstam var beslagen med hvassa taggar af järn. Med detta anföll han det yttersta af de norska skeppen och jagade bort eller högg ned hvar man af besättningen. Därefter lösgjorde han det sålunda afröjda skeppet från det följande. Och på samma sätt gjorde han med alla de öfriga, med det ena efter det andra, tills han hade afröjt och lösgjort alla Olof Tryggvessons skepp utom Ormen länge.

Många tappra kämpar förlorade äfven Erik jarl i denna strid. Men från de svenska och danska skeppen kom ständigt nytt manskap. Det var därtör med stor öfvermakt, han nu vände sig mot Ormen länge.

Alla norrmän, som ej hade fallit för Erik jarl, hade tagit sin tillflykt till kungsskeppet. Och än stod Olof Tryggvesson kvar där med högburet hufvud och ledde striden.

Bredvid konungen stod Einar Tambaskälver. Då denne fick ögonen på Erik jarl ombord på Järnbarden, flög strax en pil mot honom från Einars båge. Susande

flög pilen öfver jarlens hufvud och borrade sig in i öfversta delen af styret.

Jarlen sporde sina män, hvem det var som sköt med sådan kraft. Men innan de hunno svara, kom en ny pil, som flög mellan armen och sidan på jarlen och trängde tvärs igenom en roddarbänk.

Nu bjöd jarlen en berömd bågskytt vid namn Finn, att han skulle skjuta på Einar. Men Finn sade: »Den mannen kan jag icke skjuta, ty han är ej bestämd att dö. Men hans båge kan jag fördärfva, om du så vill.» Och därmed afsköt han en pil, som träffade Einars båge, just i detsamma Einar spände den för att än en gång skjuta på Erik jarl.

Då Einars båge brast med ett stort brak, frågade Olof Tryggvesson, hvad det var, som brast. Einar svarade: »Norge ur dina händer, konung.»

»Så stort var dock icke brakets», sade konungen. »Gud råder för mitt rike, men ej din båge. Se här, tag min båge och skjut med den.» Därmed kastade konungen sin båge till Einar. Denne försökte att spänna den, men bågen böjdes som en vidja.

»Alltför vek, alltför vek är enväldskonungens båge», sade Einar, i det han kastade bågen ifrån sig och sedan gick att kämpa med svärdet.

Från bakstammen, där konungen stod och kämpade, såg han, att hans män väl svängde sina vapen men att ej många fiender föllo för deras hugg. Då ropade han högligen vred: »Hvi huggen I så, att fiender ej falla? Är det falska hugg I gifven?»

»Herre, våra vapen bita ej», svarade hans män, »de äro vordna både slöa och sönderbrutna af det myckna huggandet.»

Då gick konungen till vapenkistan och upptog nya, skarpa svärd, som han lämnade sina män. När han

lutade sig ned för att upptaga svärden, sågo de kringstående, att blod rann fram under hans harnesk. Men intet sade han därom, och ingen visste, hvar han var sårad.

Striden blef nu hetare än förut. Stora skaror af norrmen, svenskar och danskar föllo om hvarandra.

Erik jarl och hans män började äntra upp på Ormen länge. Men då Ulf röde och en annan kämpe vid namn Torsten Oxefot sågo detta, mottogo de dem med knutna händer så kraftigt, att jarlen kom baklänges ned på sitt skepp igen och flera af hans män föllo i sjön.

Höga glädjerop skallade härvid från Ormen länge. Men snart tystnade dessa, ty Olof Tryggvessons män började falla allt tätare. Jarlen hade nu lyckats äntra upp på Ormen länge, och vildare än någonsin rasade striden. Själ kastade Olof Tryggvesson tre kastspjut efter Erik jarl, men intet af dem träffade. »Öfvergifven är jag af Gud!» utropade Olof. »Men stor är Erik jarls lycka. Åt honom vill Gud gifva Norges rike.»

Då Olof härvid såg sig omkring, fann han, att han hade blott sju kvar af sina män. För att ej lefvande falla i fiendens händer höjde han skölden öfver hufvudet och kastade sig i hafvet.

Hans sju efterlämnade kämpar — en af dem var Einar Tambaskälvver — följde strax sin konung. Men dessa blefvo alla upptagna af jarlens vaktskutor och förda till jarlen, som ädelmodigt gaf dem frid och säkerhet.

Förgäfves sökte både vän och fiende efter Olof Tryggvesson. Han återfanns aldrig mer.

Men Olofs många beundrare ville ej gå in på att deras hjältekonung hade slutat sitt lif i vågorna. De lyssnade därför gärna till en sägen, som uppkom, att han ännu lefde.

Det sades nämligen, att den förrädiske Sigvald jarls maka, som afskydde sin mans svek, hade upptagit Olof i en liten båt och på det sättet räddat hans lif.

Därefter skulle Olof hafva vandrat till det heliga landet och där som eremit hafva uppnått hög ålder.

Ingen vet, om någon sanning finns i denna sägen; men visst är, att Olof Tryggvesson aldrig mer sågs i nordn.

Drottning Tyra hade under striden uppehållit sig under däckets på Ormen länge tillsammans med en biskop vid namn Sigurd, som Olof hade sändt till henne för att styrka hennes mod. Men då Tyra fick veta, hur det hade gått hennes make, kunde ingen trösta henne. »Det är jag, som är orsaken till denna olyckliga färd», klagade hon under bittra tårar. Hon kunde efter mottagandet af den sorgliga underrättelsen hvarken äta eller dricka utan dog af bedröfvelse på nionde dagen efter slaget vid Svolder.

Erik jarl behöll Ormen länge, som han själf hade eröfrat. Men det förr så präktiga skeppet var nu så bräckligt och gick så snedt, att jarlen med möda kunde frakta det till Viken, där han lät uppbränna det.

Under färden till Viken var Einar Tambaskälver ombord på Ormen länge. Och konung Olofs trogna hund Vige hade han med sig. Då skeppet landade, klappade Einar hunden och sade: »Nu hafva vi ingen herre mer, du och jag, Vige.» Hunden uppgaf då ett skärande tjut, sprang i land och lade sig vid stranden på en kulle, där han utan att äta eller dricka blef liggaande, tills han dog.

Vid delningen af Norge kom på Olof Skötkonungs lott en del af Trondhjems amt och en del af östra Norge. Öfver dessa trakter satte han Erik jarls broder Sven till jarl och återvände själf till Sverige.

Sven Tveskägg behöll Viken för sig. Det öfriga Norge styrdes af Erik jarl.

Jarlarne Erik och Sven antogo kristna läran. Men folket tilläto de dyrka hvilken Gud det ville.

I öfrigt sökte jarlarne att nitiskt befordra landets bästa. Mycket vänsälla styresmän voro de samt blida mot hvar man.

När Erik jarl hade rådt för Norge i tolf vintrar, deltog han med sin svåger, Knut den store, i ett härtåg till England. Härtåget slutade så, att Knut blef herre öfver England.

Erik jarl stannade en tid i landet för att bistå sin svåger med råd och dåd men afled snart till följd af en åderlätning.

Eriks son Håkan styrde sedan i Norge tillsammans med sin farbroder Sven.

Olof den heliges saga.

Olofs barndom.

Harald Grenske hette en af de småkonungar, som blifvit innebrända af Sigrid Storråda. Hans maka hette Åsta, och en son hade de vid namn Olof, hvilken föddes samma vår, som hans fader blef dödad.

Vid Haralds död begaf sig Åsta med sitt späda barn till sin fader, Gudbrand Kula, och bad honom fostra hennes son. Men härtill svarade Gudbrand Kula nej. Han visste, att Harald Grenske hade ämnat öfvergifva sin maka och gifta sig med Sigrid Storråda. Och häröfver var han så vred på sin måg, att han ej ville fostra hans son. I stället utsatte han barnet i ett kallt skjul, för att det där skulle frysa ihjäl. Men då kvällen kom, syntes ett klart sken öfver skjulet, där barnet låg. Detta var ett tecken, tänkte Gudbrand, att hans dotterson en dag skulle varda en stor man. Han tog därför barnet till sig och behandlade sedan den lille Olof som en konungason.

Harald Grenske hade en fosterbroder vid namn Rane. Denne drömde en natt, att en afliden gammal norsk konung tillsade honom att upptaga de dyrbarheter, som funnos i dennes grafhög. Rane undersökte högen och

fann där många kostbara ting, bland andra ett bälte, en knif, en ring och ett svärd.

Brukligt var vid denna tid, att, då ett barn fick sin första tand, det skulle hafva en gåfva af någon vän eller frände till sin fader. Denna så kallade tandgåfva bestod ofta i en träl af samma ålder som barnet. Men Olof Haraldsson fick mottaga en än kostbarare tandgåfva; ty Rane gaf honom de klenoder, han hade funnit i kungshögen och som sades hafva lyckan med sig.

Då Olof var fem år gammal, gifte hans moder om sig med en ättling af Harald Hårfager, benämnd Sigurd Syr. Denne var konung i Ringerike och var en ansedd och rik man. Men aldrig traktade han efter konungslig makt och ära. Helst satt han hemma i stillhet och skötte som en bonde sin egen gård.

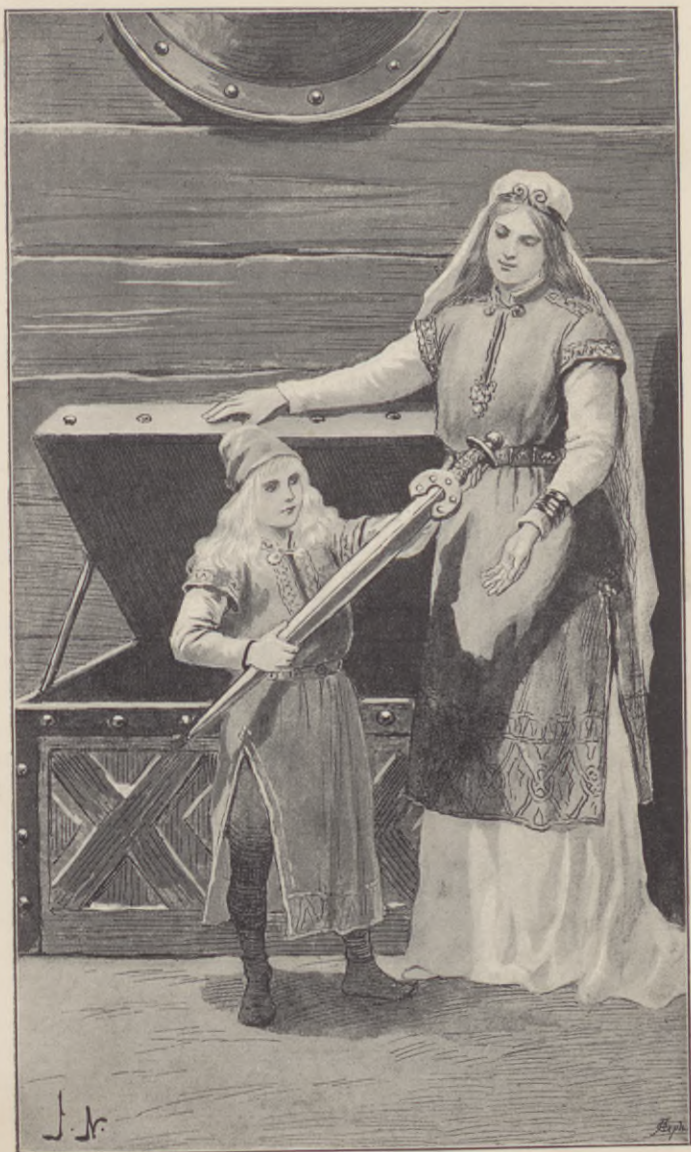
Hos denne sin styffader blef Olof uppfostrad.

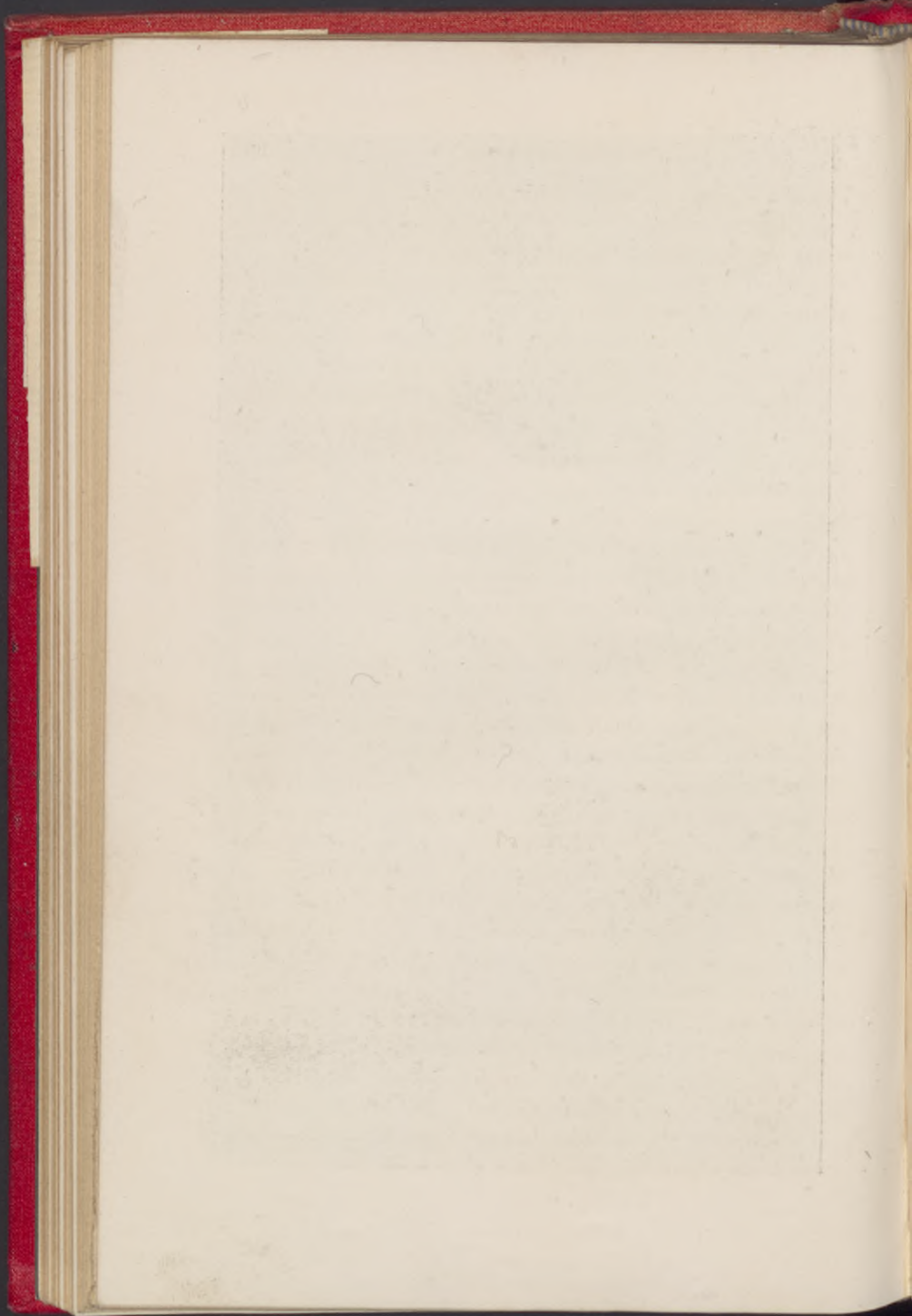
Då Olof Haraldsson ännu var ett litet barn, kom Olof Tryggvesson till Ringerike för att kristna landet. Sigurd Syr gjorde då ett stort gille för honom. Olof Haraldsson blef vid detta tillfälle döpt tillika med Sigurd Syr och hela hans hus.

Då Olof växte upp, vardt han så fetlagd, att han allmänligen blef kallad Olof digre (tjocke). Kraftigt byggd var han, och ett fagert ljuslett ansikte hade han. Men det sades, att hans blick var så skarp och genomträngande, att man blef rädd, om man såg honom i ögonen, då han var vred.

Stor färdighet uppnådde Olof i alla manliga idrotter, i synnerhet i målskjutning och spjutkastning. Och tidigt visade han håg för krigiska öfningar.

Då Olof var åtta år gammal, stod han en dag bredvid sin moder, då hon öppnade sin kista. Han fick då på kistans botten se någonting, som blänkte likt stål. Detta var svärdet, som Rane hade gifvit honom i tand-

gåfva. Modern försökte dölja svärdet, men Olof ryckte upp det ur kistan och frågade med blixtrande ögon, hvem detta präktiga svärd tillhörde.

»Ditt är det», sade Åsta, »men jag vill förvara det åt dig, tills du blir äldre.»

»Jag vill strax bära mitt svärd», sade Olof och fäste det genast vid sitt bälte.

Hans moder bad honom och hans styffader befälde honom att återlämna svärdet. Men Olof förklarade bestämdt, att han aldrig godvilligt komme att lämna detta svärd ifrån sig. Föräldrarne läto honom då behålla svärdet, som han sedan alltid bar.

Ett mycket styft sinnelag hade Olof allt ifrån sin barndom, och stolt var han öfver sin kungliga härkomst. Han blef mäktig vred, om han någon gång ej blef bemött som en konungason.

Då Olof var omkring tio år gammal, skulle hans styffader en dag rida ut för att se till sina åkrar. Men ingen var tillstädes, som kunde sadla hans häst. Då bad han Olof göra detta. Olof gick ut, sadlade en stor bock i stället för konungens ridhäst, ledde fram bocken till dörren och anmälde sedan för konungen, att hans häst nu var färdig.

Då Sigurd Syr kom ut och fick se bocken, frågade han Olof, hvad detta betydde. »Det betyder, att en slik häst kan vara god nog åt en slik konung», sade Olof. »Lika stor skillnad är det mellan dig och en riktig kung som mellan denna bock och en stridshäst.»

Sigurd Syr, som var en saktmodig man, sade blott: »Vida förmer än jag tycker du dig vara. Väl förstår jag, att du vill lära mig, att det ej passar mig att besvara dig. Och din moder håller nog med dig om detta som om allt annat», tillade han.

Från den dagen bad aldrig Sigurd Syr sin stolte styfson om någon tjänst.

Olof Haraldssons vikingatåg.

Vid tolf års ålder gick Harald till sin moder och sade, att han nu ej längre kunde finna sig uti att gå hemma som ett barn. »Bed min fader gifva mig några väl bemannade skepp», sade han, »ty nu lyster det mig att draga ut på hafvet.»

Åsta, som i allt fogade sig efter sin sons vilja, gick till sin make och bad honom gifva Olof skepp och folk; »ty honom lyster nu», sade hon, »att företaga ett vikingatåg.»

Sigurd Syr, som var en sparsam man, invände, att det torde blifva något för kostsamt att under vintern härbergera alla Olofs män. Han menade, att Olof kunde dröja ännu med sin vikingafärd.

Men nu började Åsta gråta och klaga öfver Sigurds snålhet mot hennes son. Och så gaf Sigurd med sig.

Tvenne ståtliga skepp utrustade han åt Olof. Och genast drog denne ut glad i hågen och styrde sin kosa mot Sverige. Dit ville han för att hämnas sin faders död.

Men Rane följde sin fosterbroders unge son på färden och var honom alltid en god vän och rådgifvare.

I den svenska skärgården utanför Södermanland kämpade Olof sin första strid. Här öfvervann han några tappra vikingar, hvars höfding hette Sote.

Denna stridsplats fick därefter namnet Sotskär.

Sedan seglade Olof in i Mälaren och härjade på dess stränder, ända tills hösten inbröt. Då först vände han sina skepp åter mot Norrström och ämnade sig ut i hafvet igen.

Men nu möttes Olof af ett besvärligt hinder. Svenske konungen, Olof Skötkonung, hade låtit tillspärra Norrström, så att ingen båt kunde komma igenom den. Tvärt öfver strömmen hade han spämt järnkedjor och sedan

låt it fylla dem med stockar och stenar. Han hade också ditsändt krigsfolk för att bevaka den.

Norrström var på denna tid Mälarens enda utlopp. Olof Skötkonung menade därför, att han nu hade lyckats stänga in Olof digre, så att han och hans folk komme att frysa ihjäl under vintern. Men Olof digre var ej lätt att fånga.

Sagan berättar, att Olof Haraldsson blef mäktig bestört, då han fann sig vara instängd och såg allt det svenska krigsfolket men att han hastigt uttänkte en räddningsplan. Han föll på det rådet att låta sitt folk en natt genomgräfvat ett smalt näs mellan Mälaren och hafvet. Och då detta var gjordt, lät han taga alla styren af sina skepp och seglade sedan med strykande vind genom det nybildade sundet ut i hafvet, innan det svenska krigsfolket hunnit märka det.

Huruvida denna berättelse är fullt sann, vet man ej. Men att Olof efter sina härjningar på Mälarens stränder drog till Gotland, lär vara visst. Här redde han sig också till att härja. Men då sände gotlänningarne emot honom några af sina förnämligaste män för att erbjuda honom en årlig skatt af landet, om han ville lämna det i fred. Olof mottog tillbudet och stannade denna vinter med fred på Gotland.

De fem följande åren tillbragte Olof också på vikingatåg, dels i Östersjön och dels i Nordsjön. Öfverallt vann han segrar och rikt byte.

Såsom anförare för anglosaxarne försvarade han en vår London mot danskarne. Sedan för han vida omkring i landet och tog skatt af folket. Där skatt vägrades honom, härjade han.

Från England ämnade sig Olof till det heliga landet. Men på vägen dit låg han stilla några dagar vid franska kusten och bidade vind.

Här hade Olof en märkvärdig dröm. Han tyckte, att en skön men fruktansvärd man kom till honom och sade: »Far ej dit, du nu ärnar dig, utan vänd åter till ditt land, ty du skall varda konung öfver Norge.»

I följd af denna dröm slog Olof resan till det heliga landet ur hågen och beslöt att återvända till Norge.

På hemvägen började Olof härja på de franska kusterna. En jarl i Normandie, hvilken var ättling af Gånge-Rolf, begaf sig då till Olof, hälsade honom som en välkommen landsman och inbjöd honom till ett besök i Normandie.

Olof mottog inbjudningen och stannade med fred i Normandie öfver vintern.

Det berättas, att Olofs dop blef stadfästadt denna vinter af en fransk biskop och att Olof efter den dagen fick stor nitälskan för den kristna läran.

Olof återkommer till Norge.

På våren 1014 rustade Olof sina skepp, hvilka nu voro både många och präktiga, och styrde mot Norge.

Efter en mycket stormig färd, lade han först till vid en liten ö på norska kusten. Då han här steg i land, stapplade han och föll ned på knä i sanden. »Åj», ropade han, »nu föll jag!» Men Rane sade: »Nej, Olof, du föll icke. Du tog i stället fotfäste här i landet.»

Olof log och sade: »Må det varda som Gud vill!»

Snart gick Olof åter ombord och seglade till Ulfvesund. Här sporde han, att Erik jarls son Håkan var på väg med en flotta till Svinesund. Olof skyndade då före dit med sina skepp. Några af dessa lade han på den

ena sidan af sundet, några på den andra. Sedan spände han en järnkedja mellan skeppen. Men denna låg under vattnet, så att den ej syntes.

Då nu Håkan med sina skepp kom seglande öfver järnkedjan, lät Olof sitt folk hastigt draga till den, så att Håkans skepp kantrade. Håkan själf blef tillfångatagen tillika med en stor hop af sina män samt förd till Olof Haraldssons skepp.

När Olof såg, hur fager Håkan var med det långa, guldgula håret, som föll ned öfver hans axlar, och det gyllene smycket, som prydde hans hufvud, utbröt han: »Sant är det, som säges om dig och din släkt, att I ären sköna att skåda men att lyckan ändå vänder sig bort ifrån eder.»

»Icke är det någon olycka, som nu har händt oss», svarade Håkan. »Det har alltid varit så här i landet, att än den ene, än den andre har spelat herre. Jag är ju ännu nästan i mina barnaår, och jag var nu oberedd på att möta svekfulla fiender. Intet hindrar, att jag har bättre lycka en annan gång.»

»Men hvad vill du nu gifva mig», sporde Olof, »för att jag skall återgifva dig friheten och låta dig oskadd draga, hvarthän dig lyster?»

Håkan frågade, hvad Olof fordrade.

»Intet annat», sade Olof, »än att du afsäger dig herradömet öfver Norge samt svär, att du från denna dag aldrig mer skall strida mot mig.»

Då gick Håkan ed på att han aldrig med väpnad hand skulle försvara Norge mot Olof och ej heller söka att vinna det från honom.

Olof frigaf nu sin fånge, och denne begaf sig till England, där hans morbroder konung Knut då regerade.

Knut mottog sin systerson på det vänskapligaste och gaf honom stora förläningar i sitt rike.

Olof Haraldsson började nu öppet visa sin afsikt att blifva konung i Norge. I flera trakter stämde han bönderna till ting för att af dem blifva erkänd. En del af dessa fogade sig efter hans vilja och utropade honom till konung. Men andra satte sig på det kraftigaste till motvärn.

Olof beslöt nu att, innan han företog något vidare, resa till sin moder och styffader för att af dem få råd och hjälp.

Tidigt en höstmorgon, då Åsta, omgifven af sina tjänstekvinnor, satt vid sitt arbete, inträdde en af gårdens drängar och ropade, att Olof Haraldsson med ett stort följe nu var i antågande.

Åsta stod strax upp och bjöd sina tjänare, män och kvinnor att på det bästa ordna allt för hennes sons värdiga mottagande.

Fyra tjänstekvinnor skulle hänga upp väggbonaderna och två lägga dynor på bänkarna. Två karlar blefvo utsedda att breda ny halm på golfvet, andra två att iordningställa skänken och dryckeskärnen. Två satte fram borden, två buro in maten och två styrde med ölet. Fyra män utsändes att bjuda gäster till välkomstgillet, en åt öster, en åt väster, en åt norr och en åt söder. Alla karlar och kvinnor, som funnos på gården, tillsades att kläda sig i högtidskläder. De, som ej hade några, fingo låna sådana af Åsta. Och själf klädde sig Åsta i sin prydligaste skrud.

Det var på den tiden af året, då skörden inbärgades. De flesta af husdrängarne voro på åkern. Somliga skuro kornet, och somliga bundo det. Några körde in det, och andra lade det i ladorna.

Själf ledde Sigurd Syr arbetet. Än syntes han bland folket på åkern, än bland dem, som voro i ladorna. Och öfverallt var det han, som styrde och ställde.

Klädd var kung Sigurd på bondevis i en blå rock, blåa strumpor och höga skor, tillbundna om benen. Öfver rocken bar han en grå kappa, och en vid grå hatt hade han på hufvudet.

Blott i ett fall var han olik en vanlig bonde, han bar alltid flor för ansiktet, då han var ute på åker och äng.

Bäst som konungen gick så i sitt arbete, kommo tvenne tjänare med det budet från drottningen, att han skyndsamt skulle begifva sig hem för att mottaga hennes son, konung Olof, som nu åter drog in i hans hus. Sigurds kungliga skrud buro sändemännen med. Och tvenne andra tjänare ledde till honom hans häst med den gyllene sadeln och det af äkta stenar gnistrande betslet.

Konung Sigurd tillsade nu trettio af sina förnämsta drängar att ikläda sig sina bästa kläder, rusta sina hästar och sedan rida bredvid honom såsom hirdmän, då han för att möta sin styfson.

Därefter satte konungen sig ned på marken och pådrog sig sina karduanstöflar och spände på dem gyllene sporrar. Sedan tog han af sig sin gråa kappa och sina blåa kläder, iförde sig en präktig silkesskrud och hängde däröfver en purpurröd kappa. På hufvudet satte han sin förgyllda hjälm, omgjordade sig med sitt svärd och steg upp på en ståtlig gångare, som bar ett schabrak af glänsande guldtyg.

Då Sigurd så rustad red in på gården, såg han Olofs märke närma sig. Strax efter märket red Olof, åtföljd af ett hundra tjugu väl rustade män.

Sigurd Syr red emot sin styfson, hälsade honom höfviskt och bjöd honom att stiga in och deltaga i det gille, som honom till ära var tillståndt.

Åsta mottog också sin son ute på gården. Ömt kysste hon honom och bad honom stanna länge hos henne.

»Allt, hvad vårt hus förmår, och allt, hvad jag kan åstadkomma, står till din tjänst, min son», sade hon. Därvid tog hon honom i handen och ledde honom in i salen, där ett särskildt högsäte var uppsatt för honom.

Sigurd Syr befallde några af sina män att ansvara för de främmandes kläder, andra tillsades att taga sig an deras hästar, så att dessa finge både foder och skötsel. Därefter steg han själf in i salen och intog sitt vanliga högsäte.

Nu hölls välkomstgillet. Och aldrig hade någon varit med om ett dräpligare gästbud än det, som drottning Åsta nu hade tillställt för sin son.

Konung Olof stannade en tid i Sigurd Syrs hus, och präktigt bespisades han af sin moder, den ena dagen med kött och öl, den andra med fisk och mjölk.

Men snart tröttnade Olof att sitta hemma och föra ett dådlöst lif. Han trängtade efter att få arbeta för sin plan att blifva Norges konung.

En dag inbjöd han till sin kammare sin styffader, sin moder och sin rådgifvare Rane till en förtrolig rådsläpning.

»Eder är kunnigt», sade han, »att jag hittills haft till uppehälle, hvad jag och mina män vunnit i härnad. Från mången saklös man i främmande land hafva vi tagit både gods och lif. Och härunder hafva utländska herrar rådt och råda ännu öfver de trakter, som min fader ägde, och hans fader före honom. Härmed kan jag ingalunda låta mig nöja; utan vill jag nu yppa för eder, hvad jag länge haft i sinnet, nämligen det, att jag med svärdet i handen skall utkräfva mitt fädernearf och sedan med samma svärd befria Harald Hårfagers rike från främmande öfvermakt.

Jag väntar nu af dig, Sigurd styffader, och af andra mäktiga män i landet, att I härvid viljen bistå mig. Om

I visen någon mandom i denna sak, så menar jag, att allmogen skulle lita sig till eder och att det skulle varda den kärt att komma ifrån trälldomen under utländska höfdingar.

Men säg mig nu, Sigurd styffader, du, som är aktad att vara Norges klokaste man, hur jag bör gå till väga i denna sak.»

Härpå svarade Sigurd Syr: »Stora ting har du i sinnet, Olof Haraldsson, och mig tycks, att du visar dig mera ärelysten än klok. Men du har alltifrån barn-domen städse varit mera djärf och stormodig än jag. Därför lönar det sig föga för mig att afråda dig från det, som du satt dig före. Rätt gjorde du dock, att du lät mig veta din afsikt, innan du högljudt bar fram den inför bönderna här. Jag lofvar nu att söka verka för dig hos mäktiga män i landet. Och om dessa gå in på att sluta sig till dig, så må du sedan förfoga öfver mitt gods dig till tjänst. Starka stöttor behöfver du att sätta emot två stora konungars makt. Det synes mig dock ej otroligt, att du får godt om folk, ty allmogen fikar gärna efter det, som är nytt. Så var det, då Olof Tryggvesson gjorde sig till herre i Norge. Men icke fick han länge glädja sig öfver sin makt.»

Nu tog Åsta till ordet och sade:

»Ju större din framgång är, min son, dess gladare är din moder. Icke vill jag spara något af det jag själf förfogar öfver utan lämnar gärna allt för att befrämja dina planer. Jag vill hellre, att du skall blifva konung i Norge, äfven om du skulle dö lika tidigt som Olof Tryggvesson, än att du skall blifva en lika obetydlig konung som Sigurd Syr.»

Härmed slutade rådplägningen.

Konung Sigurd Syr sammankallade nu till ett möte alla stormän, som funnos i trakten vida omkring. Inför

dessa rosade han sin styfsons mod och tapperhet, uppräknade de många storverk, han hade åstadkommit på sina härfärder och bad dem vara Olof behjälpliga att befria landet från danskarnes och svenskarnes välde.

Olof var med på mötet. Och innan detta upplöstes, hade de flesta stormännen ingått förbund med honom och äfven bekräftat detta med ed. Olof å sin sida lofvade stormännen sin fulla vänskap, om han blefve konung öfver Norge.

Olof Haraldsson blir konung i Norge.

Sedan Olof var säker på att han hade stormännen på sin sida, talade han till bönderna på allmänt ting och sade, att han ville befria landet från främmande höfdingar och sedan manligen värja det, om de ville taga honom till konung.

Därefter stodo stormännen upp, den ene efter den andre, och talade godt om Olof inför folket. Gärna trodde bönderna stormännens ord.

Tinget slutade med att folket tilldömde Olof landet och gaf honom konunganamn. Detta skedde år 1015.

Det första Olof nu hade att göra var att öfvervinna Sven Håkansson, som var den svenske konungens jarl i Norge.

Olof, som visste, att Sven var på sin gård i Trondhjemsbygden för att fira julen, ärnade där öfverfalla honom. Han smög sig därför med en här på öde stigar hemligen mot Trondhjemsfjorden, där hans skepp lågo. Men Einar Tambaskälffver, som delade makten med Sven jarl, upptäckte Olofs plan och skyndade att varna Sven för den hotande faran.

Samma natt rodde Sven bort från sin gård. Men innan han nådde fjordens utlopp, såg han i daggryningen Olofs flotta närma sig.

Sven styrde nu skyndsamt till närmaste strand. Där nedhögg han en mängd träd och satte ned dem i sanden omkring skeppen, så att dessa icke syntes. SjälF gömde han sig bakom buskarna. Och lugnt seglade Olofs flotta förbi, utan att någon märkte Svens skepp.

Då Olof ej fann Sven jarl på hans gård, seglade han till Nidaros, där han firade julen och sedan stannade öfver vintern.

Sven och Einar TambaskälFver samlade under tiden en här för att anfalla Olof. Och Olof rustade sig också till strid.

Palmsöndagen 1016 möttes härarna.

Olof höll ett kort tal till sina män och bad dem spara sina kastvapen, tills jarlens män hade gjort sig af med sina.

Därefter höll Olof mässa och blåste sedan till strid.

Svens flotta var dubbelt så stor som Olofs. Men mot Einar TambaskälFvers råd, började Sven anfallet med sina kastspjut. Dessa togo snart slut. Men Olof hade sina kvar. Och inom kort blefvo alla Svens skepp af-röjda.

Sven jarl själf undkom, så ock Einar TambaskälFver. Sven drog till Sverige för att af svenske konungen få hjälp mot Olof men afled samma vår.

Olof Haraldsson var nu konung öfver Norges rike.

Olofs strid mot hedendomen.

Sexton år voro nu gångna, sedan Olof Tryggvesson försvann i vågorna.

Under denna tid hade Norges styresmän intet gjort för att vidmakthålla eller utbreda den kristna läran. Många, som blifvit döpta under Olof Tryggvessons tid, hade därför åter börjat tillbedja sina gamla gudar.

I likhet med Olof Tryggvesson beslöt nu Olof Haraldsson att först och främst söka göra Norge till ett kristet land. Men härvid gick han ingalunda skonsamt till väga. Själf reste han flitigt omkring i landet och bjöd folket att antaga kristendomen. Om någon då nekade att taga dopet eller att i öfrigt rätta sig efter Olofs bud, så straffades dessa på det hårdaste. Några visade han bort ur landet, på andra lät han utsticka ögonen eller afhugga händer eller fötter. Andra lät han dräpa.

Af fruktan för dessa grymma straff antog det ena tingslaget efter det andra den kristna läran.

Men tronderna ingingo förbund med hvarandra, att de hellre skulle strida mot konungen än öfvergifva sin gamla tro. Fastän de flesta af dem blifvit döpta under Olof Tryggvessons dagar, tillbådo de ännu sina afgudar och blotade lika flitigt som före sitt dop. Men i stor hemlighet höllo de sina blotfester.

Ryktet om trondernas blotande nådde dock snart till konungen. Han sände då efter några af deras förnämsta bönder och sporde dem, hvad detta rykte mände betyda. Den mäktigaste bland dem, Ölve på Egg, svarade på de öfriga böndernas vägnar, att ryktet ej var sant. De hade endast haft julgillen och gästabud för vänner och fränder, påstod han.

Ölve, som var en talför man, lade sina ord så, att konungen trodde, hvad han sade, och lät bönderna resa hem igen.

Men en kort tid därefter fick konungen åter höra, att tronderna hade blotat. Äfven nu sände han efter Ölve och sporde honom om ryktet var sant. Och äfven nu nekade Ölve därtill.

Denna gång trodde dock ej konungen fullt på hans ord. Han befallde därför sin gårdsfogde Tore att taga reda på saken och sedan säga honom sanningen.

Genom Tore fick konungen nu veta, att en blotfest just då skulle hållas på Mären samt att Ölve på Egg skulle förestå den.

Med fem skepp och tre hundra sextio man drog konungen då till Mären. Och med stor förbittring fann han, att det var så, som Tore hade sagt.

Han lät nu sina män omringa afgudahuset. Därefter dräptes först Ölve på Egg och sedan flera af dennes vänner. Somliga af de öfriga bönderna blefvo fängslade och andra drifna på flykten.

Den tillagade gästbudskosten lät konungen fördela bland sina män, likasom alla högtidskläder och andra präktiga saker, som voro ditförda för festens skull.

Då detta var gjordt, lät konungen sammankalla bönderna till ting och befallde dem att antaga kristna läran. Tronderna voro nu så skrämde och så illa åtgångna, att de ej vågade sätta sig till motvärn, utan Trondhjemsbygden blef efter denna dag räknad som kristet land.

Följande sommar ämnade sig Olof till Gudbrandsdalen för att äfven där införa kristendomen. Den mäktigaste mannen i denna bygd hette Dale-Gudbrand. Då han hörde, att konungen ärnade sig dit, sammankallade

han bönderna till ting och talade till dem om konungens ärende:

»Jag har hört omtalas», sade han, »att konung Olof kommer hit för att bryta sönder våra gudabilder och bjuda oss en annan tro. Han säger, att hans gud är större och mäktigare än våra gudar. Det är förunderligt, att jorden ej remnar under hans fötter vid sådant tal. Men jag tänker, att om vi bära ut vår mäktige gud Tor ur hans präktiga hus, så skola Olof och hans män blifva slagna med förfäran. Och till intet skall deras egen gud vardas.»

Vid detta modiga tal ropade bönderna, att Olof ej skulle komma lefvande därifrån, om han dristade säga något mot Tor.

Sedan beslöto de att med svärdet i handen möta konungen, så att han ej skulle våga komma till dem.

Dale-Gudbrands unge son, en adertonårig yngling vid namn Alf, anförde den bondehär, som drog ut mot konungen.

När konungen och hans följe på vägen mötte bondehären, trädde han fram till Alf och sporde, om han och hans män nu voro färdiga att låta sig döpas.

»Annat skall du få att göra i dag än att håna oss», svarade en modig bonde. Härvid uppgåfvo de alla stridsrop och slog på sina sköldar.

Men då konungens män nu började använda sina kastspjut, blefvo bönderna så förfärade, att de alla togo till flykten.

Alf blef tillfångatagen. Men följande dag sändes han tillbaka till sin fader med den hälsningen, att konungen snart skulle komma efter.

Då Alf omtalade, hur striden mot konungen hade lyktat, sade hans fader: »En neslig färd har du gjort. Det var i en olycklig stund du drog från hemmet. Längre skall denna skam vidlåda dig.»

Följande natt drömde Gudbrand, att en ljus, förskräcklig man kom till honom och sade, att en stor olycka skulle drabba honom, om han vågade sätta sig upp emot konungen. Han själf skulle då först blifva dräpt och sedan alla hans män. Och korpar och ulfvar skulle sönderslita deras lik.

Näst Dale-Gudbrand var en bonde vid namn Tord Istermage den mäktigaste man i bygden. För honom berättade Gudbrand sin dröm. Tord sade, att han hade haft alldeles samma dröm. Och de båda stormännen kommo då öfverens om att det vore klokast att underhandla med konungen.

De sände därför några män med det bud till konungen, att de med fred ville möta honom på tinget och där höra, hvad han hade att säga dem.

Konungen sammankallade då tinget, och bönderna infunno sig mangrant.

När alla voro samlade, stod konungen upp och talade om att stora skaror af norrmän hade nedbrutit sina gudahus och sönderslagit sina afgudar, emedan de nu hade antagit tron på den ende sanne Guden, som skapat himmel och jord. Och konungen bjöd detta tingslag att också antaga samma tro.

Då stod Dale-Gudbrand upp och sade: »Vi veta ej, hvem det är, som du kallar gud, då ingen kan vare sig höra eller se honom. Icke kunna vi bedja den om hjälp, som vi hvarken se eller känna. Men vi hafva själfva en gud, som vi hvarje dag kunna se. Han är ej ute i dag, eftersom det regnar. Men jag tror, att om I en gång fån skåda honom, så skolen I blifva storligen förfärade, ty så väldig är han. Men om det nu är så, att din gud förmår något, så bed honom, att han lagar så, att det nästa dag är mulet men att intet regn kommer ned.»

Härmed upplöstes tinget. Och Gudbrand gaf Olof sin son Alf som gisslan, eller pant, på att de med fred skulle mötas på tinget äfven följande dag.

På aftonen talade konungen med Alf och frågade honom, hur deras gud såg ut och hvad de kallade honom.

»Tor heter han», sade Alf, »och lik Tor är han, stark och fet med en stor hammare i handen. Han står på en fotställning, då han är inne, och på en hög, då han är ute. Med guld och silfver är han prydd. Och hvarje dag får han fem kakor bröd med kött till.»

Nästa natt låg Olof vaken och bad, att Gud följande dag måtte göra himmeln mulen men hindra regnet att komma ned.

Och det vardt så. Himmeln var mulen hela dagen, men intet regn kom.

Strax på morgonen lät konungen hålla mäsas, och från mässan gick han till tinget, där folket redan var församladt.

Biskop Sigurd, som åtföljde konungen, trädde först fram i full skrud och talade till folket om Kristus och om hans gudomliga gärningar.

När biskopen hade slutat tala, steg Tord Istermage fram och sade: »Märkvärdiga ting har han omtalat, mannen med den granna stafven i handen. Och eftersom han nu påstår, att hans gud kan göra allt, hvad han vill, så bed honom styra med vädret i morgon också. Vi vilja då hafva solsken, och få vi det, så skolen I få se på något märkvärdigt. I dag vilja vi ej svara på edert tal, men i morgon skolen I få besked.»

Äfven denna natt vakade Olof och bad till Gud om vackert väder.

Då konungen tidigt på morgonen infann sig på tinget, fick han se bönderna komma bärande ett stort beläte, prydt med guld och silfver. Detta var Tors bild. Var-

samt nedsatte de den på en upphöjning af marken. Med djupaste vördnad bugade sig alla bönderna. Och Gudbrand vände sig till konungen och sade:

»Hvar är nu *din* gud, konung? Jag tänker, att han ej bär sitt hufvud mycket högt i dag. Du och mannen med den granna stafven torden ej heller vara så säkra på er sak nu, då vår gud är kommen och står här och betraktar er med stränga blickar. Det märks, att I redan ären så fulla af ängslan, att I näppeligen dristen att slå upp edra ögon. Mig tyckes det vara underligt, att vår stränge gud skonat er så länge. Men han väntar väl, att I skolen varda ödmjuka och börja tillbedja honom.»

Härpå svarade Olof: »*Mig* tycks det underligt, att I viljen skrämma oss för en gud, som är både döf och blind och som ej af sig själf kan röra sig utan måste blifva buren. Jag anar, att någon olycka snart skall hända honom; ty se, här kommer vår Gud med ett klart skinnande ljus!» Härvid pekade Olof mot himmeln, där solen just nu gick upp. Och alla bönderna vände också sina blickar mot solen. I detsamma slog en af konungens män till bilden med en klubba, så kraftigt, att den föll i stycken. Och ur det ihåliga belätet framkröp en mängd ormar, paddor och råttor, som där hade haft sina bon.

Nu blefvo bönderna förfärade och flydde genast till sina båtar. Men uti dessa hade Olof låtit borra hål, så att de ej kunde användas. De sökte då sina hästar för att på dem komma undan. Men dem hade Olof låtit föra bort.

Bönderna måste således stanna vid tingsplatsen och där mottaga sin dom. Denna lydde, att de antingen skulle antaga kristna läran eller också strida mot konungen och hans män.

Efter någon besinning tog då Gudbrand till ordet och sade: »Som vi hafva funnit, att vår gud Tor ej är

så mycket värd, som vi hafva trott, hafva vi bönder nu beslutat att, honom till straff, skilja oss vid honom och i stället taga de kristnas gud till vår gud.

Och härmed hade nu äfven denna bygd antagit den kristna läran.

Sedan Olof Haraldsson på detta sätt hade infört kristendomen i landet, sökte han också med stort nit att underhålla den. Han lät bygga en mängd kyrkor och utgaf kristna lagar och förordningar samt tillsatte biskopar och andra präster, som vakade öfver att de nya påbuden blefvo hållna.

Flera af Norges stormän deltog med mycken ifver i kyrkobyggandet. Härtill uppmuntrades de af prästerna genom det löftet, att hvar och en, som byggde en kyrka, skulle få taga med sig till himmeln lika många, som fingor rum i den kyrka, han hade uppfört.

Längre fram i denna saga få vi höra, att Olof efter sin död blef kallad Olof den helige. Under flera århundraden benämndes de lagar, han införde: Olof den heliges lagar. Och hvarje norsk konung under denna tid gick vid sin tronbestigning ed på att han skulle hålla de lagar, Olof den helige hade gifvit landet.

Men under sin lifstid var Olof ej högt aktad för sin helighet. Många hatade honom för hans våldsamma sätt att införa den kristna läran. Och många voro af andra skäl hans fiender.

Olof Haraldssons oenighet med Olof Skötkonung.

Väl visste Olof Skötkonung, att han ej längre hade kvar sin del i Norge, men ändå ditsände han tvenne män att som vanligt uppbära hans skatt.

I stränga ord befallde Olof Haraldsson de svenska sändemännen att vända om hem igen. De skulle påminna den svenske konungen, sade han, att han ej hade rätt att fordra skatt i en annans land.

Men den ene af sändemännen aktade ej på Olof Haraldssons ord utan reste omkring i östra Norge för att upptaga skatt åt dess förre konung, Olof Skötkonung.

Då Olof Haraldsson fick veta detta, blef han så vred, att han lät upphänga de båda svenska sändemännen i en galge.

Den svenske konungen, som förut hatade Olof för hans beteende mot hans svåger, Syen jarl, blef nu än mer förbittrad.

Med djupt förakt talade han om Olof Haraldsson, som han därefter städse benämnde Olof digre, eller den tjocke mannen. Och han svor, att Olof digre dyrt skulle få plikta för det onda, han hade gjort honom.

Stor ovänskap rådde sedan mellan de båda konungarne. Jämt oroade de hvarandra med plundringar och strider på gränsen mellan Norge och Sverige. Båda dessa riken ledo skada häraf. Och gränsboarne längtade mycket efter att konungarne skulle sluta fred. Olof Haraldssons närmaste män beslöto också att söka förmå sin konung att underhandla om fred.

På sin kungsgård i Nidaros satt konungen en dag i sitt högsäte. Detta var uppfördt midt i salen. På den ena sidan hade hans förnämste rådgifvare, biskop Grimkel, samt andra präster sina säten. Och midt emot konungen satt hans stallare,¹ Björn. I salen voro dessutom sextio hirdmän och trettio gäster.

Eldar voro upptända, och dryckeshornen gingo flitigt omkring i laget.

¹ Stallmästare, sedermera marsk.

Då stämningen var som gladast, steg Björn stallare dristigt fram till konungen och sade:

»Säg oss nu, herre konung, hvad du ämnar göra för att få slut på den ofrid, som råder mellan dig och sveakonungen! Oss, dina vänner, synes, att bäst vore, om du sände till Olof Skötkonung någon förständig man, som kunde underhandla med honom om förlikning.»

Härvid gåfvo alla männen i salen med stort sorl till känna sitt bifall.

Konungen svarade: »Det råd du, Björn stallare, här gifvit, må du själf ansvara för. Du må blifva den man, som företager sändefärden till min fiende Olof Skötkonung. Visar det sig, att rådet är godt, så har du heder däraf. Men länder det till ondt, så må du skylla dig själf.»

Därefter steg konungen upp och gick till kyrkan, där han lät sjunga mässan för sig.

Men Björn stallare var ej glad öfver det uppdrag han fått. Han gick till en vän vid namn Hjalte och klagade sin nöd för honom. »Denna sändning skall bringa mig fördärf», sade han, »om jag ensam skall företaga den.»

Hjalte erbjöd sig då att följa Björn på den farliga färden.

När konungen sporde detta, sade han: »Förbättra månede det saken, att Hjalte far med, ty ofta har jag rönt, att han har lyekan med sig.»

Nu meddelade konungen sändemännen det bud, de skulle bringa Olof Skötkonung: »Sägen sveakonungen», sade han, »att jag vill ingå förlikning med honom på det villkor, att gränsen mellan våra riken blir densamma som i Olof Tryggvessons dagar. Och sägen honom också, att jag till befastande af freden begär hans dotter Ingegärd till äkta.»

Därmed begåfvo sig de båda sändemännen af till Sverige.

Först foro de till Västergötland och besökte där Ragnvald jarl, som redan hade ingått förlikning med

Olof Haraldsson och nu var hans vän. Ragnvald jarl rådde dem att själfva framlägga sitt ärende för konungen. »Men därest konungen ej vill gå in på Olof Haraldssons förslag», sade han, »så vill jag följa eder till allshärjar-tinget i Upsala och där söka befrämja eder sak.»

Björn stallare och Hjalte reste nu till sveakonungens gård. Hjalte talade först med prinsessan Ingegärd. Storligen prisade han inför henne sin konungs dygder och stora anseende och frågade henne sedan, hvad hon skulle svara, om norske konungen begärde henne till maka.

Ingegärd rodnade och sade, att om Olof Haraldsson verkligen vore sådan, som Hjalte hade beskrifvit honom, så kunde hon ju ej önska sig en dråpligare man. Men ej trodde hon, att hennes fader någonsin skulle gå in på att taga Norges konung till måg. Några dagar därefter trädde Hjalte inför Olof Skötkonung och framförde budet från sin konung.

Olof Skötkonung var denna dag så upprymd och glad till sinnes, att han ej vredgades på Hjalte. Men strängt tillsade han honom att aldrig mer inför honom tala om denna sak.

Ingegärd gick nu själf till sin fader och bad honom sluta fred med Norge. Men då vardt konungen vred och sade, att hellre finge allt annat ske, än att han skulle afstå sin del i Norge och därtill sin egen dotter åt den tjocke mannen.

Ingegärd måste gå sin väg med oförrättadt ärende.

Nu reste Hjalte och Björn stallare åter till Ragnvald jarl. Denne följde dem till Upsala, där allshärjar-tinget då hölls. Mycket folk från hela riket var här församladt. På ena sidan satt konung Olof, omgifven af sina män. På den andra Ragnvald jarl och hans huskarlar. Och rundt omkring på högarna och fälten stod allmogen för att höra, hvad som afhandlades.

När flera af konungens ärenden voro afgjorda, steg Björn stallare upp och framförde det bud, han hade från

sin konung till Olof Skötkonung. Men han hade ej hunnit att tala ut, förrän konungen, blek af vrede, röt till honom, att han skulle tiga. Han kunde ej lyssna till detta fåfänga prat, sade han.

Björn måste då tystna. Men Ragnvald jarl tog i stället till ordet. Han tog vid, där Björn hade slutat, och framförde sålunda Olof Haraldssons frieri till prinsessan Ingegärd. Sedan omtalade han, att västgötarne redan hade slutit fred med Norge. »Och landets öfriga inbyggare vänta nu, att äfven de skola med fred få bo i sina bygder», tillade han.

Då jarlen hade slutat, stod konungen åter upp och svarade häftigt på hans tal. Det var förräderi af jarlen, menade han, att han, sin konung oåtspord, hade slutit fred med Olof digre. Det vore ej obilligt, tillade han, om jarlen för detta tilltag blefve drifven ur landet.

Konungen slutade sitt tal med många smädelser öfver Olof Haraldsson. Därpå satte han sig ned, och det blef tyst en stund.

Men nu uppstod en man, benämnd Torgny lagman, som var en af Sveriges mäktigaste män. Han förde böndernas talan och bad konungen på deras vägnar, att han ofördröjligen måtte sluta fred med sina grannar i väster. Han slutade sitt tal med de orden, att, om konungen ej i denna sak ville följa visa mäns råd, så skulle bönderna dräpa honom, liksom de förr hade gjort med uppblåsta och högfärdiga konungar.

Från folket hördes härvid ett så hotande gny, att konungen blef förfärad och svarade, att han ville samtycka till sitt folks önsknningar, såsom Svea konungar hade gjort före honom.

Nu afstannade sorlet, och sändemännen fingo det besked med sig till sin konung, att Olof ville ingå förlikning med honom samt gifva honom sin dotter Ingegärd till äkta.

När Björn stallare och Hjalte meddelade Ingegärd konungens svar, blef hon hjärtligt glad och sände med dem som gåfva till sin brudgum guldstickade kläder samt ett kostbart silkesskärp.

Följande vår for Olof Haraldsson till norska gränsen för att där möta sin brud. Men dag efter dag gick, utan att Ingegärd hördes af.

När Olof länge förgäfves hade väntat, sände han bud till Ragnvald jarl och frågade, hvad det månne betyda, att prinsessan ej kom till hans möte. »Det betyder», svarade jarlen, »att Olof Skötkonung ämnar bryta sitt löfte till Olof Haraldsson och gifta bort Ingegärd med konung Jaroslav i Gårdarike. Men hos mig fostras en annan af konungens döttrar vid namn Astrid, hvilken är lika fager som Ingegärd och därtill mild och förståndig. Henne kan norske konungen taga till brud i stället för hennes syster.»

Konung Olof gick in på förslaget. Och Ragnvald förde Astrid till gränsen och gaf henne till maka åt Olof Haraldsson utan att därom tillfråga hennes fader.

Olof Skötkonung blef häröfver så vred, att han hotade att dräpa Ragnvald jarl. Men jarlen flydde till Gårdarike, till Jaroslav och Ingegärd, och undkom sålunda sin konungs hämnd.

Svenska folket, som var mycket förbittradt öfver konungens trolöshet mot Olof Haraldsson, tvingade konungen att möta sin fiende vid gränsen och med honom ingå förlikning.

Det säges, att Olof Skötkonung vid detta tillfälle visade sig blid och medgörlig men att norske konungen var bister och ordkarg.

Olof Haraldssons strider med sina undersåtar.

Einar Tambaskälver och Erling Skälgsson, hvilka båda hade kämpat mot konungen och sedan varit borta från sitt land, hade nu med konungens tillåtelse återvänt till Norge och där återtagit alla sina förlänningar. Men ej länge var sämjan god mellan konungen och Erling. Denne tog sig så stort välde i landet och visade sig så styf och själfrådig, att konungen började tänka på hur han skulle kunna kväsa hans mod.

En släkting till Erling Skälgsson vid namn Åslak var god vän till konungen. Honom gaf konungen större makt och vidsträcktare förlänningar än Erling hade, på det att Erling skulle få erfara, att han själf ej var den mäktigaste. Men Erling förblef lika själfrådig och ville tvinga äfven Åslak att foga sig efter hans vilja.

Slutligen blef Erling så led och trätosam, att Åslak måste lämna sitt län och taga sin tillflykt till konungen. För honom beklagade han sig öfver Erling Skälgssons stormodiga uppförande och bad om konungens beskydd.

Konungen kallade då Erling till sig och förebrådde honom med stränga ord hans hårda och egenmäktiga beteende mot sina grannar samt hotade att taga makten ifrån honom, om han så missbrukade den.

Erling svarade, att han för konungens vilja gärna ville böja sig men ej för någon annans. Han lofvade dock att ej vidare ofreda sina grannar. Därefter blef han förlik med Åslak, och hvar och en för åter till sina gårdar.

Men Erlings son Skälg gick i tjänst hos konungen och stannade på kungsgården.

Erling Skälgsson hade en systemson vid namn Åsbjörn. Denne fick vid aderton års ålder ett stort arf

efter sin fader. Han började därför att föra mycken ståt i sitt hus. Han höll sig en mängd huskarlar och gjorde ståtliga gästabud flera gånger om året.

Men när någon tid hade gått, kom ett år, då ingen säd växte på Åsbjörns åkrar, ej heller på någon annans där i bygden. Men Åsbjörn hade gammalt korn i sina lador. Han brydde sig därför ej om missväxten.

Äfven följande år var ett nödår. Nu blef det värre för Åsbjörn att reda sig, ty all hans gamla säd var då slut. Men sparsammare vänner och fränder hjälpte honom, så att han äfven detta år kunde föda sina många huskarlar och hålla alla sina gästabud.

Men utsäde kunde Åsbjörn ej skaffa. Alltså fick han ej heller det följande året någon säd. Hans moder bad honom upphöra med gästabuden och minska huskarlarnes antal, men detta råd ville han ej lyssna till. »Hellre drager jag långt bort till andra bygder och skaffar mig korn och malt», sade Åsbjörn.

Och så rustade Åsbjörn ett präktigt skepp och seglade söder ut.

En kväll landade han vid en kungsgård, som hette Agvaldsnäs. Där rådde en mäktig bonde vid namn Tore Säl, som stod högt i konungens gunst. För honom omtalade Åsbjörn, att det var brist på korn och malt i hans bygd och att han därför hade dragit ut för att skaffa sådant från andra trakter.

Tore Säl svarade: »Om detta är ditt ärende, så kan du så godt strax vända om hem igen, ty konungen har förbjudit oss alla här i södra Norge att sälja säd till nordboar.»

Men icke var Åsbjörn hågad att strax vända om. Han styrde i stället vidare till sin morbroder Erling Skälgsson. Denne tog väl emot sin frände och förplagade honom på bästa sätt.

Åsbjörn omtalade nu för sin morbroder, hvad ärende han hade, och sporde honom, om också han vore förbjuden att sälja sin säd till hvem han ville.

Erling sade, att det var så och att han ej vågade bryta mot konungens bud.

»Jag trodde, att min moders broder var en fri man och ingen konungaträl», sade Åsbjörn.

Erling log och sade, att de nästa dag skulle tala vidare om denna sak.

Följande morgon sade Erling till Åsbjörn: »Mina trälrar hafva säd att sälja. Af dem må du köpa både korn och malt. De stå ej under konungens lagar utan hafva endast mig att lyda.»

Erlings trälrar lastade nu Åsbjörns skepp med korn och malt. Därefter skildes Åsbjörn i stor kärlek från sin morbroder och seglade åter till Agvaldsnäs, där han i skymningen lade till för att hvila öfver natten.

På kvällen fick Tore Säl veta, att Åsbjörn hade lagt till vid stranden med en lastad båt, och strax förstod Tore, att Åsbjörn hade säd ombord.

Åtföljd af sextio huskarlar, gick Tore Säl följande morgon ned till stranden och sporde Åsbjörn, hvad han hade lastat sin båt med.

»Med korn och malt», svarade Åsbjörn.

»Erling Skälgsson är sig lik», sade Tore, »föga aktar han konungens bud.»

»Du dömer för hastigt», sade Åsbjörn, »det är af hans trälrar, jag köpt säden.»

Men Tore menade, att han väl kände till dylika knep.

Därpå befallde han Åsbjörn med barsk stämman att genast gå i land med sina män. »Eljest kasta vi eder öfver bord», sade han, »ty det lyster oss ej att trängas med eder, under det att vi aflasta ditt skepp.»

Åsbjörn hade blott tjugu man med sig. Han vågade därför ej sätta sig upp mot Tore Säl och hans sextio utan måste från land se på, hur Tore Säl och hans huskarlar afröjde skeppet.

Då detta var gjordt, sade Tore: »Du har ett präktigt segel också, min käre Åsbjörn. Jag tycker, att mitt gamla kan duga åt dig, då du nu seglar med tom båt.» Och därmed tog han Åsbjörns nya segel och gaf honom det gamla i stället.

Med tungt sinne och lätt båt seglade nu Åsbjörn hem igen. Och ej vardt det något gästabad denna vinter på Åsbjörns gård.

Åsbjörn hade en farbroder vid namn Tore Hund. Denne ställde till ett stort julgille och bjöd äfven Åsbjörn och hans moder. Men Åsbjörn var så illa till mods öfver den skymf, han hade lidit, att han ej ville pläga umgänge med någon. Han blef därför hemma.

Tore Hund trodde då, att det var af högfärd Åsbjörn uteblef från julgillet. »Till den rike och mäktige Erling Skälgsson kan han fara», sade han, »men ej till sin ringare farbror. Eller fruktar han kanske», tillade Tore, »att det finns en Tore Säl på hvarje holme.» Häråt skrattade alla gästerna och fortsatte sedan att med spott och spe tala om Åsbjörns olyckliga färd.

När Åsbjörn fick höra detta omtalas, blef han än mera dyster, i hägen. Och storligen började han längta efter våren, ty då ville han draga till Agvaldsnäs och hämnas på Tore Säl.

Redan vid påsktiden rustade Åsbjörn sitt största skepp, bemannade det med nittio beväpnade män och begaf sig af till den ö, på hvilken Agvaldsnäs var beläget. Här lade han till, men sina män befallde han kvarstanna på skeppet, medan han själf gick i land.

Åsbjörn klädde sig nu i torftiga kläder, satte en slokig hatt på hufvudet och tog en båtshake i handen. Men under de trasiga kläderna hängde han ett svärd.

Så rustad, styrde han sina steg mot Agvaldsnäs. Då han kom fram till gården, såg han en mängd tjänare springa om hvarandra, och alla hade de så brådt, att ingen gaf akt på honom. Äntligen fick han af några trälrar höra, att konungen var på gästabud hos Tore Säl och att han just nu satt till bords.

Åsbjörn gick in i förstugan. Dörren stod öppen till matstugan, så att Åsbjörn kunde se både konungen och de öfriga gästerna. Han såg också, att Tore Säl stod framför konungen och berättade något, hvaråt alla skrattade. Åsbjörn började lyssna. Och till sin stora förtrytelse hörde han nu, att Tore Säl höll på att skryta öfver sin bragd att aflasta hans skepp.

»Men hur var Åsbjörn till mods, då du så plundrade honom?» hörde han någon fråga.

»När vi aflastade skeppet, visade han sig tämligen karsk», svarade Tore Säl, »men då vi togo hans segel, satt gråten i halsen på honom.»

»Men nu har gråten gått ur halsen på mig», ropade Åsbjörn, i det han rusade fram till Tore Säl och gaf honom ett så väldigt hugg med sitt svärd, att hans hufvud föll ned på bordet framför konungen och hans kropp under bordet vid konungens fötter.

Konungen teg, som hans sed var, då han vardt vred. Han befallde blott med få ord, att mördaren skulle bindas och sedan dräpas.

När mördaren var bunden, den mördade utburen och borden renade från blodet, steg konungens hirdman, den unge Skälg Erlingsson fram till konungen och bad om nåd för sin frände Åsbjörn. »Skona åtminstone hans lif och lemmar, herre konung», bad Skälg med djup rörelse.

Men konungens svar lydde, att han ej för Skälgs skull kunde bryta norsk lag. Åsbjörns brott var en dödssak. Åsbjörn måste dö.

Skälg lämnade strax stugan, följd af tolf andra män. I förstugan råkade han sin vän Torarin. Honom ålade han att ställa så, att Åsbjörn ej blefve dräpt före söndagen. Därefter begaf han sig skyndsamt till sin fader för att bedja honom rädda Åsbjörns lif.

Konung Olof satt emellertid kvar i Tore Säls stuga, tills natten var kommen. Innan han gick till hvila, frågade han, om dråparen var afdagatagen.

»Herre, vore inte det mord», sade Torarin, »att dräpa någon om natten?»

Konungen svarade: »Dräp honom då i morgon. Men lägg honom till dess i bojer!»

Följande dagen sporde konungen åter, om mördaren var dräpt.

Denna dag var långfredag. Torarin steg fram, bugade sig för konungen och frågade, om ej biskopen hade haft rätt, då han i sin förra predikan sagt, att ingen människa borde döda en annan på vår Frälsares dödsdag.

Konungen sade: »Däri kan du få råda, att mördaren ej i dag blir dräpt. Men med ditt lif ansvarar du för att han ej undkommer.»

Torarin gick nu till den bundne Åsbjörn, tog af honom hans fjättrar och förde honom in i en liten stuga, där han fick mat och dryck.

På påskaftonen, sedan konungen först hade hört mässan och därefter grundligen ätit och druckit, sade han till sina män, att det väl nu vore lägligaste stunden att dräpa Tore Säls baneman. Men i detsamma började ringningen i kyrkklockorna. Helgen skulle ringas in.

Då steg Torarin fram till konungen och sporde, om ej kristen lag förbjöd afrättning under en helg. Borde inte alla, till och med brottslingar, hafva fred under de heliga påskdagarna?

Jo, det medgaf konungen. Och så blef Åsbjörns afrättning än en gång uppskjuten. Påskdagen skriftades Åsbjörn af biskopen och fick af honom tillåtelse att höra mässan.

Åsbjörn fördes då i sina fjättrar till kyrkan men ställdes utanför på kyrkvallen midt emellan sina vaktare.

Just som evangeliet var läst, kommo Erling Skälgsson och hans son i spetsen för en stor skara beväpnade män in på kyrkvallen.

Den bundne Åsbjörn löste de genast ur hans bojor. Därefter uppställde Erling sina män, nihundra på hvarje sida om kyrkvallen. Och själf stod Erling i kyrkdörren, då konungen efter mässan kom ut.

Djupt bugade sig Erling för konungen. Men konungen utropade: »Hvad skall detta betyda, Erling? Vill du störa påskfriden och utmana din konung till strid?»

Erling sade: »Jag vill blott bjuda dig lösen för min systerson Åsbjörn. Bestäm själf, hur stor den skall vara, men skona, Herre, min frände till lif och lem, det råder jag dig. Följer du ej detta råd, så hafva vi två för sista gången mött hvarandra som vänner.»

Både konungen och Erling voro vreda och sade hvarandra många hårda ord. Men biskopen mäklade slutligen fred dem emellan.

Erling erlade lösepenningen, och konungen lofvade skona Åsbjörn till lif och lemmar. Men ej ville han släppa honom ostraffad. »Jag bjuder dig», sade han till Åsbjörn, »att du, till straff för ditt brott, lämnar ditt hem och, i stället för den dräpte Tore Säl, hädanefter förestår min gård här på Agvaldsnäs.»

Åsbjörn svarade, att han skulle lyda konungens befallning, men bad att först få resa hem för att ställa i sitt hus.

Konungen tillstodde honom det, och Åsbjörn reste.

På hemvägen råkade Åsbjörn sin farbroder Tore Hund. För honom omtalade han, hvad som hade hänt. Tore Hund sade, att det vore en skam för hela släkten, om Åsbjörn ginge in på att blifva konungens träl och lika hållen med den lismaren Tore Säl. »Res du hem», tillade han, »och blif som en man, sittande kvar på din gård! Vi, dina vänner, skola värja dig för all fara.»

Åsbjörn lydte sin farbroders råd och stannade på sin gård. Men häröfver blef konungen så förtörnad, att han sände en af sina tjänare att döda Åsbjörn. Då denne en dag var ute på en segelfärd, mötte honom konungens tjänare i sin båt och kastade mot honom ett spjut, som genomborrade hans hjärta, så att han föll död ned i båten.

Med stor prakt lät Åsbjörns moder jorda sin son! Men då gästerna återkommo från grafven, vände hon sig till Tore Hund, lämnade honom ett spjut och sade, att det var detta spjut, som hade genomborrat Åsbjörn, och att hon ville räkna Tore Hund för hvar mans niding, om han ej med samma spjut hämnades hennes sons död.

Olof Haraldsson och Knut den store.

Den mördade Åsbjörns fränder voro både många och mäktiga. Dessa, som redan förut hyst ovilja mot konung Olof, hade nu genom Åsbjörns dråp blifvit än mer förbittrade. Och äfven andra släkter blefvo af dem uppeggade till hat mot konungen.

Många stormän lämnade landet och drogo till konung Knut den store, hvilken vid denna tid var konung öfver Danmark och England.

Väl blefvo dessa män mottagna af Knut. Och öppet talade de inför honom om den ovilja, som rådde i landet mot Olof Haraldsson.

Konung Knut började då tänka på att tiden måhända nu vore inne för honom att göra sig till herre öfver Norge. Först ville han dock söka vinna riket på fredlig väg. Han sände därför bud till Olof Haraldsson och föreslog, att denne skulle lämna riket åt honom men själf sitta kvar som hans jarl och betala konungen skatt, såsom jarlar pläga.

Olof svarade: »Hälsen eder konung från mig, att jag med udd och egg ämnar värja Norge, så länge mina lifsdagar räcka, samt att jag aldrig ämnar utbetala skatt vare sig till honom eller någon annan.»

När sändemännen framförde Olofs svar, log Knut och sade, att det ej torde blifva så lätt för Olof att värja sitt land.

Därefter började Knut samla sin här för att draga till Norge, där han redan genom gåfvor och penningar hade vunnit många för sig och sin sak.

Då konung Olof sporde, att konung Knut rustade sig till strid, sökte äfven han att samla en här för att värja sitt land. Men ej många ville följa honom.

Konung Olof märkte väl, att landet med svek var draget ifrån honom.

Med några få skepp drog Olof till västliga Norge. Han ville försöka att där vinna anhängare. Därunder kom han i strid med Erling Skälgsson. Denne hade dragit ut med en flotta för att som fiende möta Olof Haraldsson. Det skepp, han själf styrde, hade då kommit före hans öfriga. Detta skepp blef öfverrumpladt af Olof

och genast afröjdt. Hvar enda man blef dräpt utom den gamle Erling själf. Han försvarade sig så tappert, att ingen kunde minnas, att en ensam man så länge hade värt sig mot många.

Då nu Erling likvisst var i Olofs våld, gick Olof till honom och sade: »Du har vänt ditt ansikte mot oss i dag, Erling.» Erling svarade: »Ansikte mot ansikte pläga örnar klösas.»

Nu sporde konungen Erling, om han ville mottaga nåd.

»Det vill jag», svarade Erling, i det han tog hjälmen af hufvudet och nedlade svärd och sköld.

Men konungen sade: »Märkas skall dock konungasvikaren», hvarvid han lätt ristade Erling på kinden med sitt spjut.

I detsamma rusade konungens vän Åslak fram och klöf Erlings hufvud i ett enda hugg. Men ej behagade detta konungen. Med sorgsen stämma utropade han: »Nu, Åslak, högg du Norge ur min hand.»

Konungen insåg tydligt, att han efter detta dråp aldrig mer kunde blifva förlikt med Erling Skälgsso ns mäktiga släkt.

Kort därefter drog Knut den store med sin krigshär in i Norge. Hela landet föll honom till och korade honom villigt till sin konung. Med Olof Haraldssons makt var det förbi. Konung Knut erbjöd honom ej ens att blifva hans jarl. Sin frände Håkan jarl satte han att råda öfver Norges rike.

Så snart Håkan jarl hade mottagit riket, ingick Einar Tambaskälver vänskapsförbund med honom och gaf Knut den store sin tro. Einar fick då stora förläningar af Knut och blef således åter en mäktig höfding i Norge.

För Olof Haraldsson återstod nu intet annat än att lämna landet. Genom Sverige reste han till Gårdarrike

och blef där vänskapligt mottagen af konung Jaroslav och hans maka, Ingegärd. Sin son Magnus hade Olof med sig. Men sin gemål och sin dotter hade han lämnat kvar i Sverige.

En tid efter Olofs flykt, reste Håkan jarl till England för att hämta sin trolofvade. Sitt bröllop ämnade han fira i Norge.

Då Håkan var på hemvägen, uppstod en häftig storm. Längre kämpade det väldiga skeppet mot vågorna, men slutligen förgicks det. Håkan jarl drunknade, och med honom alla, som voro ombord.

Björn stallare hade mycket sörjt öfver sin konungs — Olof Haraldssons — olyckliga lott. Slutligen tog dock äfven han mot gåfvor af Knut den store och gaf Knut sin trohetsed. Men då han sporde, att Håkan jarl hade drunknat och att Norge sålunda var utan höfding, vändes åter hans håg till konung Olof. Bittert ångrade han, att han hade svikit honom. Men han ville nu godtgöra det.

Med några få män till följe begaf han sig af till Gårdarike. Genom natt och dag reste han, tills han kom till kungsgården, där Olof Haraldsson då vistades.

Mycket glad vardt konungen, då Björn kom. Med stor vänskap mottog han honom. Men Björn kastade sig ned på marken, omfamnade sin konungs knän och sade med rörd stämma: »Herre konung, jag är ej värd din vänskap. Jag har tagit gåfvor af Knut och gifvit honom min tro. Men nu vill jag åter följa dig och aldrig skiljas från dig, så länge vi lefva.»

Konungen svarade: »Stå upp, Björn, med mig är du redan försonad, men se till, att du också blir försonad med din Gud.»

Björn omtalade nu, att Håkan jarl hade drunknat, och han bad Olof försöka återtaga sitt land.

Med sorgsen stämman svarade Olof, att ett sådant försök väl gagnade till intet. »Få äro för visso de», sade han, »som hållit sin tro till mig, då en sådan som du, Björn, kunnat svikta.»

Länge talade de sedan om saken, och konungen frågade, hvilka hans hårdaste motståndare voro.

Björn Stallare sade: »Erling Skälgssoens söner samt deras fränder Einar Tambaskälver, Kalf Arnesson och Tore Hund äro de, som stå dig hårdast emot.»

Konungens håg hade under olyckans dagar blifvit allmer vänd till Gud. Han tänkte ofta på att nedlägga sin konungliga värdighet och att som fattig pilgrim vandra till det Heliga landet för att där blifva munk. Men han ville först blifva viss om att detta var Guds vilja. Flitigt bad han därför Gud upplysa honom om hur han borde göra.

En natt tyckte sig Olof få den upplysning, hvarom han så ifrigt hade bedt. Han hade som vanligt länge legat vaken, försänkt i bön, men mot morgonen inslumrat. Och nu såg han i drömmen en ståtlig man närma sig sängen och börja tala till honom. Mannen var Olof Tryggvesson, och han tillsade Olof på det bestämdaste att afstå från resan till det Heliga landet. Gud ville ej, menade han, att Olof skulle aflägga den konungavärdighet, han själf hade gifvit honom. Han skulle i stället försöka att återtaga sitt förlorade rike.

På morgonen både Jaroslav och hans maka, att Olof skulle kvarstanna hos dem. Jaroslav ville lämna honom så stor del af riket, som han behöfde för att kunna lefva som en konung.

Men nu hade Olof fattat sitt beslut. »Gud har hört min bön och uppenbarat för mig sin vilja», sade han. »Jag skall återvända till Norge.»

Jaroslav lofvade då sin svåger att gifva honom all den hjälp han kunde för resan. Och Olof mottog af honom både säd och boskap samt mycket penningar.

Två hundra norrmän hade följt Olof till Gårdarrike. Dessa följde honom nu tillbaka. Men sin son Magnus lämnade han att fostras af Jaroslav och Ingegärd. Först seglade Olof till Sverige. Olof Skötkonung var nu död, och hans son Anund Jakob hade blifvit hans efterträdare. Väl mottog Anund Jakob sin svåger. Och Olof frågade, om han ville bistå honom vid återeröfrandet af Norge.

Anund Jakob svarade, att svearne ej tyckte mycket om härfärder till Norge. Dock lämnade han Olof fyra hundra män ur sin egen hird. Och dessutom lofvade han, att Olof själf finge värfva sig flera män ur riket till hjälp mot Norge, om han detta kunde.

Olof utsände strax några män, som värfvade åt honom sex hundra svenskar. Det var således med en här af tolf hundra män, som Olof Haraldsson nu drog mot Norge.

Under vägen sporde Olof, att bönderna öfverallt stodo rustade att möta honom med vapenmakt. Blott några få voro honom trogna. Bland dessa var en man vid namn Finn Arnesson.

Denne sade till konungen: »Finge jag råda, så skulle vi draga genom landet och råna gods och bränna bygder, så att ej en koja stode kvar. På detta sätt skulle bönderna få sota för konungasveket.»

Men konungen svarade: »När norrmännen sveko sin Gud och åter började blota åt afgudar, då brände jag deras bygder, ty då tillkom det mig att stå på Guds rätt. Men för deras svek mot *mig* är jag ej skyldig att hämnas. Det är därför min vilja, att vi draga fram genom landet utan att härja. Med fred vill jag gå att möta mina motståndare. Kunna vi blifva förlikta, så är det bäst, men fälla de oss, så är det godt, att vi ej hafva röfvadt gods ibland oss.»

En natt lågo konungen och hans män ute på marken. De hvilade på sina sköldar.

Många gamla bönder, som förblifvit konungen trogna, hade kommit i skymningen för att sluta sig till hans här. Några bland dessa voro hedningar. Konungen frågade dem, om de ville taga dopet. Men flera ibland dem svarade därtill nej. Dessa blefvo genast återsända. Konungen ville ej i sin här hafva någon, som ej vore kristen.

Konungen visste, att norrmännens krigshär följande dag skulle möta honom. Han vakade därför hela denna natt under bön till Gud för sin och sitt folks själar.

Då det led mot morgonen, sade Olof till en gammal bonde, som också låg vaken: »Du är för svag att gå med i striden, gamle man, mottag i stället ett fredligt uppdrag af mig.» Därefter lämnade han bonden flera marker silfver och sade: »Om jag faller, så skall du lämna detta silfver till kyrkorna för deras frälsning, som fallit i striden mot oss.»

Bonden frågade, om han ej ville gifva något för sina egna mäns frälsning.

Men Olof svarade, att hans fiender voro mer i behof af förlåtelse än dessa. De skulle ändå få nåd, därför att de stredo för en rättfärdig sak.

Därefter vände sig konungen till sin förnämste skald, Tormod Kolbrunarskald, och bad honom väcka hären med ett kväde.

Tormod satte sig upp och kvad ett gammalt kväde, som börjar sålunda:

Härligt har sol upprunnit,
hanen fjädrarna skakar.
Vaken upp, vaken upp,
I, väpnade kämpar!
Stån upp af sömnen!
Här stundar möda.
Ej till vin jag er väcker,
ej till väntande tärna.
På härnadens hårda
lek jag här bjuder.

Hela hären stod nu upp. Männen tackade Tormod för kvädet. Och konungen gaf honom till belöning en gyllene armring.

Därefter talade Olof till sitt folk och uppmuntrade det med många tröstefulla ord. »Vi må sätta vår lit till Gud, som är rättfärdig», sade han. »Han skall gifva oss seger eller ock det, som bättre är i himmeln. Och det säger jag eder», tillade han, »att vi icke skola fly ur denna strid, hur den än månde lykta.»

Nu bröt konungen upp och begaf sig med sitt folk till Stiklastad, en gård i norra Trondhjemsbygden. Konungens här bestod nu af tre tusen män.

Slaget vid Stiklastad år 1030.

När Olof med sin här kom till Stiklastad, var bondehären ännu ej kommen. Konungen fick därför tid att se sig om på det blifvande slagfältet.

Bonden Torgil, som rådde på Stiklastads gård, kom då fram och talade till konungen. Han tillstod med stor ånger, att äfven han hade varit honom otrogen. Men nu ville han göra bot därför, sade han, genom att i slaget stå konungen bi.

Konungen tackade bonden för tillbudet men bad honom i stället sköta om dem, som blefve sårade i striden. »Och faller jag», tillade konungen, »så drag försorg om mitt lik, så godt du kan.»

Strax därefter kom en annan man fram till konungen och erbjöd honom sin tjänst. Denne var en ståtlig man, ljus och fager och så lång till växten, att ingen kunde mäta sig med honom. Vid sidan bar han ett kostbart svärd och i handen ett guldbelagdt spjut.

Konungen sporde mannen efter hans namn och hans hembygd.

»Mitt namn är Arnliot Gellina», svarade mannen, »och min hembygd kallas Helsingland.»

»Hvilken gud tror du på?» frågade konungen.

»Hittills har jag trott på min egen kraft och styrka», svarade mannen, »och denna tro har hulpit mig bra. Men nu vill jag hellre tro på dig, konung.»

»Vill du tro på mig», sade konungen, »så skall du också tro, när jag nu säger dig, att Jesus Kristus är herre öfver himmel och jord och att alla de, som tro på honom, få efter sin död komma till honom i himmeln.»

Arnliot sade: »Jag har visserligen förr hört talas om hvite Krist, men jag känner honom ej. Nu vill jag dock tro, hvad du säger om honom och låta dig råda öfver mig.»

Arnliot blef nu döpt, och konungen talade än mer vid honom om Frälsaren.

Efter detta samtal fick konungen ännu en stund vänta på bondehären. Han bad då folket sätta sig ned och hvila. Själ f satte han sig också ned på marken, lade sitt hufvud i Finn Arnessons knä och somnade.

Då konungen hade sofvit några ögonblick, såg Finn Arnesson, att bondehären var i antågande med upplyfta märken.

Finn väckte konungen och sade honom, att bondehären ej var långt borta.

Men konungen blef misslynt häröfver och sade: »Hvi väckte du mig så snart, Finn? Jag önskar, att jag fått fortsätta min sköna dröm. Bondehären är ju ännu långt härifrån.»

Finn sporde då konungen, hvad han hade drömt.

»Jag drömde», svarade han, »att jag gick uppför en stege, som nådde ända upp i himmeln. Jag var just på öfversta trappsteget, då du väckte mig.»

Finn sade: »Icke är denna dröm så god, som dig tyckes. Din död lär den bebåda, så vida den är något annat än en sömnvillia.»

Nu började konungen ordna sin här. Rundt omkring hans märke uppställdes de tappreste männen, bland dem Arnliot Gellina. Denna ring af kämpar kallades konungens sköldborg. I denna stodo också Tormod Kolbrunarskald och andra skalder, hvilka därifrån skulle gifva akt på allt för att sedan kunna kväda om slaget vid Stiklastad. Då striden började, gick konungen själf in i sköldborgen.

Konungen bar denna dag en pansarskjorta och en förgylld hjälm på hufvudet. I den ena handen hade han ett spjut, i den andra en hvit sköld, på hvilken det heliga korset var inlagdt i guld. Och vid sidan hängde det svärd, som han redan i barndomen hade mottagit som tandgåfva.

När bondehären ryckte fram, såg konung Olof, att den var mer än dubbelt så stor som hans egen. Men han uppmuntrade ändå sin lilla här och sade, att om Gud ville det, så kunde han lika väl gifva seger åt en liten här som åt en stor.

Innan striden började, ropade en man vid namn Torger ur bondehären till Olof: »Nu, konung, skall det gå dig så, som du låtit det gå så många andra. Nu kommer din vedergällning.» Saktmodigt svarade konungen: »Du behöfver ej vara så ifrig, Torger, att komma i strid i dag, ty dig är det ej beskärtdt att segra öfver oss.»

I detsamma höjde Tore Hund bondehärens stridsrop: »Framåt, framåt, I bondemän!» Och konungens här svarade med det härscri, konungen hade gifvit dem: »Framåt, kristne män, korsmän, kungsmän!» Härmed drabbade härarna tillsammans.

Himmeln var klar, och solen strålade denna morgon. Men då striden begyntes, uppkom ett rödt sken på him-

meln i närheten af solen, och efter middagen var solen så fullkomligt bortskynd, att det var lika mörkt som om natten.

Konungen hade uppställt sin här på en höjd. Därifrån angrepo hans män bondehären med sådan kraft, att denna drefs ett långt stycke baklänges. En stor mängd af bönderna ville genast fly, men de förnämsta höfdingarne stodo kvar och uppmanade dem på det ifrigaste att göra motstånd. Och nu började böndernas pilar, kastspjut och stenar anställa stor förödelse i konungens här.

Konungen gick ut ur sin sköldborg och fällde med egen hand många tappra bondemän. Bland dessa var också Torger, på hvilken han klöf hufvudet, i det han utropade: »Nu fick du se, att jag hade rätt, då jag sade, att du ej skulle segra öfver oss i dag.»

Men på samma gång föllo också flera af konungens förnämsta män, däribland tvenne af hans skalder samt Arnliot Gellina.

Under denna blodiga strid rusade Tore Hund fram och gaf konungen ett bugg med sitt svärd. Konungen gaf strax Tore Hund ett slag tillbaka. Men svärd bet ej på Tore Hund, ty han hade förut öfverklädt sin kropp med barkadt renläder. Konungen sade då till Björn stallare, som stod bredvid honom: »Slå du hunden, Björn, ty järn biter ej på honom.» Björn stallare gaf då Tore Hund ett så väldigt slag, att denne vacklade. Men han reste sig snart igen och stack sitt svärd tvärt igenom Björn stallares bröst, i det han utropade: »Så bita hundarna björnar hos oss.»

Samtidigt fick konungen af en annan bonde ett hugg i den ena höften. Detta vållade honom så stor smärta, att han kastade svärdet från sig, stödde sig mot en sten och ropade till Gud om hjälp.

Medan konungen stod där, kommo Tore Hund och Kalf Arnesson och gjorde slut på hans lif. Kalf gaf honom ett hugg i halsen och Tore Hund stötte sitt spjut tvärt igenom honom, så att han föll död ned på marken.

En af den fallne konungens vänner, Dag Ringsson, fortsatte då striden ännu en stund. Därunder föllo en mängd stormän ur bondehären. Striden rasade under denna stund häftigare än någonsin. Den blef kallad Dagstriden, och länge kvarlefde den i folkets minne.

Men äfven Dag blef öfvermannad af bondehären och flydde med de få kungsmän, som ännu voro kvar. Dessa togo sin tillflykt dels till Sverige, dels till sina fränder och vänner i Norge. De blefvo ej länge förföljda af bönderna, ty dessa vände snart åter till slagfältet för att där söka liken efter vänner och fränder.

Tore Hund sökte först och främst efter konung Olofs lik. Då han fann det, tvättade han och skötte det på bästa sätt samt bredde ett kläde öfver det.

Tore berättade sedan, att då han torkade blodet af konungens anlete, kommo några droppar däraf på ett sår, som Tore hade fått på sin hand, och genast läktes såret.

Kalf Arnesson tog också vård om flera bland sina fallna motståndare. Hans broder Finn låg äfven kvar på slagfältet men var ej död. Då Kalf kom till honom för att undersöka hans sår, kastade Finn sitt svärd mot honom och ville dräpa honom. »Du är en niding, en kungasvikare!» ropade han. Men Kalf aktade ej på hans hårda ord utan förde honom ombord på sitt skepp och gaf honom den ömmaste vård.

Tormod Kolbrunarskald hade fått många sår men deltog ändå i Dagstriden. Därunder kom en pil och borrade sig in i hans ena sida. Men Tormod afbröt pilskaftet och gick, med pilen kvarsittande i sidan, till ett hus, där de sårade voro. Här råkade han en man vid namn

Kimbe, som varit med i bondehären. Denne såg, att Tormod bar på armen den guldring, han hade fått af konungen. Och han sade till Tormod: »För visso är du en af konungens män. Svårt blir det för dig att värja dig mot bönderna. Gif mig din ring, så skall jag dölja dig för dem.»

Tormod svarade: »Tag ringen, om du kan, mer än den har jag i dag mistat.»

Kimbe uttröckte då sin hand för att taga ringen. Men i detsamma lyfte Tormod sitt svärd och afhög därmed den uttröckta handen.

Därefter gick Tormod fram till eldstaden, där en läkevinna stod och kokade läkemedel åt de sårade.

»Gå ut du, karl», sade läkekvinnan, »och hämta in ved, som ligger där ute.»

Tormod gick ut efter en börda ved och kastade den ned vid spiseln.

Läkekvinnan såg på honom och sade: »Hvi är du så blek, karl?»

Då kvad Tormod:

»Få varda fagra
af sår, som fräta.
Mäktigt malmen
mig genomstungit.
Helt nära hjärtat
hvasst den mig biter.»

»Låt mig se såret», sade läkekvinnan. »Men se här, tag först in af det läkemedel, jag kokat.»

»Bort med dina läkemedel!» sade Tormod. »Jag har ej grötsjukan.»

Då läkekvinnan undersökte såret och fann, att pilen ännu satt kvar, visste hon ej, hur hon skulle få ut den.

»Skär du blott bort det uppsvällda köttet omkring såret», sade Tormod, »och gif mig sedan en tång.»

Läkekvinnan gjorde så.
Nu fattade Tormod i pilen med tången och drog själf ut den.

När detta var gjordt, betraktade Tormod pilen och såg, att trådar af kött sutto kvar på dess udd. Han utropade då: »Väl hafver min konung födt mig, feta äro mina hjärtrötter!» Och därefter föll han död ned till marken.

Bonden Torgils omsorger om konung Olofs lik.

Mörk var natten efter slaget vid Stiklastad, och tyst var det på slagfältet. Endast de döda voro kvar där.

Då tänkte bonden Torgil på det löfte, han gifvit konung Olof: att han skulle vårda hans döda kropp. Han tog under den mörka natten sin son Grim med sig och gick med en lykta i handen till slagfältet att söka efter konungens lik.

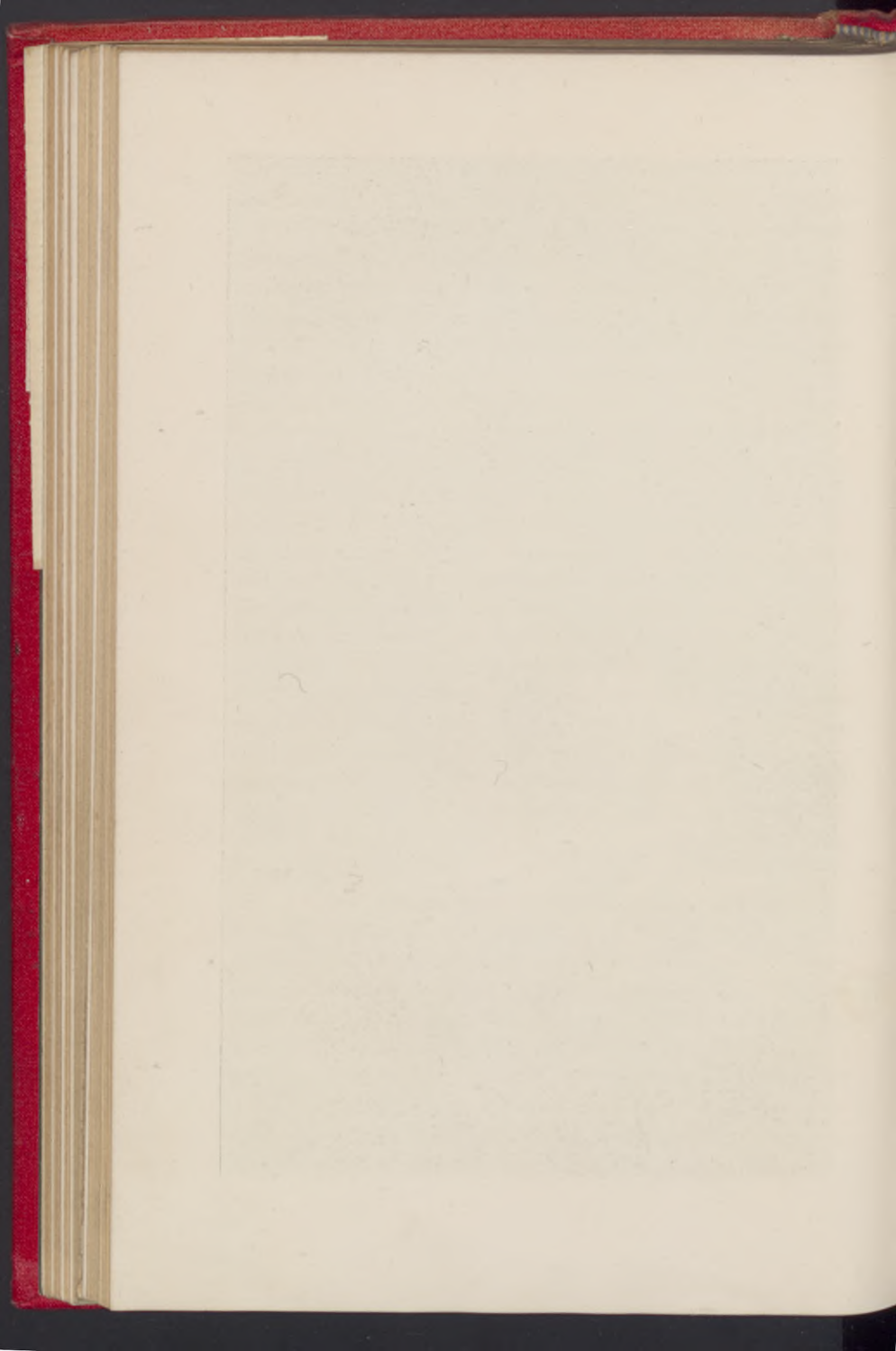
När far och son hade funnit, hvad de sökte, hämtade de från sitt hem stora linnekläden, i hvilka de omsorgsfullt insvepte den döde konungen. Sedan togo de honom med till en öde koja på andra sidan byn och gömde honom där.

Men några dagar därefter sporde Torgil, att konungens fiender sökte efter liket för att antingen få bränna eller dränka det.

Torgil och hans son gräfdde då ned det i en hage. Men nu fingo de skåda en underlig syn. Då liket var nedgräfdt, började ett klart ljus, likasom ett fackelsken, fladdra öfver grafven. Och samma sken syntes sedan hvarje kväll, då mörkret inbröt.

Då fruktade Torgil och Grim, att konungens fiender skulle märka detta och därigenom upptäcka, hvar liket

fanns. De måste därför uppfinna ett annat sätt att skydda det.

I stor hemlighet tillverkade de tvenne kistor. I den ena lade de konungens lik. Och i den andra lade de så mycket sten och halm, att den blef lika tung, som om den hade innehållit en människokropp.

Båda dessa kistor buro de en natt ned på sitt skepp. Likkistan gömde de under tiljorna på skeppet. Men den stenfyllda kistan satte de på däck, så att alla kunde se den.

Med god vind seglade de sedan till Nidaros och lade till vid biskopens gård. Den biskop, som då bodde där, var ej konung Olofs vän.

Till honom sände Torgil bud, att han nu vore där med konung Olofs lik. Biskopen kom genast ned till skeppet och bad att få liket. Torgil pekade på den väl igenspijade, stenfyllda kistan. Och biskopen lät strax hämta den och nedsänka den i sjön.

Torgil och hans son seglade strax därifrån. Under vägen nedgräfdde de konungens lik invid sjöstranden i en sandbacke, öfverskuggad af väldiga granar. Sedan drogo de, väl till freds, åter till Stiklastad.

Olof Haraldsson blir Norges skyddshelgon.

Efter Håkan jarls död hade Knut den store satt sin son Sven att råda öfver Norge. Men ej länge dröjde det, innan Sven vardt än mera hatad, än Olof Haraldsson varit.

Norrmännen började nu bittert ångra, att de svikit Olof. Och det talet blef allmänt ibland dem, att Olof hade varit en helig man.

Själffe Tore Hund, Olofs baneman, var en af dem, som hade mest att förtälja om Olofs helighet och om de

många under, som skett genom honom. Själff hade ju Tore Hund fått ett sår läkt af hans blod. En blind, som med samma blod fuktat sina ögonlock, hade däraf fått igen sin syn. Och många sjuka hade Olof under lifstiden gjort helbrägda blott genom att vidröra dem.

Detta och mycket mera sådant visste Tore Hund att berätta.

När bonden Torgil hörde slikt tal om konung Olof, bekände han för Olofs vänner, hur han listeligen hade skyddat hans stoft och bad att få visa dem, hvar det var jordadt.

Einar Tambaskälffer, som ej varit med i slaget vid Stiklastad, gick då själf fram inför konung Sven och bad om tillåtelse att gräfva upp Olof Haraldssons lik. »Vi vilja visa den helige konungen den heder, som honom med rätta tillkommer», sade Einar.

Sven, som ej vågade motsäga den mäktige höfdingen, beviljade hans begäran.

Nu upptogs Olofs kista. Konung Olofs vän biskop Grimkel gick fram, då kistan öppnades, och blottade konungens anlete. Sagan förtäljer, att detta ej hade undergått någon förändring. Hans kinder voro röda, som om han varit försänkt i en stärkande sömn. Och i stället för dödslukt kändes en ljuf doft utströmma från den döda kroppen.

Biskopen och allt folket förkunnade nu högt, att denne Olof Haraldsson var en helig man. Därpå lades hans lekamen i en kista, öfverklädd med kostbart tyg, och inbars i St. Klemenskyrkan i Trondhjem. Där fick den sin plats öfver högaltaret. Och det sades, att många under sedan skedde i denna helgedom.

Efter denna dag blef Olof Haraldsson af Norges folk benämnd Olof den helige och hållen i hög ära såsom Norges skyddshelgon.

I sanden, där konungens stoft varit jordadt, framkvälde en klar källa, säger sagan. Och många voro de människor, som af dess vatten fingo bot för sina krämpor.

Sedermera byggdes vid denna källa en kyrka, som fick namnet Kristkyrkan.

Magnus den godes och Harald Hård- rådes saga.

Magnus den godes första barndom.

Konung Olof Haraldsson hade ej blott sin drottning till maka utan äfven en annan kvinna vid namn Alfhild, som var af ringa härkomst. Alfhild var moder till konungens ende son. När denne föddes, var han mycket svag. En präst, som var närvarande, sade till konungens skald Sigvat, att han genast skulle kalla konungen; »ty barnet måste strax döpas», tillade han, »om det ej skall dö som hedning». Sigvat svarade, att konungen sof och att hvar man var förbjuden att väcka honom. »Men jag skall taga ansvaret på mig», sade Sigvat, »om du, konungen oåtspod, döper hans barn. Själf vill jag gifva gossen namn. Magnus må han heta.»

Och prästen döpte gossen till Magnus, såsom Sigvat hade bestämt.

Då konungen på morgonen fick veta detta, kallade han Sigvat och sporde honom, hvarför han hade låtit döpa hans barn utan att säga honom till.

»Emedan jag gärna ville gifva Gud tvenne människosjälur», svarade Sigvat.

»Hvad menar du med slikt tal», sade konungen.

»Jag menar», sade Sigvat, »att om ditt barn dött utan dop, så hade Gud ej fått det, men nu, när det är döpt, är det en Guds människa. Och så måtte väl jag också blifva, om du tager mitt lif för denna rättfärdiga saks skull.»

Konungen sporde vidare, hvarför barnet fått namnet Magnus. »Ingen af vår ätt har detta namn», sade han.

»Jag kallade honom efter konung Karlemagnus,¹ han är den ypperste man, jag vet», sade Sigvat.

Konungen log och tycktes finna behag i Sigvats fria språk.

Barnet växte till i kraft och fägring och vistades mycket hos sin fader.

Vi hafva hört, att konungen tog sin son med sig, då han flydde från Norge, och att han sedan lämnade honom i Gårdarrike att fostras där af konung Jaroslav och hans maka. Magnus var då sju vintrar gammal.

Magnus hade ett godt förstånd och ett lydigt och mildt sinnelag. Han blef därför högt älskad af sina fosterföräldrar.

Af många tecken trodde sig Jaroslav och Ingegärd märka, att Magnus var ämnad att blifva en stor man. Ofta talade de med honom om att han en gång skulle blifva konung i sin faders rike. Och med mycken för nöjelse lyssnade den lille konungasonen till detta tal.

Magnus får vänner i Norge.

Efter upproret mot Olof Haraldsson, hade konung Jaroslav uppsagt vänskapen med Norge.

Ingen norrman hade numera rättighet att lägga till vid någon af Gårdarikes hamnar.

¹ Karl den store.

Men tvenne norska bröder vid namn Karl och Björn landade ändå en dag vid en liten stad på kusten af Gårdarrike.

Stadens invånare ville då dräpa de båda bröderna. Men Karl fick slutligen tillåtelse att gå till konungen för att bedja om ett mildare straff för sitt och sin broders brott.

När Karl kom fram inför konungen, tilltalade denne honom med hårda ord och lät sedan kasta honom i fängelse.

Därefter vände sig konungen till den lille prins Magnus och sporde honom, hur det tycktes honom, att man vidare borde behandla hans båda landsmän.

Magnus svarade: »Länge månede det dröja, innan normännen taga mig till konung, ifall de, som våga sig hit, blifva dräpta eller misshandlade af min fosterfader. Jag råder dig därför att fara vackert med mina landsmän.»

Jaroslav, som fann detta vara ett klokt råd, skänkte Karl och hans broder lifvet samt tillät dem att med fred fara till sitt land igen.

Men innan bröderna reste, hade Jaroslav ett hemligt samtal med Karl.

Konungen tillsade Karl, att han, såsom bevis på sin tacksamhet, skulle i Norge värfva vänner åt den unge prins Magnus. »Du må därvid taga denna till hjälp», sade han, i det han lämnade Karl en stor penningpung, fylld af guld. »Magnus kommer snart själf», tillade konungen, »för att intaga sin faders rike, och han behöfver då vänner att hålla sig till.»

Karl vardt ingalunda glad åt detta farliga uppdrag men dristade ej motsäga konungen.

Vid sin återkomst från Gårdarrike började Karl strax att resa omkring i landet för att värfva vänner åt prins Magnus. Många sålde då sin vänskap för Jaroslavs guld. Men många gäfvö den fritt åt Olof den heliges son.

Bland dessa senare var Einar Tambaskälver. Då han såg, att Karl hade guld från Gårdarrike att muta

bönderna med, blef han röd af vrede. Han harmades också storligen på Karl för hans feghet att åtaga sig ett så nesligt ärende.

Karls förräderi blef snart upptäckt af konung Sven och Karl strax kastad i fängelse. Men en natt lyckades han komma ut ur fängelset, och han tog då sin tillflykt till Kalf Arnesson, som gaf honom sitt beskydd.

Tore Hund hade blifvit så hårdt gripen af ånger öfver sitt beteende mot Olof den helige, att han hade lämnat landet och begifvit sig ut på vandring till Jerusaleem.

Einar Tambaskälver och Kalf Arnesson tänkte också på hur de skulle kunna försona sitt brott mot Olof. Bästa sättet vore, menade de, att söka förhjälpa hans son till att blifva Norges konung.

Illa tycktes det dem nu också vara, att det fria Norge skulle lyda under danskt välde. Och högligen missnöjda voro de med konung Sven.

Efter några öfverläggningar med andra mäktiga höfdingar beslutade de alltså, att Norges rike skulle erbjudas åt Olof den heliges son, Magnus. Och Einar Tambaskälver och Kalf Arnesson åtogo sig att resa till Gårdarrike för att framföra ärendet.

Innan sändemännen drogo åstad till Gårdarrike, kom ett bud från konung Knut, Norges öfverherre, till Kalf Arnesson med begäran att denne skulle sända honom en hop norska stridsyxor af bästa sort. Kalf svarade budet: »Hälsa din konung, att jag till honom ej kan sända några yxor men att hans son Sven skall få desto flera».

Strax därefter drogo Einar Tambaskälver och Kalf Arnesson med ett stort följe till Gårdarrike.

När de hade lagt till ej långt från kungsgården, sände de bud upp till Jaroslav, att de voro komna till landet för att hämta Olof den heliges son, Magnus, med

till Norge, emedan de ville förhjälpa honom till att blifva konung i sin faders rike.

Konungen och drottningen rådslogo med hvarandra om huruvida de skulle våga lämna den unge prinsen till män, hvilka hade varit hans faders fiender. De beslutade att kalla till sig själfva anförarne för sändningen och med dem tala om saken.

Einar Tambaskälfver och Kalf Arnesson infunno sig då på konungens gård. Och konungen sade till dem, att de endast på det villkor finge prins Magnus med sig, att de och deras män före afresan svure honom trohetsed. Dessutom skulle ock Einar och Kalf svärja att troget stå vid den unge prinsens sida som hans rådgifvare och fosterfäder.

Denna ed blef aflagd. Och därefter gick äfven Magnus ed på att han ville vara dem alla huld, om han i Norge finge rike och konungamakt.

Magnus tog nu ett ömt farväl af sina vänner och beskyddare i Gårdarike och följde sedan de norska sändemännen till deras land.

Men på vägen dit stannade de en tid i Sverige, där Magnus' styfmoder, Astrid, bodde.

Astrid hade sin kungsgård i Sigtuna, och där mottog hon sin styfson med stor kärlighet.

Efter några dagar sammankallade hon alla bygdens män till ett ting och talade till dem sålunda:

»Jag vill härmed göra kunnigt för eder, att den helige Olofs son, Magnus, är kommen hit till landet för att i all vänskap göra oss en påhälsning. Han är på färd till Norge för att taga sin faders rike i arf. Och nu vill jag på allt sätt bistå honom därvid, ty han är min styfson, såsom kunnigt är för både svear och norr-män. Ej vill jag spara något, som kan befrämja hans framgång utan gifva det allt ut för honom, både gods

och folk, som jag råder öfver. Alla de, som vilja följa honom på hans färd, skola hafva min fullkomliga vänskap. Och själf vill jag ock vara honom följaktig.»

Då drottningen hade slutat tala, vardt det tyst en stund i tingslaget. Men slutligen steg en bonde upp och sade, att svearne hade haft så liten heder af sin färd till Norge under Olof den heliges dagar, att de voro föga benägna att draga dit igen.

Men drottning Astrid lät ej här af tysta sig. Hon ordade ännu en gång så länge och så ifrigt om saken, att hon slutligen lyckades öfvertala en stor mängd folk att jämte henne och hennes män draga med Magnus till Norge.

Magnus blir konung i Norge.

Magnus gick nu med sin här öfver fjällen ned till Trondhjem. Tronderna voro vid denna tid trötta vid det danska väldet.

Landtfolket tog därför med glädje mot Olof den heliges son och voro villiga att strax kora honom till konung. Svens män flydde till Danmark. Ingen gjorde Magnus något motstånd.

Magnus sammankallade nu ett ting, och enhälligt valde tronderna honom där till konung.

Då konung Sven, som uppehöll sig söder ut i landet, sporde dessa nyheter, sammankallade äfven han ett ting och frågade bönderna, om de voro villiga att gå med honom ut för att värja riket mot Magnus.

Intet bifallsord förnams vid konungens tal. Somliga af bönderna svarade dristigt, att de ämnade uppsöka

konung Magnus och sluta sig till honom, andra tego, och de öfriga sade med låg stämma, att de ville följa konung Sven.

När konungen häraf kunde förstå, att ej många norr-män voro¹ honom trogna, blef han mycket förbittrad. Han sade, att han ej vidare ville lita på norrmennen utan i stället fara dit, där folket var pålitligt och troget. Där, i hans hemland, Danmark, torde det ej blifva honom svårt att få hjälp, menade han.

Svens broder Hårde-Knut, som nu styrde i Danmark, mottog Sven vänligt och lofvade honom också hjälp i hans tillämnade strid mot Magnus. Men innan danskarne hunnit rusta sig, afled Sven. Kort därefter afled också hans fader, Knut den store i England.

Magnus var nu ensam konung öfver Norge. Och allt folket höll honom kär.

Konung Magnus och Hårde-Knut.

Hårde-Knut ville ej svika sitt löfte till sin broder Sven, fastän denne nu var död. Han fortsatte därför sina rustningar för att draga till Norge.

När Magnus sporde detta, samlade också han en här och rustade sig till försvar.

Men som dessa båda konungar voro unga och barns-liga, styrdes och leddes de ännu af sina förnämsta män. Dessa ville afstyra kriget och kommo därför öfverens om att öfvertala sina unga konungar att sluta fred.

Konungarne voro lätt öfvertalade.

Då härarna möttes, ingingo de båda konungarne med gladt mod brödraförbund med hvarandra, i stället

för att börja striden. De svuro att i alla sina lifsdagar lefva i fred med hvarandra samt att, om en af dem doge sonlös, den andre skulle taga den dödes rike i arf.

Denna förlikning ingicks på en af Brännöarna vid Göta älfvs utlopp år 1038 och blef edligt bekräftad af tolf bland Norges och tolf bland Danmarks förnämligaste män.

Konung Magnus och hans fosterfäder.

Einar Tambaskälver och Kalf Arnesson höllo troget sitt löfte till Jaroslav att vara den unge konungens stöd. Båda följde honom beständigt, och hvar och en af dem var angelägen att vara hans fosterfader. Häräf uppkom afund mellan de båda mäktiga männen.

Strax efter förlikningen på Brännö var konungen en gång på ett gästabud i Viken. Då han satte sig till bords, föll det sig så, att Kalf kom att sätta sig på Einars säte närmast konungen, under det att Einar var sysselsatt med att bereda öfriga gäster platser. När Einar kom och fann sitt säte upptaget af Kalf, satte han sig på Kalfs axel och sade med harmsen ton: »Jag skulle tro, att den gamle oxen bör komma i bås före kalfven.» Kalf vågade ingenting säga utan makade sig åt sidan, så att Einar fick sitta bredvid konungen.

En tid därefter höll konungen ett gästabud på sin kungsgård Hög i Trondhjemsbygden. Konungen hade nyss från flera håll mottagit anmärkningar öfver sin vänlighet mot Kalf Arnesson. »Icke vore det tillbörligt», hade man sagt, »att konungen visade sig så vänskaplig mot den, som varit med om att dräpa hans fader.»

Einar var ej den, som motsade denna anmärkning. Konungen började därför tydligen visa Kalf mindre heder än förr.

En dag, då konungen satt till bords och hade Einar på den ena sidan om sig och Kalf på den andra, sade han till Einar: »I dag lyster det mig att fara till Stiklastad. Jag vill gärna se märkena efter hvad där timade för åtta år sedan.»

Einar svarade: »Då är det säkrast, att du tager din fosterfader Kalf med dig. Han kan bäst gifva dig besked om hur allt gick till där. Jag, som ej var med i slaget, vet ej mycket därom.»

När måltiden var slutad, tillsade konungen Kalf att göra sig redo att följa honom till Stiklastad.

»Som du vill, herre konung», svarade Kalf. »Men efter mitt förmenande gjorde du bättre i att ej resa dit. Hvad gagnar det dig att rifva upp gamla sår samt att uppreta ditt sinne mot dem, som nu äro dina trogna vänner?»

»Du *skall* följa mig, Kalf», sade konungen med barsk stämma. Och därmed lämnade han salen.

Kalf dristade ej att längre motsätta sig konungens vilja utan beredde sig att rida med till Stiklastad. Men i hemlighet sände Kalf sin skosven hem till sin gård med befallning, att hans huskarlar skulle bära allt hans gods ombord på det största långskeppet samt göra detta segelfärdigt, innan solen gått ned.

När konungen och hans följe kommo till Stiklastad, stego de af hästarna och gingo att bese det ställe, där striden hade stått. »Visa mig nu den plats, där min fader föll», sade konungen till Kalf.

»Där låg han fallen», sade Kalf och pekade med sitt spjut mot den sten, vid hvilken konungen hade stödt sig, då han blef dödad.

»Hvar stod du då, Kalf?» sporde konungen.

»Där jag nu står», svarade Kalf.

»Lätt var det dig då att träffa honom med din yxa», sade konungen, blodröd i ansiktet och med gnistrande ögon.

»Min yxa träffade honom ej», sade Kalf, i det han kastade sig upp på sin häst, som stod strax bredvid, och red i sporrsträck hem till sin gård. Redan samma afton afseglade han till Orkneyöarna af fruktan för konungens hämnd.

Konung Magnus började nu visa mycken hårdhet mot dem, som varit hans faders fiender. Kalfs egendom lade han under sig och äfven flera andra gårdar, som hade tillhört män, hvilka fallit i striden mot hans fader. Somliga bönder dref han ut ur landet, och andra lät han främtaga deras boskap och allt annat, som de ägde.

Magnus hade förgätit den ed, han svor i Gårdarrike, att han skulle blifva alla sina undersåtar huld, om han blefve konung i Norge.

Bönderna började högljudt knota öfver konungens stränghet. Några tänkte på att med härmakt tukta honom för hans bristande ordhållighet. Först ville de dock varna honom.

Tolf män gingo tillsammans för att rådslå om hvem som skulle framföra varningen till konungen. Men ingen var hågad att åtaga sig det. Då beslöto de att draga lott därom. Och lotten föll på konung Olofs gamle vän, Sigvat skald, som äfven var Magnus mycket tillgifven.

Sigvat skald gick då fram inför konungen och påminde honom i ett långt kväde om hans edliga löfte till folket och varnade honom på det allvarligaste för löftesbrott.

Kvädet börjar sålunda:

Herre, hvem eggar dig,
hämndestränge,
att taga till näpsten
tvärt emot löftet?
Ordhällighet alltid
är, hvad oss höfves.
Ej kan då konung
kungsordet bryta.

Den vän, dig varnar,
vill, att du lyssnar
till bud om böndernas
bön och klagan.
Med rätt de räkna
som rån, att drotten
dess ärfda odal
ifrån dem röfvar.

Den unge konungen var en god yngling, som ej illa upptog rättvisa förebräelser. Han tackade Sigvat för hans kväde och lade det så på hjärtat, att han från den dagen blef vänsäll och mild mot hvar man. Folket, som högt älskade honom, gaf honom benämningen Magnus den gode.

 Magnus blir konung i Danmark.

Tvenne år efter Knut den stores död, afled också hans son, Hårde-Knut, danskarnes konung.

Magnus utrustade då en flotta på sjuttio skepp och styrde till Danmark. Han påminde de danska stormännen om den öfverenskommelse han och Hårde-Knut hade

ingått på Brännö och fordrade att blifva antagen till konung i Danmark.

De förnämsta stormännen, hvilka alla hade svurit, att förbundet skulle blifva hållet, ville ej bryta denna ed utan manade danska folket att antaga Magnus till konung.

Och så skedde. På sommaren 1042 blef Magnus utan strid korad till konung öfver hela Danmark.

Denna sommar reste Magnus omkring i sitt nya rike. Och hvar han for fram, blef han med glädje mottagen af folket.

Konung Magnus och Sven Estridsson.

Det fanns dock en man, som ej ämnade låta Magnus ostörd behålla makten öfver Danmark. Denne hette Sven. Hans moder var Knut den stores syster Estrid, och hans fader var en mäktig man vid namn Ulf jarl. Men som modern var af kunglig börd, benämnde sig sonen helst efter henne. Sven Estridsson var sålunda hans vanligaste namn.

Sven Estridsson var en skön man. Han var ståtlig som en konung och hade fagra ord på läpparna. Men ej var han en man att lita på. Han sade ofta det han ej menade och gaf löften utan att hålla dem.

På grund af sin släktskap med Knut den store ansåg sig Sven Estridsson hafva större rätt till danska riket, än Magnus hade. Han beslöt därför att söka vinna det.

Först sökte han att genom list nå sitt mål.

Iklädd sin ståtligaste dräkt och med ett stort följe begaf han sig af till Magnus. Han låtsade vara glad öfver att Magnus blifvit konung i Danmark och erbjöd

honom i inställsamma ordalag sin tjänst. Helst ville han blifva konungens jarl i Danmark. Och han lofvade honom att som sådan blifva konungen en trogen vän.

Den unge, omisstänksamme konungen trodde på den listige mannens fagra ord och lofvade honom, att han skulle få blifva hans jarl och styresman i Danmark.

Einar Tambaskälver, som väl förstod, att Sven Estridsson var en opålitlig man, sörjde mycket öfver att konungen låtit narra sig af honom. »Han är för stor till jarl, konung, en alldeles för stor jarl!» sade han till Magnus. Men häröfver blef Magnus vred och utbröt: »Du menar för visso, att jag själf ej begriper någonting. Några anser du vara för stora, andra för små.»

Sven Estridsson drog genast till Danmark och intog sin plats som jarl. Han visste att ställa sig väl hos både höga och låga och fick därigenom stor makt i landet.

Men snart fick Magnus se, att Einar Tambaskälver hade haft rätt, då han sagt, att Sven var för stor att vara jarl. Ej länge nöjde han sig med den sysslan. Redan samma sommar ställde han så till, att danskarne valde honom till konung. Och samtidigt härmed gjorde också vunderna uppror mot Magnus.

Nu visade Olof den heliges son, att han hade ärfvt sin faders kraftiga ande. Med en stor här vände han sig först mot vunderna. Han eröfrade och ödelade joms-vikingarnes fäste, Jomsborg, och straffade därefter med stor stränghet de upproriska. Sedan drog han till Jutland.

Skrämd af Magnus' stränghet mot vunderna, hade Sven jarl redan flytt till Sverige, när Magnus kom till Danmark.

Konung Magnus hemförlofvade då sin här och beredde sig att denna vinter i ro stanna hos danskarne.

Men denna ro blef ej långvarig.

När Sven sporde, att Magnus hade sändt bort sin här, kom han åter med en samlad styrka till Danmark. En mängd folk slöt sig till honom, och med stor lätthet intog han Skåne och de danska öarna.

Nu fick Magnus höra, att också vendarerna närmade sig med en här. De ville hämnas för hans förfarande mot Jomsborg.

Men Magnus förlorade ej modet.

Med stor ifver började han samla en här och beredde sig att dristigt möta fienden.

Då hans förnämsta höfdingar sporde, hur stor vendarernas här var, rådde de Magnus att fly. Men därtill svarade Magnus nej. Han hade aldrig flytt. Skulle han då fly för dessa råa hedningar? — Det vore en stor nesa, tyckte han. Därifrån ville han bedja Gud bevara sig.

Aftonen före slaget, när hela hären var samlad, gaf Einar Tambaskälver Magnus det rådet att, innan striden utbröte, försöka utforska sina mäns sinnesstämning.

Konungen och Einar företogo sig då att, förklädda till tiggare, sent om kvällen vandra genom lägret för att lyssna till, hvad krigarne talade om. De hörde då en krigare spörja en annan, om han visste, hvar slaget skulle stå.

»Här vid ån», blef svaret.

»Jag önskar, att det i stället komme att stå vid skogen», sade den förste, »så att vi kunde komma undan i nödens stund.»

Magnus uppställde då sina män vid ån, för att de ej så lätt skulle kunna fly.

Denna natt lågo alla i full rustning under bar himmel och väntade på fiendens ankomst.

Det var med oroligt sinne konungen lade sig till hvila. Hela natten låg han vaken, försänkt i bön. Men på morgonen somnade han en stund och hade då en dröm, som åter gjorde honom modig och stark.

Han tyckte, att hans fader, Olof den helige, kom till honom och sade: »Räds icke, min son, att gå emot hedningarne, fastän de äro många. Jag vill vara med dig och hjälpa dig. Bryt upp med din här, då du hör min stridslur.»

När konungen vaknade, omtalade han drömmen för sina män. I detsamma fingo de höra likasom en klockringning uppe i luften. Och alla tyckte de sig känna igen ljudet af den klocka, som Olof den helige hade förärat S:t Klemens' kyrka.

Med konungen i spetsen stormade nu hela hären fram mot vendarerna, som voro helt nära men ännu ej fullt hade ordnat sig.

Striden blef icke långvarig. Hvar konungens män gingo fram, föllo vendarerna som ax för lien. Det säges, att under flera århundraden hade intet manfall varit så stort i Norden som vendarernas vid Lyrskogsheden — så hette stridsplatsen. Konung Magnus vann här en fullständig seger.

I konungens här föllo ej många, men en stor mängd sårades. Och angelägen var Magnus den gode, att dessa skulle blifva väl vårdade.

Efter slaget gick konungen själf omkring bland sina män och kände efter, hvilka af dem hade de mjukaste händerna. Tolf bland dessa utvalde han till att sköta de sårade.

Ingen af dessa tolf män hade förut förbundit ett sår, men alla blefvo de efter den dagen stora läkare. Och från dem härstamma också många, som vunnit stort rykte för skicklighet i läkekonsten.

Sven Estridsson gjorde sedan flera försök att göra sig till herre öfver Danmark men blef alltid slagen af Magnus. Slutligen kom han ock till samma öfvertygelse som hans här, att Olof den heliges son var ööfvervinnelig, emedan hans fader hjälpte honom i striden. Sven flydde därför till Sverige och stannade där en tid i ro.

Magnus var nu ensam konung öfver Norge och Danmark. Men nu ville han göra ett försök att också få England under sitt välde.

I England regerade en konung vid namn Edvard. Till honom sände Magnus ett bref af följande lydelse:

»Väl månede du hafva sport, konung Edvard, att konung Härde-Knut och jag hafva ingått den öfverenskommelse med hvarandra, att den af oss, som doge sonlös, skulle lämna åt den andre sitt rike som arf. Som nu Härde-Knut, då han afled, var konung öfver England efter sin nyss afidne fader, så anser jag mig hafva rätt att taga England i arf efter honom. Jag beder dig därför, att du godvilligt öfverlämnar riket åt mig. I annat fall vill jag söka taga det med härsmakt.»

Edvard svarade, att också han ansåg sig hafva rätt att vara konung öfver England samt att han aldrig i lifstiden ämnade afsäga sig denna rätt. Men han bad sändebuden äfven säga Magnus, att om han komme till landet med härsmakt, så ville Edvard ej strida mot honom, utan stode det då Magnus fritt att först taga hans lif och sedan, ifall han kunde det, Englands rike.

När Magnus den gode mottog detta svar, sade han: »Rättvist torde det vara att låta Edvard behålla sitt rike. Jag vill låta mig nöja med de riken, som Gud gifvit mig.»

Magnus fick dock icke med fred råda öfver de riken, han hade, fastän Sven Estridsson nu tycktes hafva upphört att oroa honom. En annan man uppträdde snart mot honom med anspråk på Norges krona. Denne man

var Sigurd Syrs son Harald, Olof den heliges halfbroder.

Men innan vi tala om hans förhållande till Magnus, vilja vi berätta något om hans ungdom.

Harald Sigurdssons ungdomsår.

Redan som litet barn visade Harald ett oförfäradt och härsklystet sinnelag. Som bevis därpå berättas följande historia.

När Olof den helige nyss blifvit konung i Norge, besökte han en gång sin moder Åsta och hennes man Sigurd Syr. De hade då tre söner: Guttorm, Halfdan och Harald. Dessa voro små och tyckte mycket om att leka.

En gång satte Olof de två äldsta på sitt knä och roade sig med att försöka skrämma dem. Han rynkade ögonbrynen och såg bistert på dem. Försöket lyckades, de små barnen började gråta.

Nu tog Olof också den lille treårige Harald upp till sig och pröfvade på samma sätt hans mod. Men Harald lät ej skrämma sig. När Olof rynkade sina ögonbryn, rynkade Harald också sina och försökte att se alldeles lika bister ut som storebror. Nu ryckte Olof Harald sakta i håret. Men då fattade Harald i Olofs skägg och ruskade det ganska allvarligt. Olof log och sade: »Du blir för visso en hämndlysten man, du, broder Harald.»

Nästa dag råkade Olof och hans moder de tre små gossarne vid sjöstranden. Guttorm och Halfdan lekte där, att de hade en stor ladugård, fullsatt af kor och oxar, samt präktiga lador, fulla af säd. Men Harald

stod för sig själf och lät en mängd träbitar flyta på vattnet. Olof sporde honom, hvad alla de där träbitarna skulle betyda. »De äro mina härskepp», svarade Harald med stor bestämdhet.

»Kan nog hända, frände», sade Olof, »att du kommer att råda öfver många härskepp, innan du slutar.»

Därefter ropade Olof till sig de två andra bröderna och frågade dem, hvad de mest af allt önskade sig. Guttorm sade: »Jag önskar mig lika stora sädesfält som hela detta näs.» Och Halfdan sade: »Jag önskar mig så många kor, att de kunde räcka till att omringa hela sjön, då de komme för att dricka.»

»I hafven ärft eder faders begär efter stora ägodelar», sade Olof. »Men du Harald, hvad önskar du dig mest af allt?»

»Jag önskar mig så många huskarlar att råda öfver, att de till ett enda mål kunde äta upp alla bror Halfdans kor», svarade Harald.

Olof sade skrattande till sin moder: »Här uppföder du helt visst en konung, moder.»

Vid femton års ålder ställde sig Harald vid sin broder Olofs sida i slaget vid Stiklastad. Olof bad honom lämna hären, innan striden började, »ty du är ännu alltför ung att på allvar bruka ditt svärd», sade han.

Harald svarade med stor förtrytelse, att om han vore för ung att själf hålla svärdet, så torde i alla fall hans arm duga till, att man bunde svärdet vid den.

När Olof var fallen, fördes Harald, svårt sårad, till en bonde, som bodde i en aflägsen skog. Där stannade han, tills hans sår voro läkta. Och sedan följde honom bondens son öster ut på väg till Sverige.

Då de en kväll redo genom en öde skog, kvad Harald:

»Nu får jag ur skog i skog
ströfva, med föga heder.
Men ho vet, om jag ej varder
vida frejdad, förrän jag dör.»

Harald sade i en visa, som han diktade om sig själf, att han kände åtta idrotter: »Dikta, smida, rida, simma, skjuta, gå på skidor, kasta med spjut och spela harpa.»

Många af konung Olofs män, som med lifvet kommit från Stiklastad, återfann Harald i Sverige, och med dessa stannade han där öfver vintern.

Följande vår drog Harald till Gårdarike. De norr-män, som voro i Sverige, slöto sig till honom och följde honom dit. Väl blef han mottagen af konung Jaroslav. Harald ingick i konungens tjänst och begärde efter någon tid hans dotter Elisif till äkta.

Men på detta giftermålsanbud svarade Jaroslav, att han ej var hågad att gifva sin dotter åt en man, som hvarken ägde gods eller rike att råda öfver.

Då beslöt Harald att skaffa sig makt och ägodelar. Han lämnade därför Gårdarike och begaf sig med sina män till Miklagård — Konstantinopel —, där han blef anförare för den grekiske kejsarens livvakt, de så kallade väringarne. Dessa utgjordes af en skara nordmän, omkring fem hundra till antalet, hvilka omgäfvade kejsarens person, vaktade hans palats och följde honom i krig.

Med stor heder deltog Harald med dessa väringar i många strider och vann därunder rika byten och mycken berömmelse.

Han var äfven flera gånger med om så kallad palatsplundring. Denna bestod däruti, att väringarne, så snart en kejsare var död, gingo in i det kejsarliga palatsets skattkamrar och där togo så mycket de ville af guld och dyrbarheter, hvilket allt de själfva fingo behålla. Detta var deras rättighet, ej en vanlig plundring.

En stor mängd af sina skatter sände Harald till Gårdarrike, att där förvaras af Jaroslav. Och aldrig hade någon i Norden förr skådat så väldiga rikedomar.

När Harald fick höra, att hans brorson Magnus blifvit konung i Norge, beredde han sig strax att genom Gårdarrike draga åter till sitt hemland. Men då hände honom den förtreten, att han helt plötsligt blef kastad i fängelse.

Anledningen till Haralds fängslande vet ingen med visshet. Men varingarne trodde, att det var den grekiska kejsarinnan Zoe, som hade befallt, att Harald skulle fängslas. De påstodo, att Zoe ville hafva Harald till man och att hon vredgades öfver hans obenägenhet härför.

Som bevis på sanningen af detta påstående, berättas följande historia.

Innan Harald blef fängslad, roade sig varingarne en dag med kämpalekar. Kejsarinnan Zoe gick då förbi deras lekplats och fick därvid ögonen på den ljuslockige Harald, som stod ett stycke därifrån och betraktade leken. Zoe skyndade då fram till honom och bad, att han måtte gifva henne en lock af sitt guldgula hår. Men Harald gaf henne ett ohöfviskt svar och vände henne därefter ryggen.

Kejsarinnan låtsade ej bry sig om hans beteende. Men följande dag blef Harald fängslad.

Harald lyckades emellertid att fly ur fängelset och kom öfver Svarta hafvet åter till Gårdarrike. Jaroslav mottog honom med stor högtidlighet och gaf honom nu villigt sin dotter Elisif till maka.

Harald Sigurdsson och Magnus den gode.

Våren 1045 rustade Harald sitt präktigaste skepp och drog väster ut.

Först styrde han till Sverige och lade till vid Sigtuna. Där träffade han Sven Estridsson. Denne föreslog, att de tillsammans strax skulle anfalla konung Magnus. Men Harald sade, att han innan dess ville tala med sin brorson och söka att i fred afhandla sitt ärende med honom.

Med Sven ingick dock Harald vänskapsförbund och styrde vidare mot Norge.

Haralds skepp var ståtligare än alla andra. Det hade förgyllt drakhufvud och förgyllt drakstjärt. Seglet, som var af kostbaraste tyg, var dubbelt, för att det skulle se lika präktigt ut på båda sidor. Och öfverallt blixtrade skeppet af guld och ädla stenar.

Då detta lysande skepp syntes i Öresund, sände konung Magnus, som då var i Skåne, en båt ut till skeppet med bud, att han ville veta, hvart detta skepp ärnade sig samt i hvad ärende det var utsändt.

En högre man med kungligt utseende svarade då, att det var han, som rådde för skeppet, samt att han ärnade sig till konung Magnus för att spörja, hur han vore sinnad att mottaga sin frände Harald Sigurdsson, om denne komme till honom på besök.

När Magnus mottagit detta bud, sände han det svar tillbaka, att han var redo att mottaga Harald som en vän och nära frände.

Den ståtliga mannen gick då i land. Och nu fick Magnus veta, att denne själf var Harald Sigurdsson.

Sedan de båda fränderna vänskapligt hälsat hvarandra, sporde Harald, om konung Magnus ville erkänna hans arfsrätt till Norge.

Magnus svarade saktmodigt, att det ej tillkomme honom att ensam besvara denna fråga.

Harald sporde då de närvarade stormännen om deras mening. Einar Tambaskälver reste sig upp och sade,

att om Magnus skulle dela sitt rike med Harald, så borde också Harald dela sina skatter med Magnus.

Men därtill ville ej Harald gifva sitt bifall. Han hade ej utsatt sig för faror och besvärligheter i främmande land, sade han, för att göra Magnus och hans män rika.

Einar utropade då med stor förbittring: »Långt borta härifrån var du, Harald Sigurdsson, då vi vunno Norge från danskarne. Och det må vi nu säga dig, att vi ej akta att skaffa oss tvenne herrar i landet. Vi hafva hittills tjänat blott en konung i sänder, och så skall det också förblifva, så länge Magnus lefver. Allt, som står i min makt, vill jag göra för att hindra dig att få del i Norges rike.»

Alla de öfriga stormännen samtyckte till det, som Einar sade.

Harald lämnade Magnus i vredesmod och begaf sig genast till Sven Estridsson.

De båda förbundsbröderna samlade nu med stor skyndsambhet en här och seglade med den till Danmark. Där gjorde de landet stor skada genom att härja och bränna vida omkring på de danska öarna.

En skald kväder därom:

»Brunno i byar i söder
bjärta eldar.
Hastigt höfdingar läto
husen falla.
Mången man sågs stupa,
miste sin frihet andra.
Sorgsen skara drog sig
stum på flykt åt skogen.»

Konung Magnus började nu också rusta sig för att draga ut mot Harald. Men då rådde honom hans trognaste vänner och rådgifvare, att han i stället skulle söka fred med sin frände.

Olyckligt syntes det dem, att fränder skulle gå med banespjut mot hvarandra, och olyckligt om landet åter skulle få krig.

Männen talade så bevekligt, att konungen biföll deras begäran. Med en snabblopande skuta afseglade samma dag några sändemän till Danmark och framförde till Harald den hälsningen, att Magnus ville underhandla om fred.

Harald svarade, att han vore villig att sluta fred på det villkor, att han finge halfva Norge att råda öfver. Han skulle då också gå in på att bådas ägodelar skulle delas mellan honom och Magnus. Med detta besked vände sändemännen åter till Magnus.

Men ej omtalade den listige Harald dessa underhandlingar för sin förbundsbroder Sven Estridsson.

Då sändemännen hade afseglat, sutto Harald och Sven på kvällen i samspråk vid drykesbordet.

Sven sporde Harald, hvilken af sina dyrbarheter han högst värderade.

»Mitt märke Landödaren», svarade Harald, »ty därom är sagdt, att den, som följer det märket, alltid segrar.»

»Att ditt märke har så stor lycka med sig vill jag tro, om det låter dig segra i tre strider mot din frände Magnus», sade Sven.

Harald svarade med vrede: »Du behöfver ej påminna mig om min frändskap med Magnus. Den minnes jag noggrant ändå. Och ej omöjligt torde det vara, att vi komma att mötas som fränder böra, fastän vi nu gå emot hvarandra med härsköld.»

Vid dessa ord skiftade Sven färg och sade:

»De finnas, som påstå, att du, Harald, ej håller ett aftal längre, än du finner fördelaktigt för dig själf.»

»Ej lär du veta något exempel på att jag ej hållit mina aftal», svarade Harald, »men desto flera exempel

vet Magnus på att du själf ej hållit dina aftal med honom.»

Därefter skildes de båda förbundsbröderna från hvarandra.

När Harald om kvällen gick att sofva på sitt skepp, sade han till sin skosven: »I natt vill jag ej ligga i min säng, ty jag misstänker svek. Sven Estridsson vardt mäktat vred i afton öfver mina ord. Gif akt på om något händer i natt!»

Harald gick därefter att sofva i en annan del af skeppet. Men först lät han lägga en trästubbe i sin vanliga säng.

Fram på natten kom en båt roende och lade till vid skeppet. En man med en yxa i handen steg ur båten och smög sig upp på däck. Han gick fram till sängen, där trästubben låg, och gaf denna ett så kraftigt hugg, att yxan fastnade i den. Sedan hoppade mannen skyndsamt ned i sin båt och rodde bort i den mörka natten.

Mot morgonen väckte Harald sina män, visade dem, att en yxa satt kvar i trästubben, och sade till dem: »Nu se vi, att vi ej kunna lita på Sven, då han brukar ett slikt svek mot oss. Bäst är, att vi lösa skeppen och ro lönligen bort härifrån.»

Men då Sven Estridsson fick veta, att Harald hade beskyllt honom för att listeligen trakta efter hans lif, utropade han med stor förtrytelse, att det var ett nidingsdåd af Harald att vilja pådikta honom en illgärning, som han ej skulle kunnat begå. Sven förstod ock väl, att Harald själf hade uppfunnit denna historia för att få anledning att bryta förbundet med honom.

Harald Sigurdsson får del i Norge.

På en gård nära Mjösen möttes konung Magnus och hans farbroder Harald. I tre dagar höll Magnus här gästabud för honom och sextio af hans män.

Åtföljd af några män, som buro med sig vapen och kläder, gick Magnus på tredje gästabudsdagen in i det tält, där Harald och hans män sutto.

Vapnen och kläderna, som männen buro med sig, utdelade konungen åt Haralds män. Den man, som satt ytterst, fick ett svärd, en annan en sköld, en tredje kläder och så vidare. De förnämligaste männen fingo de yppersta skänkerna. Men ingen blef utan gåfva.

Till sist gick Magnus fram till Harald, visade honom tvenne strån, som han höll i handen, och sade: »Hvilket af dessa två strån vill du hafva, frände?»

»Det, som är mig närmast», svarade Harald.

»Så må det vara dig veterligt», sade Magnus, »att jag med detta strå gifver dig, min frände Harald Sigurdsson, Norges halfva välde med allt, hvad därtill hör. Och bestämma vi, att du allestädes i Norge skall varda konung med samma rätt som jag. Äro vi båda tillsammans, tillkommer det dock mig att blifva först hälsad. Främst skall jag ock sitta samt ensam hafva rätt att lägga till vid kungsbyggnan.»

Nu stod Harald upp och tackade för den heder, som blifvit honom bevisad.

Sedan voro de båda konungarne glada tillsammans hela den dagen.

Följande morgon lät Magnus blåsa till ting. Då tingslaget var samladt, omtalade Magnus för allt folket, hvilken gåfva han gifvit sin farbroder Harald Sigurdsson.

Och därefter utropades Harald till Magnus' medkonung i Norge.

Vid återkomsten från tinget inbjöd Harald Magnus och sextio af hans män till gille i sina tält. Valfägnaden var kostelig, och båda konungarne voro muntra och glada tillsammans.

När gästabudet var nära slut, lät Harald bära in i tälten en mängd vapen, kläder och andra dyrbarheter, hvilka han med stor frikostighet delade ut bland Magnus' män.

Därefter inburos också åtskilliga stora påsar, fulla af guld. Dessa löste Harald upp och sade till Magnus och hans män, i det att han visade dem guldets:

»I går gifven I oss ett stort rike, som I hafven vunnit af edra och våra fiender. Och rätt gjorden I däruti. Vi däremot hafva i utlandet under många farligheter samlat det guld, I här sen. Detta guld vill jag nu dela mellan mig och dig, konung Magnus. Och må sedan hvar och en af oss göra med sin del, hvad honom lyster.»

Nu lät Harald breda ut en oxhud på golvet. På denna tömde han allt guldets ur påsarna, och sedan vägdes det på vågskålar och delades i tvenne lika stora delar.

Aldrig hade någon i Norden sett så mycket guld, samladt på ett ställe.

Bland guldets fanns en klump, lika stor som ett människohufvud. Denna lyfte Harald upp och sade: »Hvad guld har du, frände, som kan motväga denna klump?»

»I krig och ofred har allt det guld gått åt, som jag en gång rådt om», svarade Magnus. »Endast denna har jag ännu kvar», tillade han, i det han drog af sin arm en gyllene ring och räckte den till Harald.

»Litet guld är detta för en konung öfver tvenne riken», hånade Harald. »Och ovisst torde det vara, om ens denna ring med rätta hör dig till.»

Magnus svarade allvarligt: »Om jag ej med rätta äger denna ring, så vet jag ej, hvad som är mitt. Min fader, Olof den helige, gaf mig den, då vi skildes för sista gången.»

»Sant nog», svarade Harald leende, »men din fader tog den af min fader för en ringa saks skull. Visst och sant är det också, att det ej var lätt att vara småkonung i Norge på den tid, då din fader hade makten.»

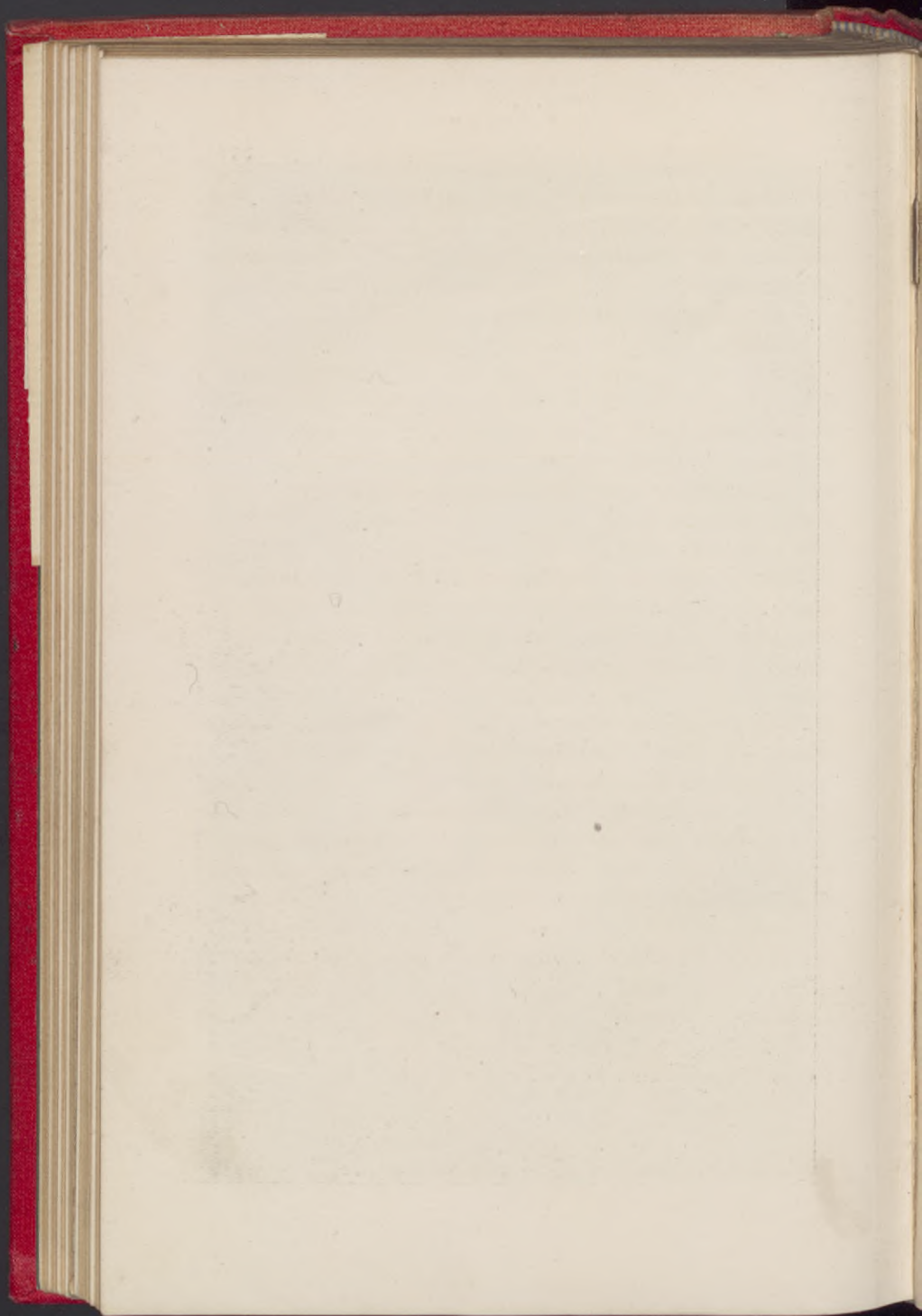
Böndernas missnöje och Harald Sigurdssons afundsjuka.

De norska bönderna, som voro mycket fästade vid Magnus den gode för hans mildhets och vänlighets skull, började strax efter Norges delning att klaga öfver Haralds hårdhet.

En gång hade Harald utgifvit ett påbud, som bönderna funno för strängt. En gammal bonde uppstod då, på tinget och uttalade sitt missnöje.

»Under många konungars tid har jag varit bonde här i landet», sade han, »men aldrig förr har jag varit med om att lyda två konungar på samma gång. Den konung, som folket valt och som med full rätt äger att styra riket, honom skola vi väl lyda före denne andre, som kommit efteråt och begärt konunganamn. Min mening är därför, att vi alltid skola rådföra oss med konung Magnus om konung Haralds bud och pålagor, innan vi lyda dem, samt att vi i alla stycken visa konung Magnus största hedern.»

Einar Tambaskälver, som afskydde Harald lika mycket, som han älskade Magnus, stod nu upp och tackade bönderna för att de mer slöto sig till sin rätte konung än till Harald.

Men då utbröt Harald med stor förbittring:

»Högt bär du nu din gyllene hjälm, Einar Tambaskälver, men lycklig vore den dag, då jag finge krossa den hjälmen! Du skulle då lika visst blifva ett hufvud kortare, som du nu är ett hufvud högre än andra.»

Äfven vid flera andra tillfällen fick Harald erfara, att Magnus var mer älskad än han. Häröfver vardt Harald afundsjuk på sin brorson, och detta visade han ofta i både gärning och ord.

En gång fingo konungarne höra, att en skald vid namn Arnor från Orkneyöarna hade diktat ett kväde om hvar och en af dem. Och konungarne sände bud till Arnor med hälsning, att de ville höra de kväden, han hade diktat.

Då Arnor kom fram inför konungarne, sporde Harald honom, hvilkens kväde han först ville kväda.

»Den yngstes», svarade Arnor.

»Hvarför just den yngstes?» sade Harald.

»Emedan ungdomen ej brukar ha tålmod att vänta», svarade Arnor. Men alla förstodo, att han ville visa Magnus större heder än Harald genom att kväda först för honom.

Arnor började nu kväda för Magnus sålunda:

»Magnus, lyss till min lofsång!

Ljudligt vill jag dig lofva.

Ditt hjältemod och din höghet

högt må skalderna prisa.

Härlig som du är ingen.

Alla dig ära och hedra.

Den vänsälle drottens dygder

de växa uppåt mot himmeln.

»Bra kan det ju vara att rosa *en* konung så», utbrast den afundsamme Harald, då kvädet var slutadt. »Men du må ej därför glömma andra konungars dygder.» Nu började Arnor sitt kväde till Harald sålunda:

Icke skall, o, store konung,
snart ditt namn bland mänskor glömmas.
Aldrig flyr du eller rädes,
öfvadt svärd du modigt brukar.
Jag dig prisar, när ditt härskepp,
dejligt strålande i solen,
gifver glans åt blåa böljan,
badande sin gyllne bringa.

Då äfven Haralds kväde var ändadt, sporde Haralds män sin konung, hvilket af dessa kväden han bäst likade.

Harald, som själf var en berömlig skald, svarade: »Bäst likar jag Magnus' kväde. Det skall man kväda i Norden, sedan mitt länge varit förgätet.»

Af Magnus fick skalden som belöning en guldring, af Harald ett guldbeslaget spjut. Ringen trädde han upp på spjutet och gick ut ur salen i det han utropade: »Högt skola de båda konungagåfvorna bäras!»

Men Harald bad, att han för honom skulle kväda ett annat kväde, då han nästa gång komme till Norge.

»Jag skall kväda din dödssång», lofvade Arnor. Och tjugu år därefter uppfyllde Arnor detta löfte.

Sven Estridsson fortför emellertid att oroa danskarne. När Magnus om våren 1047 sporde, att han åter härjade på Själland, rustade han sig att tillsammans med Harald gå emot honom med den norska hären.

Nu hände det, att Harald och hans män kommo före Magnus till en hamn, där denne hade sin kungsbygga. Och som Harald menade, att Magnus ej så snart skulle hinna fram, lade han själf till där med sina skepp.

Strax därefter kom Magnus med sin flotta. Och storligen vred blef han, när han såg, att Haralds skepp lågo vid kungsbyggnaden. Med så hög röst, att den kunde höras af Harald, befalde han sina män att genast gripa till vapen, ifall Harald ej godvilligt afstode platsen.

När Harald förnam, att Magnus var vred, lät han strax lägga ut från land och lade sina skepp vid en annan strand.

På aftonen gick han ombord på Magnus' skepp, där han af Magnus blef mottagen med stor vänlighet.

»Jag var nyss oviss», sade Harald, »huruvida du skulle mottaga mig som vän. Men nu förstår jag, att den häftighet, du för en stund sedan visade, ej var annat än en liten barnslighet. Jag vill ej heller anse den som något mer.»

»Ej som ett barn har jag handlat utan så som mina fäder skulle hafva gjort», svarade Magnus allvarligt. »Väl kommer jag ihåg, hvilka rättigheter jag gaf dig och hvilka jag själf behöll.»

»Å ja», sade Harald, »det är i alla fall så, att den, som är klokast, gifver vika.»

Därmed lämnade Harald skeppet.

Ej sällan uppstodo dylika små tvister mellan de båda samkonungarne.

Men Magnus den gode skulle snart blifva befriad från all strid.

Magnus den godes död.

Sedan Magnus och Harald åter i en häftig strid lyckats öfvervinna Sven Estridsson, stannade de en tid på Jutland.

En natt drömde Magnus där, att hans fader, Olof den helige, kom till honom och sade: »Säg mig, min son, om du vill komma till mig, eller om du hellre vill blifva den mäktigaste konung i norden och lefva länge men en gång begå en så stor synd, att den sent eller aldrig skall kunna försonas. Välj hvilket du helst vill!»

Magnus tyckte, att han bad sin fader välja för honom och att hans fader sade: »Kom då till mig, min son!»

Kort därefter sjuknade Magnus och vardt svårt plågad af febersmärtor.

Magnus' trogne vän Einar Tambaskälver stod djupt sörjande vid hans sjukläger.

»Tänk på oss, dina vänner, herre», sade han till Magnus, »och drag försorg om oss, ty det ser ut, som skulle du snart blifva tagen ifrån oss.»

»Jag vill tänka på eder», sade Magnus. I detsamma inträdde konung Harald. Han gick fram till Magnus och frågade, om han var sjuk.

»Ja, frände, jag är mycket sjuk», svarade Magnus. »Och jag vill nu bedja dig, att du efter min död måtte blifva mina vänners vän.»

»För din skull är det min plikt att bemöta dem som vänner», svarade Harald. »Men bland dem torde finnas några, som helt visst se mig öfver axeln», tillade han, i det han strängt betraktade Einar Tambaskälver.

Einar bad Magnus afbryta detta samtal, »ty det tjänar till intet», sade han. »Bättre vore, om du ville bestämma något om dina riken.»

Magnus vände sig då åter till Harald och sade: »Det är min yttersta vilja och mitt bestämda råd, frände, att du vänder åter till Norge och låter dig nöja med att vara konung där. Sven Estridsson må äga Danmark.»

»Om du dör, frände», svarade Harald, »så har jag, tycks det mig, lika stor rätt till det danska som till det

norska riket. Men säg mig», bad han, »hur mycket guld du har kvar af det, jag en gång gaf dig.»

»Sök guldet på skeppen», svarade Magnus, »de äro fulla af raska män. Dem har jag gifvit guld. En enda trofast vän är mera värd än mycket guld.»

Magnus hade en halfbroder vid namn Tore. Denne var ock närvarande vid hans sjukläger. Men när Harald hade lämnat den sjuke, bjöd Magnus, att Tore skulle gå in i skogen och stanna där, tills han finge höra lurarna förkunna, att Magnus var död. Då skulle han skyndsamt söka upp Sven Estridsson och meddela denne, att konung Magnus på sitt dödsläger gifvit honom Danmarks rike. Tore skulle ock bedja honom, att han, för Magnus' skull, måtte taga Tore i sitt beskydd; ty Magnus visste, att Harald hatade Tore.

Kort därefter förkunnade lurarna, att Magnus den gode var död. Den 25 oktober 1047 var hans dödsdag.

Så snart Harald hade sport sin frändes död, samman kallade han hela hären till ting. Där manade han alla män att följa honom och vara honom behjälpliga, då han nu ärnade draga till Viborg för att där låta utropa sig till konung öfver Danmark.

Men då stod Einar Tambaskälver upp och sade, att det för visso vore normännens skyldighet att låta jorda sin döde konung, innan de tänkte på att taga riket från en annan. »Bättre synes det mig — så slutade Einar sitt tal — »att följa den döde konung Magnus än hvilken annan lefvande konung som helst.»

Medan hären ännu var samlad, lät Einar bära upp den döde konungen, kostbart prydd, på öfversta däck af hans skepp, så att allt hans skeppsfolk skulle kunna se honom.

Hela hären gjorde sig därefter redo att följa konung Magnus till hans graf.

Till Nidaros styrde det kungliga liktåget sin kosa. Och där, i St. Klemenskyrkan, fick Magnus den gode sin hviloplats bredvid det kostbara skrin, i hvilket han själf låtit nedlägga sin faders stoft.

Stora skaror af folk voro närvarande vid jordfästningen. Och djup var den sorg, som rådde i hela landet.

Under vägen till Nidaros kvad Magnus' vän Odd Kikina-skald:

»Sakta skrider framåt i natten,
af sorgen lastad,
båten, som tyst den härlige bär
till hans bädd, den fredliga.
Folket förlorat sin höfding och vän,
den främste bland furstar.
Sent skall hans minne, det älskade,
slockna i nordnen.»

Harald Sigurdsson och stormännen.

Såsom Magnus bestämt, blef nu Harald Sigurdsson ensam konung i Norge. Men ej lydde han Magnus' råd att därmed låta sig nöja. Beständigt traktade han efter att blifva herre i Danmark. I ej mindre än sjutton år lågo han och Sven Estridsson i fejd med hvarandra om danska väldet.

Under denna tid hade Harald också motståndare inom sitt eget rike. Många mäktiga stormän funnos i Norge på denna tid. Och dessa voro ej alltid underdåniga mot sin konung utan hade stor håg att själfva vara de rådande. Bland dessa var Einar Tambaskälfter den djärfvaste. Hårda ord föllo ofta mellan honom och konungen.

Einar dolde ej ens för konungen, att han till och med misstänkte honom för att vilja taga hans lif. Han gick aldrig inför honom utan en livvakt af beväpnade män.

Då konungen en gång från loftet såg Einar komma till kungsgården med ett stort följe, utropade han förbittrad: »Einar väntar tydligt att själf få fylla konungastolen. Ej en gång en jarl har så många män i hälarne på sig, som Einar har. För visso kommer han en dag att beröfva mig riket, om han ej först får kyssa yxans hvassa mun.»

Men hur styf och själfrädig Einar än var, tänkte han dock aldrig på att bryta den trohetsed, han svurit Harald. Därpå fick konung Harald en dag ett tydligt bevis.

Harald försökte en gång att genom list taga reda på, hvilka bland hans män, som voro honom otrogna. Han vidtalade nämligen några danska män, att de mot stor betalning skulle gå omkring bland de norska stormännen och säga sig vara utsända af Sven Estridsson samt försöka att genom penningar och fagra löften locka dem att öfvergå till danskarna.

Flera af stormännen läto narra sig häraf och lofvade att gifva Sven sin tro.

Men då sändemännen kommo till Einar Tambaskälver, svarade han dem: »Alla veta, att konung Harald och jag aldrig hafva hyst stor vänskap för hvarandra, då däremot Sven Estridsson städse varit mig bevågen. Men kommer Sven till Norge för att härja i konung Haralds rike, så vill jag hjälpa min konung med så mycket folk jag kan samla att stå dansken emot. Framfören denna hälsning till Sven Estridsson.»

Men sändemännen framförde den i stället till konung Harald, såsom dem var befalldt. Och glad blef Harald att mottaga detta bevis på Einars trohet. »Jag trodde

nog», utropade han, »att Einar skulle vara trogen sitt land, fastän ej af kärlek till mig.»

Harald började efter denna dag att visa Einar mer vänskap. En gång bjöd han honom på ett stort gästabud i Nidaros. Den gamle höfdingen mottogs med mycken utmärkelse och fick sitt säte vid bordet bredvid konungen.

Då måltiden var ändad och dryckeshornen buros omkring, slogo konungen och hans gäster sig ned på golvet. Och Harald och Einar fingo dynor bakom sina ryggar, för att de skulle sitta makligare.

Konungen, som var glad till sinnes, började berätta för sina gäster om de växlande öden han hade upplefvat i främmande land. Men därvid hände det, att den gamle kämpen vid hans sida föll i sömn.

Förbittrad öfver denna brist på uppmärksamhet, befallde konungen en ung frände, som var närvarande, att sätta en halmviska i handen på Einar och sedan väcka honom och råda honom att gå till sängs.

Konungens frände gjorde, som han var befalld.

På aftonen låtsade Einar, som om han ej hade brytt sig om det grofva skämtet. Men icke var Einar den man, som tåligt led en förolämpning.

Redan följande morgon var han färdig att hämnas. Han lät bryta upp dörren till det rum, där konungens frände sof, rusade själf in där och gaf den sofvande ett så väldigt hugg i hufvudet, att han aldrig vaknade mer.

Då konungen sporde, att hans frände var dräpt, upplammade på nytt hans vrede mot Einar. Men konungens vänner afböjde all strid för den gången.

En tid därefter stämde konungen möte med Einar på en af sina gårdar för att, som han sade, uppgöra de tvistigheter, som de hade sig emellan.

Konungen infann sig först på mötesplatsen. Han lät sätta luckor för taköppningen i det rum, där han

och Einar skulle mötas och tog några af sina män med sig dit in. De öfriga fingo stanna utanför.

Då Einar kom in på gården, sade han till sin son Einride, som han hade med sig: »Stanna du här ute med folket, min son, så att ditt lif ej kommer i fara!»

Einride gjorde så.

Då Einar kom in till konungen, utbrast han: »Det är ju mörkt i konungens sal!» Men i detsamma öfverfölo konungens män den gamle kämpen med hugg och slag, så att han snart dukade under. »Hvasst bita nu konungens hundar!» utropade han under slagen och föll därmed död ned på golfvet.

Då Einride hörde bullret och skriken, störtade han in i salen men blef strax nedhuggen vid sidan af sin fader.

Einars män ville gcnast hämnas på konungen, men konungens män försvarade honom. Striden blef skarp och häftig; det var med stor möda konungen lyckades att undkomma.

Einar Tambaskälvers maka Bergljot var dotter till Håkan jarl, och lik sin fader var hon i många stycken.

När hon sporde, att hennes make och hennes son voro dräpta, försökte hon gcnast att upphetsa bönderna till hämnd. Men strax efter mordet hade konungen aflägsnat sig. Ingen visste, hvar han var.

Bergljot tog nu själf vård om de döda och lät begrafva dem i S:t Klemenskyrkan vid sidan af konung Magnus den gode.

Högt var Einar Tambaskälver skattad af normännen. Deras förbittring öfver hans dråp var därför stor. Harald visste, att han kunde vänta sig en blodig hämnd af Einars många vänner. Han tog därför sin tillflykt till Finn Arnesson, hvilken genom gifte var hans frände, och bad honom om hjälp. Finn, som blef förtörnad på sin

kunglige frände, utbröt med vanlig barskhet: »Dåligt är det beställt med dig, konung. Först gör du det ondt är, och sedan är du så rädd, att du ej vet, hvar du skall göra af dig.»

Konungen log och sade: »I alla fall, frände, måste du nu hjälpa mig. Ingen kan det så som du. Drag ut till Einar Tambaskälvers släkt och vänner och stifta fred och förlikning mellan dem och mig. Dig skola de hörsamma.»

»Hvad mände konungen bjuda mig i belöning, om jag åtager mig detta vanskliga ärende?» sporde Finn.

»Res du blott», sade konungen, »och om du lyckas, må du hafva af mig, hvad du begär.»

»Låt se, att du också håller, hvad du lofvar», sade Finn. »Jag vill strax säga dig, hvad jag kommer att fordra. Jag begär, att min broder Kalf måtte med full fred och säkerhet få bo i landet samt återfå alla de förlänningar och ägodelar, som han hade före sin landsflykt.»

Finn, som genast begaf sig af till Einars uppretade vänner, lyckades för den gången försona dessa med konungen, hvilken höll sitt löfte till Finn att låta Kalf Arnesson åter inträda i sina rättigheter.

Men oakadt denna förlikning lefde konung Harald fortfarande i osämja med landets stormän. Och han visade sig under dessa tvister så hård och oförsonlig, att han allmänligen blef benämnd Harald Hårdråde.

Med Danmark fick dock Harald ändtligen fred efter sjutton års ständiga fejder. År 1064 räckte konung Harald och konung Sven Estridsson hvarandra handen till förlikning och svuro, att hvar och en af dem skulle, »ostörd af den andre, få råda öfver sitt rike.

Harald Sigurdsson drager till England.

I England regerade vid denna tid en anglosachsare vid namn Harald Godvinson. Hans broder Toste var jarl i Northumberlånd och därtill anförare för hären. Toste missbrukade sin makt, osämja uppstod därigenom mellan bröderna, och Toste blef slutligen landsförvist af sin broder.

Toste beslöt då att hämnas genom att förmå någon annan furste att taga riket ifrån hans broder.

Först vände han sig till sin kusin, den danske konungen Sven Estridsson, och uppmanade honom, att i likhet med Knut den store med härsmakt tillvinna sig England.

Men Sven, som nyss fått fred med Norge, svarade, att han nu vore klok nog att låta sig nöja med det, han hade, i stället för att åter inlåta sig i strid.

Förbittrad utbrast Toste jarl, att han ej af sin egen frände hade väntat sig ett sådant svar. Men han visste en annan konung, sade han, som mindre än Sven torde frukta för en strid, då det gällde att vinna ett rike.

Denne konung var Harald Sigurdsson. Till honom styrde nu Toste sin kosa.

Först omtalade han för Harald, att han blifvit utdrifven ur sitt eget land och bad honom om hjälp mot sin broder.

Men Harald svarade, att norrmännen ej kände någon lust att draga till England för att kämpa under främmande höfdingar. Han kunde därför ej gifva honom något folk till hjälp.

Toste började då tala om sitt verkliga ärende. Han uppmanade på det ifrigaste Harald att lägga England

under sig. »Ingenstädes i norden finns en sådan härförare som du», slutade han. »Underligt vore det, om du ej skulle vilja intaga ett land, som ligger öppet framför dig.»

Harald, som ingalunda hade något emot att blifva herre öfver det härliga England, började allvarligt rådgöra med Toste om saken. Och slutet blef, att Harald lät allt sitt krigsfolk rusta sig till härtåg.

Haralds krigsskepp voro två hundra femtio till antalet, förutom en mängd små skutor. Med denna flotta drog Harald nu mot England, sedan han först satt sin son Magnus att styra i Norge.

Sedan norrmännen under vägen fått förstärkning från flera håll, hade de en häftig sammandrabbning med anglosachsarne, anförda af några jarlar. Dessa ledo ett fullständigt nederlag. Och norrmännen fortsatte att härja i landet. Med stor lätthet intogo de York. Harald Sigurds-son kände sig uppfylld af glädje öfver denna lätt vunna seger. Han ämnade nu med sin här slå sig i ro till följande dag, då de skulle taga den eröfrade staden i besittning.

Hären gick ombord på skeppen. Där togo de flesta af sig sina brynjor, ty det var soligt och varmt väder, och gingo åter upp på land, ofullständigt rustade. Många stannade på skeppen.

Ingen anade, att en ny strid var nära, då en väldig här af anglosachsare ryckte fram och lägrade sig vid Stanfordbro i närheten af York.

I stor hast ordnade nu Harald sin här, så godt sig göra lät, och beredde sig på anfall.

Men nu sågs ett tjugotal anglosachsiska ryttare spränga fram till den norska hären. Och den främste ryttaren sporde med hög stämma, om Toste jarl funnes där bland norrmännen.

»Jo, här kunnen I finna honom», svarade Toste, i det han red fram till ryttaren. »Din broder, konung Harald Godvinson, sänder dig den hälsningen», sade ryttaren, »att om du vill förlika dig med honom, så lofvar han dig hela Northumberland, ja, om det så vore, tredjedelen af sitt rike.»

»Hade jag förr fått detta anbud, så stode det nu bättre till med England», sade Toste. »Men om jag nu antager konungens tillbud, hvad bjuder konungen då min förbundsbroder, den norske konungen?»

»Engelske konungen hälsar den norske», svarade mannen, »att han bjuder honom ett sju fot stort rum i jorden, ja, till och med så pass mycket större, som norske konungen själf är längre än andra.»

»Res tillbaka och bed din konung reda sig till kamp», sade Toste. »Ej skall någon kunna säga om Toste jarl, att han svek sin förbundsbroder och lämnade honom i främmande land. Vi vilja dö med ära eller ock vinna England.»

Den lilla ryttarskaran vände om till sin här. Och konung Harald kom fram till Toste och sporde, hvem den mannen var, som han nyss talat med.

»Min broder, konung Harald Godvinson», svarade Toste.

Harald anmärkte, att det var oförsiktigt af Toste att låta själfve konungen komma så nära sina fiender.

Men Toste sade: »Hade jag röjt, hvem han var, så hade jag blifvit hans baneman, och långt hellre vill jag då, att han blifver min.»

»En liten man var han», sade Harald, »men käckt stod han i sina stigbyglar.»

Strax därefter sammandrabbade de båda härarna. Där striden var som hetast, sågs konung Harald Sigurdsson kämpa med det vildaste mod. Hans väldiga hugg

kunde hvarken hjälm eller brynja stå emot. Alla, som kommo i hans väg föllo. Och nära var det, att anglosachsarne blifvit drifna på flykten. Men nu kom en pil susande genom luften. Denna träffade konungen i halsen. Blodet strömmade ut genom både näsa och mun. Och efter några ögonblick sjönk konung Harald död ned till marken.

Alla konungens närmaste män föllo med honom utom några, som dragit sig undan med konungens märke. Och stillhet rådde en stund på slagfältet.

Harald Godvinson erbjöd Toste och de ännu kvarlevande norrmännen fred. Men hela norska hären begärde som en man att åter få upptaga striden. Hellre fölle de, hvarenda man, än de mottoge fred af anglosachsarne.

Toste jarl fattade då Haralds märke. Och striden började å nyo. Efter det tappraste motstånd föll slutligen Toste och med honom en mängd norrmän. De öfriga togo till flykten. Anglosachsarne hade vunnit en fullständig seger.

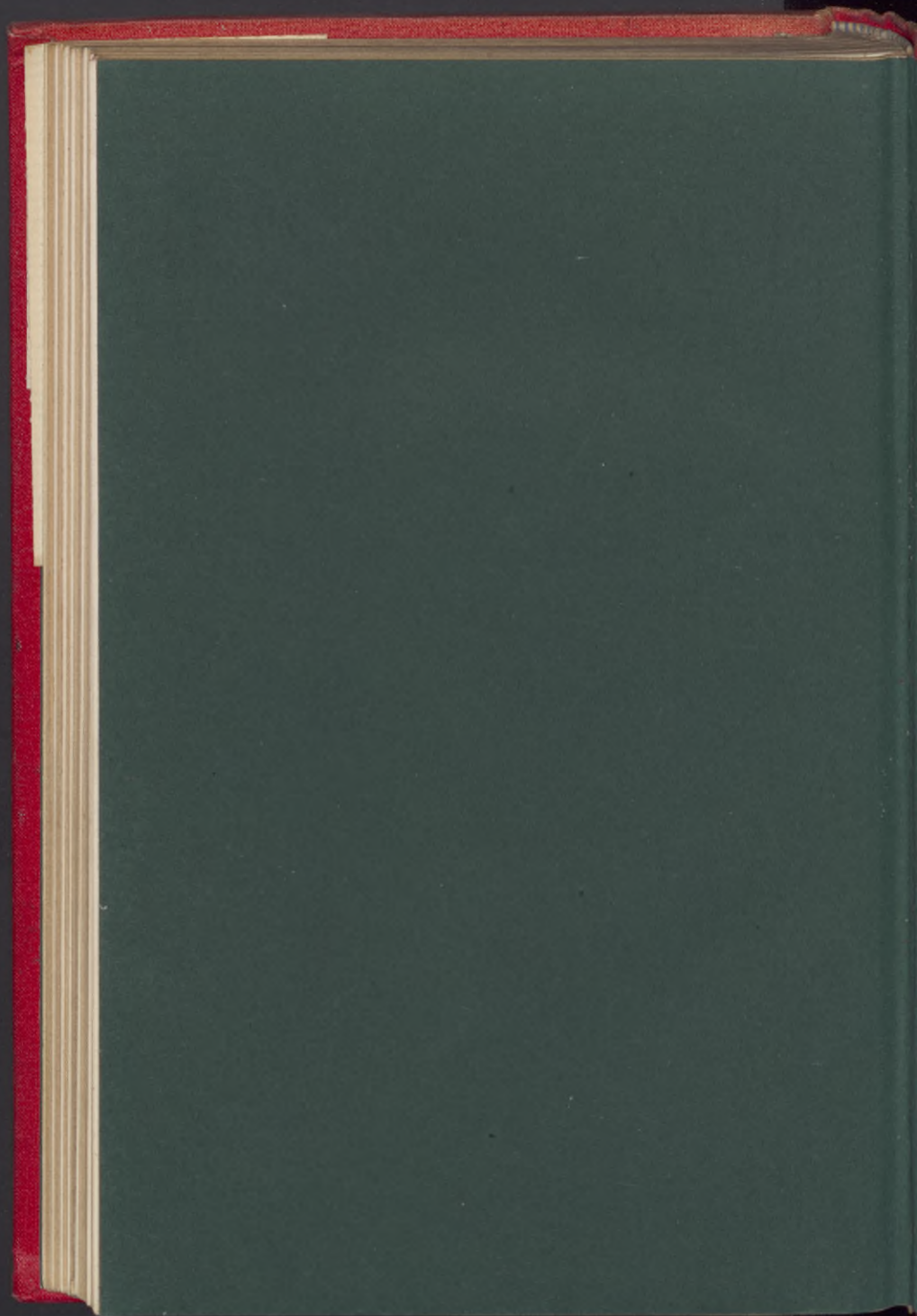
Detta minnesvärda slag benämnas i historien slaget vid Stanfordbro och stod den 25 september 1066.

Först efter ett år utlämnade anglosachsarne till norrmännen den fallne konungens lik. Detta begrafdes då i Mariakyrkan, som var uppförd på den plats, där Olof den heliges stoft en gång legat nedgräfdt i sanden.

Konung Harald fick af sin samtid ej blott tillnamnet Hårdråde. Han kallades också nordens ljungeld för sin krafts, sin kvickhets och liflighets skull. Och oakadt sina många fel, anses Harald Hårdråde af historien som en bland Norges mest framstående konungar.

Med 6 plausch as Jenny hypFons.

2-

6000236780

Göteborgs universitetsbibliotek

